श्रीमान हरिभद्रसूरिकृत पंचाशक तथा षोडशकाधार

शुद्ध देव गुरु धर्मनी सेवा-उपासना विधि.

तत्त्वजिज्ञासु तथा विधिरसिक भव्यजनोना हित माटे

लेखक अने योजक

सद्गुणानुरागी मुनिराज श्री श्री १००८ श्री

कर्पूरविजयजी महाराज.

तपगच्छना पुज्यपाद गुरुजी महाराज श्री श्री १००८ श्री

मगनश्रीजी मानश्रीजीना सदुपदेशथी

श्री पुना निवासी शा. भगवानजी भीमाजीनी विधवा भार्या भागुबाईना स्मरणार्थे एमना ट्रस्टीनी पुत्री चंपाबाई तरफथी साधु साध्वीने तथा जाहेर संस्थाने भेट.

छपावी प्रसिद्ध करनार

शा. शिवनाथ लुंबाजी-जैन पुस्तकालय.

(१) वेताळ पेठ नंबर ४०-पुना सिटी.

(२) मुकाम जावाळ-जिल्हा सीरोही-देश मारवाड.

आवृत्ति पहेली-प्रत १०००

सवंत १९७३-वीर संवत २४४३-सन १९१७-शके १८३८

किंमत एक आनो.

पुस्तक भेट अथवा किंमतथी मंगावनारे पृष्ट २ उपर लखेली सुचना वांची पछी मंगाववी.

पुस्तक भेट मंगावनारने सुचना.

१ कोइ पण साधु साध्वीने पुस्तकनो खप होय तेने प्रसिद्ध कर्त्ता पासेथी पोष्ट तथा पेकींग खर्च वास्ते एक आनानी टीकीटो मोकली मंगावी लेवुं.

२ कोइ साधु साध्वीने भेट तरीके एक नकल मळसे. एकथी वधारे मंगावनारे पुस्तकनी कीमत अने पोष्ट पेकींग खर्च मोकली मंगाववुं.

३ साधु साध्वीए पोताना समुदायनुं (संघाडानुं) तेमज पोताना वडेरा गुरुनुं नाम पुस्तक मंगावती वखते अवश्य लखवु. अने एक नकलथी वधारे नकल भेट तरीके कोइये मंगाववी नही.

४ अमने खात्री पडया वगर भेट तरीके पुस्तक मोकलाशे नही.

५ भेट पुस्तक मंगावनारे पोष्ट पेकींग खर्चनी टीकीटो अगाउ मोकलवी. कीमतथी पण पांच नकलो ने अंदर मंगावनारे टीकीटो अगाउ मोकलवी. एटला वास्ते वी० पी० करवामां आवशे नही.

६ पोतानुं चोकस सरनामुं नाम गाम पोस्ट जिल्हा विगेरे शुद्ध शास्त्री अथवा गुजराती लीपीमां लखवुं.

७ जुवाप मंगावनारे साथे टीकीट अथवा रीपलाय कार्ड मोकलवुं. ते शिवाय कोइने जुवाप आपवामां आवशे नही.

शिवनाथ लुंबाजी.

वेतालपेठ नंबर ४९ पुना सिटी.

अमदावाद—ढींकवा गेट पासे आवेला शान्तिविजय प्रिन्टिंग प्रेसमां
ईश्वरलाल केशवलाल वकील अने माणेकलाल माधवजीए छाप्युं.

प्रस्तावना.

शास्त्रकार कहे छे के विधि पक्षनुं आराधन करनार, तेनुं बहुमान करनार, तेनु पोषण करनार अने छेवटे तेनी निंदाथी अलगा रहेनार पण धन्य छे. अन्न पण पथ्य, मात्रादिक विधि सहित खाधुं छतुं जीवाडे छे अन्यथा ते मृत्यु नीपजावे छे, तो पछी शुद्ध देव गुरु धर्मनी उपासना करवामां योग्य विधिनो आदर करवानी केटली बधी जरूर छे ? अने तेनो अनादर करवाथी केटली बधी हानि थाय छे? ते स्पष्ट रीते शास्त्रकार हेतु युक्तिसर बतावी आपे छे. आज काल गतानुगतिकता घणी वधी पडी छे. " आनंदघनजी " जेवा समर्थ अध्यात्म वेदी पुरुषो कहेछे के " मुग्ध सुगम करी सेवन आदरे रे, सेवन अगम अनुप, " तेमज " दर्शन दुर्लभ सुलभ कृपा थकी " " सामान्ये करी दरशन दोहेलु, निर्णय सकल विशेष, " " घाति डुंगर आडा अति घणा, तुम दर्शन जगनाथ; धिट्ठाई करी मारग संचरुं, सेंगु कोइ न साथ." इत्यादिक वचनोथी शुद्ध देव गुरु धर्म–उपासनानी दुर्लभता स्पष्ट जणाय छे. जेवी रीते विद्या साधवामां विद्या साधक प्रमाद रहित प्रवर्ते छे तेम भव्यात्माए शुद्ध तत्वनी उपासना विधिमां तत्पर रहेवुं जोइए. आवा शुभ आशयथीज श्रीमान् हरिभद्र सूरीश्वरे पंचाशकोमां तथा षोडशकोमां उपासना विधि विस्तारथी दर्शावेल छे. ते भव्यात्माओने लक्षगत थाय एवा हेतुथी ते अत्र संग्रहवामां आवेल छे. पंचम षोडशकमां लोकोत्तर तत्व या परमार्थ पंथनी प्राप्ति क्यारे थई शके छे ? ते चर्चवामां आवेल छे. त्यार पछी नवमा षोडशकमां देववंदनादिक प्रसंगे स्तुति, स्तोत्र, स्तवनादिक कहेवामां आवे छे ते केवा होवा जोइए ? ते स-

मजाववामां आवेल छे. आज काल तोता शास्त्रीनी जेम अर्थ शून्य या विचार शून्यपणे करणी बहुधा करवामां आवे छे तेमां गुरुगम मेळवी खपी जीवोए सुधारो करवो जोइए. तेमज प्रभू पूजा प्रसंगे थता अनिवार्य आरंभ माटे केटलाक मुग्धजनो शंका उठावे छे तेनुं पण आमां समाधान दृष्टान्त सह करवामां आवेल छे. तद् उपरान्त अनुष्टानना भेदादिक प्रश्नोत्तर रुपे समजाववामां आवेल छे. एकं-दर जो आ लघु ग्रंथनुं वांचन मनन यथार्थ रीते करी ते मुजब वि-वेकथी वर्तन करवामां आवशे तो विधि बहुमानथी देवगुरुनी आज्ञानुं आराधन थई शकशे. प्रसंगोपात जे कंइ उपयोगी सूचनाओ करवा मां आवी छे ते उपर भव्यात्माओ लक्ष आपी पोतानी थती भूलोने सुधारी विधिना खपी थइ अन्य जनोने पण विधि मार्गमां जोडवा बनतो प्रयास सेवशे. दरेक पंचाशकनी शरुआतमांज संक्षिप्त प्रस्ता-वना लखेली होवाथी ते त्यांथीज जोइ लइ उचित आचरण सेववा भलामण करी अत्र विरमवामां आवे छे.

संवत १९७३ पोस सुद १५ सोमवार, तारीख ८ जानेवारी सन १९१७	लेखक. सद्‌गुणानु रागी कर्पूर विजयजी पालीताणा (सिद्धक्षेत्र)

बे बोल.

हालना वखतमां पुस्तको प्रसिद्ध करवानो प्रचार दीवसे दी-वसे वधतो जाय छे. अने तेथी घणा लोकोने ज्ञाननो बोध थाय छे. पण घणा भागे पुस्तको गुजराती टाइपमां प्रसिद्ध थाय छे. तेथी

मारवाड, मेवाड, पंजाब, माळवा, दक्षिण महाराष्ट्र विगेरे देशोमां जेओ गुजराती लीपीना जाणकार न होय तेवा लोकोने सदर पुस्तको उपयोगी थता नथी. ए कारणथी अमारा तरफथी अत्यार पहेला "चैत्यवंदन स्तुति स्तवनादि संग्रह भाग पहेलो १ अने श्री शत्रुंजय महातिर्थादि यात्रा विचार २ अने संगीत स्तवनावली ३ अने गंहुली संग्रह ४ ए प्रमाणे च्यार पुस्तको शास्त्री टाइपमां प्रसिद्ध थयेला छे. ते पुस्तको ते ते देशोमां विशेष उपयोगी थयेला होवाथी आ पुस्तक प्रसिद्ध करवा विचार थयो.

आपणा पूर्वाचार्योए परोपकार अर्थे अनेक ग्रंथो रचेला छे. पण ते संस्कृत तथा मागधी भाषामां रचेला होवाथी तेवा ग्रंथो बाळजीवोने समजवा मुश्केल पडे छे. विद्वान मुनिराजो तेवा ग्रंथोनुं रहस्य समजावे त्यारे ते समजी शकाय छे. तेमां पण बधे ठेकाने विद्वान मुनिराजोनो योग मळवो मुश्केल छे, अने ज्यां योग होय त्यां घणा एक जीवो संसारीक उपाधीने लीधे एवा माहात्माओनी वाणीनो लाभ लेई शकता नथी. एवा अनेक कारणोथी हालना जमानामां कोई कोइ मुनिमहाराजाओ आवा संस्कृत ग्रंथोनु भाषांतर अथवा रहस्य संक्षेपमां लखी तेमज जमानाने अनुसारे नवा लखो लखी ते कोई कोइ संस्था मंडल द्वारा पुस्तकरूपे प्रसिद्ध करावे छे. जे ठकाणे मुनिराजनो योग न होय तथा संसारीक उपाधीने लीधे तेवो योग छता पण लाभ न लही शकाता होय एवा ग्रहस्थोने आवां पुस्तको पोताने घेर बेठा पण हमेशां काळजी पूर्वक वांचवानी टेव राखवाथी ठीक लाभ थवा संभव छे. नकामां नोवेलो अथवा वार्त्ताओ

विगेरे वांचवाथी विवेक प्राप्त थतो नथी. परंतु आवा बोधदायक पुस्तको वांचवाथी विवेक प्रगट थइ शके छे. अने विवेक प्रगट थवाथी योग्या योग्य तथा हिता हितनो विचार करवानी शक्ति प्राप्त थाय छे. अने तेवी शक्ति प्राप्त थये पोताना आत्मानुं कल्याण करवानो खरो मार्ग कयो ते तरफ मनुष्यनुं लक्ष दोराय छे. सबब आवा पुस्तको बांचवानी अने ते प्रमाणे विवेक (उपयोग) राखवानी जरुर होवाथी तेम करवा सहुने नम्र विनंती छे.

शांतमुर्त्ति मुनिराज श्री वृद्धिचंद्रजीना शिष्य सदगुणानुरागी मुनिराज श्री कपूरविजयजी माहाराज साहेब पोतानो अमूल्य वखत रोकी परोपकारार्थे पूर्वाचार्योना बनावेला ग्रंथोने अनुसरी सहेली भाषामां ते ते ग्रंथनो भावार्थ लखी जाहेर संस्था पासे प्रसिद्ध करावबा प्रयत्न करे छे ते बाबत उक्त महाराजश्रीनो उपकार मानीये एटलो ओछो छे. अमे पण ए रीते उपकृत थया छीये.

सदगुणानुरागी मुनिराज श्री कर्पूरविजयजी माहाराज साहेबे आ पुस्तकनुं काम चालतां पत्र व्यवहारथी वखतो वखत जे सलाह आपी छे तेमज पुस्तक तैयार थया पछी संपूर्ण वांची शुद्धिपत्रक तैयार करी आपवामां पोतानो अमुल्य वखत रोकीने जे मदत आपी छे ते बाबत उक्त माहाराज श्रीजीनो उपकार मानवामां आवे छे.

आ पुस्तकमां शुद्धिपत्रक थयुं ते शिवाय बीजी कोइ भुलो रहेली कोइ पण मुनिराजने अथवा विद्वान वर्गने जाणवामां आवे तो अमोने लखी जणाववा कृपा करशे, जेथी तेमनो उपकार मानी ते

भुलोने सुधारी लेश्री बीजी आवृत्तिना वखते अवश्य उपयोग कर-वामां आवशे.

हालमां अमारो त्रण वरसथी मारवाड देशमां सीरोही जिल्हाना जावाळ गाममां रहेवानो प्रसंग होवाथी ते गाममां हाल ७–८ वर्षथी वृद्धावस्थाने अने आंखे न देखावाना लीधे कायम रहेला गुरुणीजी महाराज श्री मगनश्रीजी ३५ थी वधारे वर्षना दीक्षीतछे. तेमने तथा तेमना शिष्या मानश्रीजी रुपश्रीजी विगेरे आ पुस्तक छपाववा प्रेरणा करवाथी पुना निवासी शा भगवानजी भीमाजीनी विधवा भार्या भागुबाईना स्मरणार्थे एमना त्रष्टीनी पुत्री चंपाबाइए सदर भागुबाइना द्रव्यमांथी आ पुस्तक छपावाने मदद आपेली छे. तेवीज रीते बीजा पण सदग्रहस्थोए आवा काममां द्रव्यनी स्हाय आपवाथी आवा उपयोगी पुस्तको प्रसिद्ध करवाने उत्तेजन मलशे.

इति शम्.

संवत १९७३
माहा सुदी १ बुधवार
तारीख २४ जानेवारी
सन १९१७

प्रसिद्ध कर्त्ता.
शिवनाथ लुंबाजी.
जैन पुस्तकालय,
वेताल पेठ नं. ४९ पुना सिटी.

भवाभिनंदी जीवोनां लक्षण.

पांच इंद्रियोनां विषयसुख परमारथे करी दुःखकारीछे तोपण तेने विषे जे जीवो सुखनी बुद्धिए करीने आनंद माने छे तेने भवाभिनंदी कहीए. तेमनां लक्षण नीचे मुजबः—

१ आहारने अर्थे एटले जो हुं सामायक पोसो तथा देशावका-

स्वादिक धर्मकरणी करीश तो जमवानुं मळशे एवी विचारणाथी धर्म करणी करवी ते.

२ पूजावाने अर्थे धर्म करे एटले जो हुं धर्म करणी करीश तो लोकमां पूजनीक थइश एवो अभिप्राय राखवो ते.

३ उपधी एटले वस्त्र पात्रादिकने अर्थे धर्म करणी करवी ते.

४ रिद्धि गारव एटले श्रावक पोताना करवाने अर्थे एटले जो धर्मकरणी करीश तो आ श्रावक मारा थशे अने एमनाथी मारुं गुजरान थशे एवी बुद्धिए करीने धर्मकरणी करवी ते.

५ क्षुद्र एटले अगंभीर होय एटले पारकां छीद्र खोळतो फरे अने लोकोना किंचित् अवगुण देखी लोकोनी आगळ विशेषपणे कहेतो फरे अने पोताना अवगुण ढांके अने पोताना गुणना उत्कर्ष करे एटले हरेक रीते पोतानो गुण प्रगट थाय एम लोकोनी आगळ बोलवुं ते.

६ लोभने विषे एटले पुद्‌गळ भावने विषे एटले धन धान्य वस्त्र पात्र, जश कीर्ति मेळववाने विषे तत्पर एटले लीन के आसक्त रहेवुं ते.

७ दीन एटले पुद्‌गळ भावना वियोगे करीने रांक एटले आगामी काळनी चिंता करे के हाय हाय हुं शुं खाइश अने हवे हुं केम करीश, हवे मारा कुटुंबनो निर्वाह केम चाळशे एवी चिंता करे पण आत्मस्वरुपनो कांइ पण विचार करे नहीं ते.

८ मत्सरी एटले पारका गुणने न सहे ते.

९ भयवान एटले पुद्‌गलादिक वस्तुना वियोगनो भय करवो ते.

१० शठ एटले कपटी.

११ अज्ञानी एटले सर्व वस्तुनो अजाण.

उपर लखेलां अगीयार लक्षणो हरेक जणे वर्जवां अने धर्मकरणी करतां तो विशेषपणे वर्जवां.

खास सूचना.

आ पुस्तकमां ह्रस्व दीर्घ अनुस्वार विगेरे साधारण भुलोनुं शुद्धिपत्रक न छपावता फक्त मोहोटी भुलोनु छापेलु छे. ते शुद्धिपत्रक प्रमाणे प्रथम पुस्तकमां सुधारी लेइ पछी वांचवा भणवामां पुस्तकनो उपयोग करवा नम्र विनंती छे. ए शिवाय जे कोई भुलो सज्जनोने जाणवामां आवे ते सुधारीने वांचवा विनंती छे. अने ते भुलो अमने जणाववाथी बीजी आवृत्तिना वखते ते प्रमाणे सुधारी छापवामां आवशे.

शुद्ध देव गुरु धर्मनी सेवा–उपासना विधिनुं शुद्धिपत्रक.

पृष्ठ.	लीटी.	अशुद्ध.	शुद्ध.	पृष्ठ.	लीटी.	अशुद्ध.	शुद्ध.
६	१०	णप	पण	२०	११	महावीर	महावीर
८	९	वस्त्रादिक	वस्त्रादिक	२४	११	धारवाळा	धारवावाळा
११	६	नाव	नाप	२५	१५	शुमाशुभ	शुभाशुभ
१३	५	ढोकीने	ढोवीने	३७	१०	द्रिकना	दिकना
१४	६	अलेखे	अलेखेज	४२	१७	यथोदित	यथोचित
१७	१०	क्षमाजधैर्य	क्षमा–धैर्य	५०	१८	वस्त्रधारी	वस्त्रधारी
,,	१८	भक्रम	भक्कम	५१	१०	तेवा	तेवा

पृष्ठ.	लीटी.	अशुद्ध.	शुद्ध.	पृष्ठ.	लीटी.	अशुद्ध.	शुद्ध.
५६	३	कायिक्र	कायिक	७५	१६	होवायी	होवाथी
६०	९	विशुद्ध	विशुद्ध	७८	१४	यव	यव
६२	१३	कर्य	कर्या	,,	१६	अंग्र	अंध
६५	८	जीवे	जीवे	७९	१२	विळय	विलय
६७	१९	पोषनरा	पोषनारा	८३	८	बळी	वळी
६८	१४	आरोपवा	आरोपवा	८३	५	शत्रंजया	शत्रुंजया
,,	१७	जणावेला	जणावेला	८४	८	श्रवाक	श्रावक
,,	२०	पूज	पूजा	,,	,,	कोगे	कोण
७१	१०	विशिष्ठ	विशिष्ट	८६	१८	अने	+
,,	१२	सर्जावन	सजीवन	८६	२०	थवाना	थवाना
७२	११	भावना	भावना	८७	१	तीर्यंकर	तीर्थंकर
,,	१५	थाव	थाय	८७	२	विविध	विविध
७३	४	करबु	करवु	९४	५	वंत	वंत
७४	१५	बगर	वगर	९४	१९	महोत्सव	महोत्सव
७४	१७	सेवनार	सेवनार	९६	३	आशतनानो	आशातनानो

९६	१	सेनप्रश्न	सेनप्रश्नमांथी
९८	१८	पाश्रयमां	पाश्रयमां
९९	१	आदिशेष	अवशेष
१००	११	ओ ा	ओछी
१०१	८	उंची	उर्मी
१०३	१३	योग्य	योग
१०५	,,	सुपरी	सुधर्मी
१०५	१५	कंड्क	कड्क
१०५	१८	भेटवा	भेटवा
१०६	६	करवी	करवी
१०७	८	निर्वाण	निर्वाण
,,	२१	ग्रूनता :	न्यूनता
१०८	३	गृरु	गुरु
,,	१२	भवनी	भवनी
,,	१४	भव	भय

१०९	१२	व्यर्मी	व्यस्त
११२	२०	णयवागिराय	जयवीयराय
११५	१७	अने छे	छे अने
११६	१७	वधारे	वधारे
११७	७	यार्य	कार्य
,,	२०	यावेन	योवन
११८	,,	परखा	परस्त्री
११९	१०	नर्यी	न थी
१२१	६	सर्व	सर्व
	१२	पुण्यवान	पुण्यवान
,,	१३	करवामां	करवामां
१२२	२१	नहिवे.	नहि.
१२३	८	भांगा.	भांगवी
१२५	१४	शिष्टाचार २	शिष्टाचार
,,	१	वेवार	वेपार
१२८	२०	वर्तेवा	वर्तवा

॥ शुद्ध देव गुरु धर्मनी सेवा–उपासना विधिनी विषयानुक्रमणीका ॥

श्री सर्वज्ञाय नमः

शुद्धदेव गुरु ने धर्म प्रत्ये केवो अविहड प्रेम होवो जोइये ?

(लेखक सदगुणानुं रागी मुनिराज श्री कर्पूरविजयजी–पालीताणा.)

१ शुद्ध देव, गुरु, संघ साधर्मिक प्रत्ये खरी अंतरंग भक्ति ए मुक्तिनुं अमोघ (अचूक) वशीकरण छे.

२ खरी भक्ति सद्‌गुणानुरागथी (सद्‌गुण–सद्‌गुणी प्रत्ये खरो प्रेम–बहुमान राखवाथी) प्रगटे छे अने तेथी तेनी वृद्धि पण थाय छे.

३ विनय–नम्रता गुण वगर खरी भक्ति बनती नथी पण विनयथीज तेवी भक्ति बने छे अने तेवी भक्तिथी विनयगुणनी वृद्धि पण थाय छे. खरी भक्ति कल्पवेली समान सुखदायी नीवडे छे.

४ नम्रता वगरनुं ज्ञान, नीर वगरनी नदी जेवुं नकामुं छे–शोभतुं नथी. शुष्क–पोपटीया ज्ञानथी मद–अहंकार आववानो मोटो भय रहे छे. खरी भक्तिथी ए भय दूर थाय छे अने नम्रतामां एथी वधारोज थाय छे. खरी भक्ति मुक्तिने पण खेंची लावे छे.

५ विनय पांच प्रकारे थइ शके छे. (१) निर्दोष अने अनुकूळ

खान पानादिक देवावडे तथा वंदनादिक बाह्य भक्ति करवावडे (२) अंतरंग प्रेमवडे. (३) सद्गुणनी प्रशंसा—स्तुति स्तवना करवा वडे. (४) नजीवा दोषनी उपेक्षा करवा वडे अने (५) मन वचन कायाथी थती आशातना तजवा वडे.

६ कांइ पण पवित्र धर्मकरणी करतां विधि रसिक जनोए शास्त्रोक्त दोष तजवानो जरुर खप करवो जोइये. कह्युं छे के—

"दग्ध[1] शून्य[2] ने अविधि दोष,[3] अति प्रवृत्ति[4] जेह
चार दोष छंडी भजो, भक्ति भाव गुण गेह"

(१) अमुक एक करणी (देव दर्शन, गुरुवंदन सामायक, प्रतिक्रमणादि) करतां अनेरी अनेरी करणी उपर लक्ष दोडे, मूळ कराती करणीमां लक्ष (उपयोग) न रहे, मन अन्यत्र भटके ते "दग्ध दोष."

(२) कराती धर्म करणीमां कशुं लक्ष राख्या वगरज संमूर्छिमनी जेम करणी कराय, बेभान जेवी अवस्थामां करणी कराय, तेना हेतु परमार्थ तरफ कशुं लक्ष न देतां, बेदरकार रहेवाय ते "शून्य दोष."

(३) जे धर्म करणी जेवी मर्यादाथी करवी जोइए ते तेम नहि करतां आप इच्छाए न्युनाधिक करे अथवा आगळ पाछळ करे अथवा इच्छा मुजब तेनी उपेक्षा—बेदरकार करे, मर्यादा न साचवे ते "अविधि" दोष.

(४) देश काळ स्थिति संयोगोनो विचार कर्या वगर, स्वशक्ति उपरान्त हद ओळंघी आप इच्छाए जे काम करवामां आवे ते "अति प्रवृत्ति दोष."   कह्युं छे के

" उचित क्रिया निज शक्ति छंडी, जे अति वेगे चढतो ॥
ते भव स्थिति परिपाक थया विना, जगमां दीसे पडतो ॥

इत्यादि.

७ विधि रसिक भक्तजनोए भक्ति प्रसंगे शास्त्रोक्त सात प्रकारनी शुद्धि साचववा जरुर खप करवो जोइए, सात प्रकारनी शुद्धि नीचे मुजब साचववानी कही छे.

"अंग[१] वसन[२] मन[३] भूमिका[४], पूजो पकरण[५] सार ॥
न्याय द्रव्य[६] विधि शुद्धता[७] शुद्धि सात प्रकार ॥ "

प्रथम देह शुद्धि, बीजी वस्त्र शुद्धि, त्रीजी मनशुद्धि, चोथी भूमिका शुद्धि, पांचमी पूजा उपकरण शुद्धि, छट्ठी द्रव्य शुद्धि अने सातमी विधि शुद्धि ए सात प्रकारनी शुद्धिनो विशेष अधिकार " श्री शत्रुंजय महातीर्थादि यात्रा विचार " नामना शास्त्री टाइप पुस्तकना पाना ५२ थी ६७ सुधी अने गुजराती टाइप पुस्तकना पाना ११८ थी १४२ सुधी विस्तारथी आपेल छे. तो पण दिशा मात्र अहीं प्रदर्शित करवामां आवे छे.

(१) कांइक उष्ण जळ (तीर्थजळ शीतळ होय तो पण ते) वडे शरीर शुद्धि जयणा पूर्वक (अन्य एकेन्द्रिय प्रमुख जीवनी विराधना न थाय तेम) निर्जीव स्थळे करी, अंगुछावडे शरीरने सारी रीते लुंछी साफ करी लेवुं ते " देह शुद्धि. "

(२) साफ धोयेलुं अखंड धोतर (धोतीयुं) अने उत्तरासंग धारीने, भक्ति प्रसंगे अष्ट पुट (आठ वडो) मुखकोश बांधीने तेमज

स्वशक्ति या स्थिति अनुसारे अन्य आभूषणादिक पहेरीने शुद्ध देव गुरुनी भक्तिमां अथवा तीर्थराजनी सेवामां जोडावुं ते "वस्त्र शुद्धि."

(३) अनेरा सघळा संकल्प विकल्पो शमावी देई, भक्ति करवा योग्य शुद्ध देव गुरु संघ साधर्मिकना गुणानुवाद (गुण चिन्तवन) करवामां, एवी दिव्य योग्यता पामवा माटे (तन) मन जोडी देवुं ते " मन शुद्धि. "

(४) देव गुरुनी वास भूमिका (देरासर उपाश्रय प्रमुख) ने भक्ति प्रसंगे बराबर जयणाथी पूंजी प्रमार्जीने साफ करी लेवी ते भूमिका शुद्धि. अथवा शल्य समान परिणामनी अस्थिरता, अरुचि अने चालु प्रवृत्तिमां खेदरूप मनना दोष दूर करवा पूरतो प्रयत्न करवो ते " भूमिका शुद्धि. "

(५) भक्तिनां साधन सारां—सुंदर राखवां ते "उपकरण शुद्धि."

(६) भक्ति प्रसंगे वापरवा योग्य द्रव्य अनीति अन्याय या अप्रमाणिकताथी प्राप्त करेल न होय पण न्यायोपार्जित होय ते " द्रव्य शुद्धि. " भाव शुद्धि करवा माटे तेनी खास जरुर छे.

(७) देव गुरु संघ साधर्मिकनां दर्शन, वंदन, पूजन भक्ति बहुमान प्रसंगे शास्त्रोक्त विधिनुं यथा शक्ति पालन करवुं ते " विधिशुद्धि."

आ उपर जणावेली सात शुद्धि यथा योग्य रीते साचववा सहु कोइ भव्यात्माओए यथा शक्ति अवश्य आदर करवो, तेनी उपेक्षा न करवी. केमके अवश्य करवा योग्य करणीमां उपेक्षा (अनादर) करवाथी खरो लाभ मळतो नथी, जन्म मरणनां बंधन तूटतां नथी,

जेथी परिणामे जीवने स्वेच्छाचारिता वडे अनंत अपार संसार परि-भ्रमण करवुं पडे छे. विधि रसिक जीव आराधक भावने पामे छे. तेथी तेने वधारे वखत भव भ्रमण करवुं पडतुं नथी.

८ जिन भुवने ८४ आशातना (मोटी १० आशातना) अने गुरु प्रत्ये ३३ आशातना तजवा भव्य जनोए जरूर लक्ष राखवुं. तेनो विशेष अधिकार " भाष्यत्रय " पैकी " देववंदनभाष्य " अने " गुरु वंदनभाष्य " मांथी तपासी लइने उक्त आशातना दोष तजवा हरदम खप करता रहेवुं. आशातना करवाथी भव भ्रमण वधे छे.

९ देव गुरुनी जमणी बाजुए रहीने पुरुषोए अने डाबी बाजुए रहीने स्त्रीओए दर्शन, वंदन, पूजन, स्तुति स्तवनादिक करवां जोइए. अने चैत्यवंदन करतां कममां कम नव हाथनो अने अधिकमां अधिक साठ हाथनो अवग्रह (वचलुं अंतर) राखी बेसवुं जोइये. घर देरा-सरमां स्थळ संकोचथी अवग्रह कमी राखी शकाय. उपर मुजब देव-वंदन करतां वच्चमां अंतर राखवानो हेतु आपणा (औदारिक) शरीरथी प्रभुनी आशातना थवा न पामे ए छे. तेवीज रीते गुरु वंदनादि प्रसंगे पण स्त्री पुरुषोए गुरु अवग्रह साचववो जोइये. पुरुषने ३॥ हाथनो, अने स्त्रीने १३ हाथनो उत्कृष्ट अने जघन्य ३॥ हाथनो अवग्रह राखवोज जोइये. साधु साध्वीओने पण ए नियम एक सरखी रीते पाळवो जोइए. एवी शास्त्र आम्नायनो स्वेच्छाचारथी अनादर करनारने आज्ञा भंग प्रमुख कइक दोष लागे छे.

१० देव गुरुने जूहारतां " दशत्रिक " अने " पांच अभिगम "

साचववा खास लक्ष राखवुं जोइए. दश त्रिकादिकनुं संक्षेपथी स्वरूप नीचे मुजब छे.

(१) अग्रद्वारे, मध्य द्वारे अने चैत्यवंदन करती वखते एम अनुक्रमे " त्रणवार निस्सिही " करतां घरनो, देरासरनो अने द्रव्य पूजानो व्यापार तजवानो छे. निस्सिही शब्द निषेध वाचक छे. ते निस्सिही कीधा पछी जे जे व्यापार तजवानी प्रतिज्ञा थइ तेनो भंग न थाय तेवुं लक्ष राखवुं. लक्ष सहितज कराती करणी लेखे थाय छे.

(२) अग्रद्वारे पहेली निस्सिही कहीने दूरथी प्रभु दर्शन थतांज अंजालि बंध नमस्कार करी भवना फेरा टाळवा रत्नत्रयीनी प्राप्ति माटे चैत्यफरती "त्रण प्रदक्षिणा" देवी अने प्रदक्षिणा देतां कोइ पण प्रकारनी आशातना नजरे पडे ते टाळवी.

(३) देवगुरु दूरथीज नजरे पडतां प्रथम " अंजलि बंध " नमस्कार करवो, मध्यद्वारे नजदीक जतां अर्धु अंग नमाडवा रूप " अर्ध-अवनत" नमस्कार, अने चैत्यवंदन स्तुति स्तवना करती वखते बे हाथ, बे ढींचण अने मस्तक ए पांचे अंग भूमि उपर लागे तेम नमवुं ते " पंचांग " नमस्कार करवो ए रीते " त्रण प्रणाम " अथवा उपर मुजब सर्वत्र त्रण त्रण वार प्रणाम करवा.

(४) प्रभुना अंगे जे जळ चंदनादिक पूजा करवी ते "अंगपूजा" प्रभुनी आगळ जे अक्षत फळ नैवेद्य प्रमुख धरवां ते " अग्रपूजा " अने ए रीते द्रव्य पूजा करीने एकाग्र पणे चैत्यवंदन स्तुति स्तवना-

दिक करवां ते "भाव पूजा." एम त्रण प्रकारनी पूजा गृहस्थ उचित कही छे. साधुने तो केवळ भाव पूजानोज अधिकार छे.

(५) पिंडस्थ, पदस्थ अने रूपातीत ए त्रण अवस्था अनुक्रमे छद्मस्थता, कैवल्य अने सिद्धता रूपे भाववी. तेमां प्रभुना (जन्म, दीक्षादि प्रसंगे) स्नात्र अभिषेक पूर्वक बावना चंदनादिक वडे विलेपन करतां "छद्मस्थ अवस्था," केवळज्ञान उपज्याबाद छत्र चामरादिक आठ प्रातिहार्यो वडे "केवळी अवस्था" अने पर्यंकासन तथा काउस्सग्ग मुद्रावडे प्रभुनी "सिद्ध अवस्था" भाववी घटे छे.

(६) देव गुरुनां दर्शन, वंदन, पूजन, स्तवनादिक करतां केवळ देव गुरुना मुख सामेज दृष्टि स्थापवी. ते शिवाय " उंचे, नीचे " के " आसपास क्यांय " (पाछळ, जमणी के डाबी बाजुए) आडुं अवळुं जोवुं नहि. स्थिर द्रष्टि राखवाथीज रस जामे छे.

(७) पंचांग प्रणाम करती वखते यथायोग्य रजोहरण, चरवला के उत्तरासंग वडे "त्रण वखत" जयणा पूर्वक "भूमिनुं प्रमार्जन" करवुं.

(८) चैत्यवंदन, स्तुति स्तवनादिक करतां तेना " शब्द " अने " अर्थ " उपर तथा प्रभु "प्रतिमादि उपर " बराबर लक्ष राखवुं.

(९) चैत्यवंदनादिक करतां यथास्थाने १ "जोगमुद्रा," "मुक्ताशुक्ति मुद्रा " अने " जिनमुद्रा " करवा लक्ष राखवुं. नमुत्थुणं कहेती वखते "जोगमुद्रा," प्रणिधान त्रिक (जयवीयराय जावंति चेइयाइं प्रमुख) कहेती वखते " मुक्ताशुक्ति मुद्रा, " अने काउस्सग्ग ध्याने रहेतां " जिनमुद्रा " धारण करवानुं कहेलुं छे.

(१०) " जयवीयराय " (प्रार्थना स्वरूप), " जावंति चेइयाइं " अने " जावंत केविसाहू " ए त्रण अथवा मन, वचन कायानी एकाग्रता ए " प्रणिधान त्रिक " कहेवाय छे. उक्त दश त्रिकोनुं सविशेष स्वरूप " देववंदन भाष्यथी " के " हितबोध प्रकरणथी " जाणवुं.

(१) पोताना भोगमां आवे एवां फळ फूलादिक सचित्त पदार्थ, देवगुरूना दर्शन करवा जिनमंदिर के पौषधशाळामां पेसतां, बाहेर मूकी देवा. साथे लइ जवा नहि.

(२) स्वस्थिति अनुसारे शुद्ध (सारां) वस्त्र अलंकारादिक सजीनेज जवुं. जेवा तेवा अशुद्ध वस्त्रादिकथी अनादर दोष लागे छे.

(३) बीजा बधा संकल्प विकल्प शमावी दइ मनने स्वस्थ, एकाग्र करीने जावुं. बीजा कोइ लाभनी तमा नहि राखवी.

(४) एक शाटक—सळंग—अखंड उत्तरासंग जनोइना आकारे धारीने जावुं. तेना छेडा वती यथोचित प्रमार्जनादि करवुं.

(५) देव गुरुनां (दूरथी पण) दर्शन थतांज बे हाथ जोडी, मस्तके लगाडीने अंजलि बद्ध नमस्कार एकवार अथवा त्रण वार करवो. " ए पांच अभिगम " सर्व सामान्य कह्या. बाकी राजा प्रमुख अधिकारी जनोए राजचिन्ह तरीके लेखाता मुगट, छत्र, चामर, खड्गादि शस्त्र अने पादुका (बुट) प्रमुख बधां वानां बाहेर मूकीनेज अंदर प्रवेश करवो. केमके प्रभु तो राजाना पण राजा छे.

११ देव गुरुनां दर्शन, वंदन, पूजन, स्तवनादिक करीने बाहेर नीकळतां देव गुरुने पुंठ पडे नहि एवुं लक्ष राखवुं. पडखाना द्वारे

थइने नीकळवुं अथवा पाछे पगले चालीने नीकळवुं. जिन मंदिरमां प्रायः त्रण द्वार (नीकळवानां) होवानो एज हेतु संभवे छे के स्त्रीओए डाबा बारणे थइने अने पुरुषोए जमणा बारणे थइने प्रभुने पुंठ न पडे तेम उपयोगथी नीसरवुं. पुंठ दइने तो नज निसरवुं.

१२ जळ चंदनादिक वडे प्रभुनी द्रव्य पूजा करवानो हेतु भाव-उल्लास—वृद्धिने माटेज छे, एम समजी दरेक प्रकारनी द्रव्य पूजा करतां सुज्ञ भाइ ब्हेनोए तेना अंतरंग हेतु तरफ बराबर लक्ष राखवुं उचित छे. तेम करवामां न आवे अथवा ते दरेक द्रव्य पूजाना अंतरंग हेतु तरफ दुर्लक्ष रहेतो द्रव्य पूजा करनारने तेटला मात्रथी सविशेष लाभ थइ शके नहि तेथी अत्र प्रस्तावे ते द्रव्य पूजाना अंतरंग हेतु समजा-ववा माटे कांइक विस्तारथी उल्लेख करशुं.

प्रभु पोते कृत कृत्य छे. तेमने पोतानी पूजा करावत्रानी कशी जरूर नथी. एटले के प्रभुनी पूजा करनार पूजा करवावडे कांइ प्रभुने उपकार करतो नथी पण वस्तुतः विचारतां पोतानोज उपकार साधे छे—साधी शके छे. शी रीते ? ते हवे तपासीये.

(१) ' जेवी भावना एवी सिद्धि ' ' खरी अंतरंग भावना भवनो नाश करी शके छे ' एवी अंतरंग भावना प्रगटाववा जिनेश्वर प्रभु (अने साक्षात् प्रभुना अभावे प्रभुनी पवित्र प्रतिमा) पुष्ट आलंबन रूप छे. प्रभु पोते निर्मळ छतां भव्यजनो पोताना भावमळनी शुद्धि माटे इन्द्रादिक देवोनी पेरे निर्मळ (सुगंधि) जळवडे, जन्म अभि-षेक राज्य अभिषेक अने दीक्षा अभिषेक रूप प्रभुनी छद्मस्थ अवस्था

दीलमां धारी प्रभुनो स्नात्र अभिषेक करी भक्तिथी एवातो आनंदित थाय छे के तेवा प्रसंगे पोतानाज मलीन कर्म [पाप] नो नाश अने शुभ कर्म [पुन्य] नो संचय करवा रूप जे लाभ थाय छे तेनी पासे देवतादिकनी ऋद्धिने पण तृण जेवी असार अने प्रभु भक्तिनेज सार रूप लेखे छे. जळ अभिषेक कर्या पहेलां पूर्व निर्माल्यने जयणाथी उतारी लेतां तेमज अभिषेक कर्या पछी प्रभुना अंगने उत्तम प्रकारना सुगंधि सूक्ष्म वस्त्र वडे लूछी लेतां भाविक आत्मा सुलक्षथी सारी निर्जरा करी शके छे. तेथी वस्तुतः पूजा करनार, करावनार [सहाय अर्पनार] अने तेनी अनुमोदना करनार पोतानाज आत्माने उज्वळ --निर्मळ करे छे. तेमां पुष्ट आलंबन [निमित्त कारण] रूप जिनेश्वर प्रभु अथवा परम शान्त रसने द्रवती प्रभुनी पवित्र प्रतिमाज छे. आ स्थळे एक अगत्यनी वात तरफ भक्त जनोनुं लक्ष खेचवुं उचित ज-णाय छे ते ए छे के इन्द्रादिक देवोनी पेरे प्रभुनो स्नात्र अभिषेक करवानी पोतानी फरज विसारी दे‌इ, कइक स्थळोए भाडूती नोकरो पांसे ते काम करावववामां आवे छे. एटलुज नहि पण तेवे प्रसंगे आ-पणा हैडाना हार अने माथाना मुगट जेवा प्रभुना अंगे अण छाजती रीते अति बरसट अने अणीदार वाळाकुंचीओनो एवो त्रास दायक उपयोग कराय छे के ते देखीने सहृदय भक्तजनेनुं हृदय भराइ आवे छे, कंपे छे अने द्रवे छे. भीना अंग लूछणाथी जे काम सुखे थइ शके छे ते काम करवा नाहक देखादेखीथी तीक्ष्ण अणीवाळी वाळाकुंची-वडे छूटथी करवा देवाय ते केवा प्रकारनी भक्ति ? ‍ज्ञजनो भक्तिवश था-रशे तो आवी अनेक बाबतोमां जल्दी सुधारो करी शकशे अने अन्य

अविचारी जनोने पण शुभ मार्ग दर्शक बनी शकशे.

[२] चंदननो स्वभाव शीतल करवानो छे. अनंती क्षमा अने समता वडे प्रभु परम शीतळ छतां भव्यजनो पोताना अनादि रागादि कषाय तापने उपशमाववा निमित्ते अने क्षमा, समतादिक उत्तम गुणो प्राप्त करवा माटे ते परम प्रभुने यजी [पूजी–अर्ची] एज प्रार्थे छे के हे प्रभो ! अमे भाव शीतलता पामीए अने भाव ताव वमीए एवो अनुग्रह आप अमारी उपर करो. अत्र जणाववुं जरुरनुं छे के मुख्य पूजा चंदननीज छे. केसर, कस्तुरी प्रमुख सुगंधी द्रव्यो अंग रचनादिक प्रसंगे शोभाकारी होवाथी अन्य भव्यजनोने अनुमोदनाना कारण रूप थाय तेथी तेनो निषेध नथी. अन्यथा तेनो आग्रह पण नथी. तेम छतां मुग्धजनो केशर पाछळ पुष्कळ खर्च करे छे अने चंदन माटे बहु ओछी दरकार करे छे. तेमणे पोतानी थती भूल सुधारी जरुरी वस्तु माटे खास लक्ष राखवुं जोइये.

[३] सुमनस नाम पुष्पनुं, पंडितनुं तेमज देवतानु पण छे. ताजां विकसित, सुगंधी एवां विवेकथी अणायेलां उंचां पुष्पो वडे परम प्रभुने यजतां–पूजतां मन प्रसन्न–प्रफुल्लित थाय छे, प्रशंसा पात्र थाय छे अने देवतादिकने पण अनुमोदनीय थाय छे. तेथी सुज्ञजनो इन्द्रादिक देवोनी पेरे परम प्रभुने विविध जातनां उत्तम पुष्पोवडे, पुष्पमाल्य[1] (काचा दोरावती ढीली गांठ दइने तैयार करेला फूलनाहार) वडे, पुष्प पगर वडे यजे छे–पूजे छे. अने पोताना मन

---

१ विवेकथी गुंथेल, पण सोय घोंचेल नहि एवा.

ने प्रमुदित करे छे तेमज अन्य जनोने पण अंगरचनादिक वडे कर्म निर्जराना कारणिक बनी प्रमुदित करे छे.

[४] धूप अग्निमां दही, मलीन वास दूर करी, उत्तम खुशबो आपी, उंचे जाय छे. तेम भाविक आत्मा प्रभु पासे धूपपूजा वडे स्वार्थ त्याग शिखीकरीने अनादि मिथ्या वासना दूर करी, शुभ लेश्या प्रगटावी,स्वपरनुं हित साधी, उंची गति पामे छे.प्रभुनी आ-शातना न थाय तेम दूरथी धूप उखेवी ने ते प्रभुनी डावी बाजुए राखवो जोइये. प्रभुनी अति नजदीक धूपदीपक करवाथी आशातना थइ जाय छे.

[५] दीपकनो स्वभाव अंधकारने दूर करवानो छे. जगदीपक एवा जिनेश्वर प्रभु पासे जयणा सहित उत्तम दीपक प्रगटावी पोता-नामां स्वाभाविक ज्ञानदीपक प्रगट करवा शुभमति आपवा प्रभु पासे भव्य आत्मा प्रार्थे छे. फुदां विगेरे त्रस जीवोनो नाश न थाय तेम ते दीपक फानस प्रमुखमां प्रभुनी जमणी बाजुए राखवो जोइये.

[६] अक्षत नाम [अखंड] तंदूलनुं छे. एवा अखंड उज्वल अक्षतवडे स्वास्तिकादिक अष्टमंगल आलेखी, भव्य आत्मा प्रभु पासे अखंड अने उज्वळ एवुं मोक्ष सुख प्रार्थे छे. थोडा पण अखंड अणी-शुद्ध अक्षतज वापरवा उचित छे. पण जेवा तेवा अण शोधेला जी-वाकुळ चोखा वापरवा उचित नथी. केमके ' द्रव्य ते भाव निमित्त' जेवुं द्रव्य वापरीए तेवो भाव प्रगट थवा पामे.

(७) अणहारी पद—मोक्षने प्राप्त थयेला परम प्रभुनी पासे स्व-

शक्ति अनुसारे विविध रसवती ढोकीने भव्यात्मा " निवेदन " करे के आप मारी अनादिनी रस लोलुपता निवारीने मने आपना अनुपम अनुभव रसमां लीनता थाय तेम करो !

(८) उत्तम प्रकारना रसवाळा (सरस) फळो स्वशक्ति अनुसारे प्रभु पासे ढोकीने जेनाथी उत्तम बीजुं कंइ नथी एवा मोक्ष फळनीज भव्य आत्मा प्रार्थना करे. आवी सहेतुक प्रार्थना प्रभु पासे करवाथी आत्मामां वीर्योल्लास प्रगटे छे. जेथी प्रभुए फरमावेला सम्यग् दर्शन, ज्ञान अने चारित्र रूप मोक्ष मार्ग भणी आत्मा प्रयाण करवा उजमाळ बने छे. अने अनुक्रमे गुण स्थानकमां आगळ वधी छेवटे " नागकेतु " नी पेरे निर्मळ केवळज्ञान पामीने जन्म जरा मरण, आधि व्याधि उपाधि रहित मोक्ष स्थानने प्राप्त करे छे. अष्ट प्रकारी पूजा प्रतिदिन करवाना अभ्यासी भक्त जनो तेनुं कांइक रहस्य पामीने तेमां अधिक रस–अनुभव मेळवी अन्य मुग्धजनोने द्रष्टान्तरूप बने एवा आशयथी तद्गत हेतु, कंइक विस्तारथी वर्णवेल छे. एज रीते १७ प्रकारी, २१ प्रकारी, १०८ प्रकारी एम अनेक प्रकारी द्रव्य पूजा, भाव प्राप्ति–रक्षा–वृद्धि निमित्ते शास्त्रमां वर्णवी छे तेनुं रहस्य गुरु गम्य मेळवी तेनो रस–अनुभव मेळवी भव्यात्माओ स्वश्रेय साधो ! ए अत्र इच्छवा योग्य छे.

[१३] पूर्वकृत पुन्य जोगे आ मानव भवादिक दुर्लभ सामग्री पाम्या छतां जो पुन्य करणीनो अनादर करवामां आवशे तो शुभ गति शी रीते मलशे ? अने कल्याण पण केवी रीते थशे ?

१४ क्षणे क्षणे आवखुं खूटतुं जाय छे, लक्ष्मी यौवन अने जीवित कुटुंबादिक सघळां अस्थिर छे, ते सघळुं छोडी क्षणवारमां जवुं पडशे. चेती शकाय तो चेती ले.

१५ जे जे क्षण, श्वासो श्वास, घडी, दिवस, मास वर्ष प्रमुख धर्म करणीमां जाय छे ते ते लेखे थइ शके छे. आळस करी बेसी रहेनारने तो ते सघळां अलेखे जाय छे.

१६ जे जे किंमती क्षणो जाय छे ते पाछी नहि आवशे एम समजी चेती शकाय तो चेत.

१७ मद (*Intoxication*) विषय, कषाय, निद्रा अने विकथा ए पांचे प्रमाद जीवनी पायमाली करे छे अने संसारमां रझळावे छे. स्वच्छंद वर्तन मात्र परिणामे दुःख दायकज छे.

१८ चिन्तामणि रत्न, कामकुंभ, कामधेनु अने कल्पद्रुम समान शुद्ध देव, गुरु अने धर्म उपर द्रढ विश्वासरूप समकित मेळववा खूब प्रयत्न करवो. सर्व सुखनुं मूळज समकित छे.

१९ कुदेव, कुगुरु अने कुधर्म प्रत्ये आस्थारुप मिथ्यात्व अवश्य तजवुं जोइये. विपरीत श्रद्धा एज मिथ्यात्व जाणवुं.

२० मिथ्यात्व रूप उग्र विष वम्या वगर शुद्ध श्रद्धानो संचार थइ शकशे नहि. तेथी प्रथमं मिथ्यात्वनेज तजवुं जोइए.

२१ शम संवेग निर्वेद (वैराग्य) अनुकंपा अने आस्तिकता ए समकितनां पांच लक्षण छे तेमज वीतराग—सर्वज्ञना वचनमां शंका,

परमतनी वांच्छना, धर्मना फळमां संदेह, मूढमतिनी प्रशंसा अने तेनो परिचय ए तेनां पांच दूषण छे.

२२ शुद्ध देव गुरु धर्मनी त्रिकरण शुद्धिथी सेवा करवा वडे समकित निर्मळ थाय छे.

२३ समकितवंतनुं ज्ञान सफळ थाय छे अने मिथ्यामतिनु अफळ जाय छे. समकितवंतने ज्ञान, अमृत थइ परिणमे छे अने मिथ्या मतिने ते विष रूपे परिणमे छे.

२४ समकित वंते प्रमाद तजीने शास्त्र संबंधी श्रवण, मनन अने परिशीलन करवानुं खास व्यसन पाडी देवुं जोइए. ते धारे तो मंद बुद्धिवाळा अन्य जनोने तेनो बोध पण करी शके.

२५ " अवसर पामी आळस करशे, ते मूरखमां पहेलोजी
भूख्याने जेम घेबर देतां, हाथ न मांडे घेलोजी ॥ "

ए न्याये आवेलो अमूल्य अवसर सफळ करी लेवो घटे छे.

२६ कुगुरुनी संगति तजीने, सुगुरुनी संगति करी, तेमनो सदुपदेश दीलमां धारवाथी आपणी अनादिनी कइक कुटेवो सुधरी शके छे. तेथी तेवो समागम शोधी लइने सार्थक करवो जोइए.

२७ शुद्ध देव गुरुनी सेवा—उपासना (भक्ति) करवानो खरो अंतरंग हेतु, तेमनामां प्रगटी रहेला अनंत ज्ञान, दर्शन, चारित्रादिक गुणो आपणामां प्रगटी नीकळे ए छे. ए मुद्दानी वात खूब लक्षमां राखीनेज तेमनी आज्ञानुं आराधन--पालन कर्या करवुं जोइए.

२८ 'नमे छे आंबा आंबली, नमे छे दाडम द्राख ॥ एरंड बि-चारो शुं नमे ? जेनी ओछी शाख ॥' 'नमे ते प्रभुने गमे.'

२९ जेमनुं मुख सदा सुप्रसन्न रहे छे, हृदय दयार्द्र (दयाथी अत्यंत भीनुं) रहे छे, वचन अमृत जेवुं मधुर होय छे अने काया परोपकार करवा तत्पर रहे छे एवा आनंदित अने अनुकंपावंत उत्तम जनो कोने वंदवा योग्य न होय ? तेओज विश्ववंद्य थाय छे.

३० आंबां जेवा फालेलां वृक्षो नमी—लळी पडे छे तेम सुगुण जनो (सज्जनो) पण जेम जेम गुणमां वृद्धि करता जाय छे तेम तेम अधिक नम्रता धारे छे. एज प्रभुता पामवानो सरल मार्ग छे.

३१ आपणे जेवा (आदर्श) नी सेवा करीए छीए तेवा ब-नीए छीए, ते माटे आपणुं आदर्श उत्तम होवुं जोइए.

३२ कागडानी जेम परायां छिद्र (चांदां) जोवानी टेव तजी, आपणे हंसनी जेम सार ग्राही (गुण ग्राही) थावुं, अर्थात् आपणे गंभीरता आदरीने क्षुद्रता तजी देवी जोइए.

३३ सुख दुःखना प्रसंगमां श्वानवृत्ति तजी सिंहवृत्ति सेववी जोइए. तेवे प्रसंगे हर्ष खेद तजीने सुख दुःखनुं मूळ कारण शोधीने, समभाव सेववो जोइए.

३४ सुख दुःखमां अन्यतो मात्र निमित्तरूप होय छे. पोतेज पोतानी शुभाशुभ करणी मुजब सुख दुःख पामे छे. माटे प्रथमथीज 'पाणी पहेलां पाळ बांधवी जोइए.

३५ प्रथमथीज परिणामनो पूरतो बिचार करी प्रवृत्ति करनार ने पछी शोचवुं पडतुं नथी.

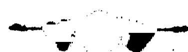
३६ योग्यता वगर वस्तु धर्मनी प्राप्ति थती नथी अने अन्यने ठगवा जतां तो आपणेज ठगाइए छीए. संतोषमांज सुख रहेलुं छे. सरल स्वभावीनुंज कल्याण थइ शके छे. तेथी जेवुं मनमां, तेवुं वचनमां अने तेवुंज क्रिया (वर्तन)मां मूकवुं जोइए. पण मनमां कंइ, वाणीमां कंइ अने वर्तनमां कंइ एवो पूर्वापर विरोध होवो नहि जोइए. जेम बनेत्तेम विचार, वाणी अने वर्तनमां पवित्रता सचवावी जोइए.

३७ मद–अहंकारवडे जीव लघुता पामे छे, वळी तेथी भवान्तरमां पण शुभ संजोग मळतो नथी.

३८ क्रोध, अग्निनी पेरे स्वपरनो नाश करे छे अने लोभ–तृष्णा तो सर्व विनाशक छे–क्षमाज धैर्य–समता ए क्रोधनुं अने संतोषवृत्ति राखवी ए लोभनुं वारण (उपाय) छे.

३९ कदापि आप बडाइ करवी नहि, मनमां एवुं कंइक आवी जाय तो पूर्व महापुरुषोना पवित्र चारित्र तरफ द्रष्टि देवी, जेथी स्व-उत्कर्षरूपी ज्वर जल्दी शान्त थइ जाशे.

४० काळ, संघयण के हलका आलंबन लेइ बेसी रहेवुं नहि. रोदणां रोवाथी राज्य रहेशे नहि. स्वपुरुषार्थ फोरवी, उत्तम आलंबन पकडी, आत्मामां जे अनंती झवेरात भरी छे, तेनी श्रद्धा प्रतीति राखी, जे सुविहित मार्गे अक्रमपणे संचरशे ते जरूर फत्तेह पामशे. इति शम् .

निवेदन.

१४४४ ग्रंथोना कर्त्ता महान् श्वेताम्बर आचार्य श्री हरिभद्र सूरीश्वरे पंचाशक नामनो अति उपयोगी सुंदर सुबोधग्रंथ भव्यजनोना हित अर्थे वनाव्यो छे तेमांथी अमुक (२-३-४) पंचाशको अत्र प्रस्तावे खास उपयोगी जाणी तेनी सरल व्याख्या सह गुणानुरागी मुनिराज श्री कर्पूरविजयजी महाराज साहेबे करी छे ते व्याख्या अत्र दाखल करवामां आवेल छे, तेनो लाभ लही भव्यजनो विधि रसिक बनी अविधिनो त्याग करो इति शम्.

श्रीमान् हरिभद्रसूरिविरचितं

जिनदीक्षा विधि-प्रकरणम्

(द्वितीय पंचाशक)

श्रीमान् अभयदेवसूरिकृत टीका उपरथी संक्षिप्त व्याख्या.

प्रस्तावना.

जिनदीक्षा पंचाशकमां जिनदीक्षा प्रकरण समावेलुं छे. तेनो अर्थ सामान्य रीते एवो करेलो छे के 'अनादि काळथी परिचित थयेल मिथ्यात्व कषायनो त्याग करवो अने सर्वज्ञ सर्वदर्शी श्री जिनेश्वर देवे प्ररुपेला तत्त्वार्थनो सुपरिचय करी ते उपर दृढ प्रतीति राखी स्वउचित कर्तव्य शुद्ध लक्षथी करवामां स्खलना आवती अटकाववी, तेमज अनुक्रमे दृढ अभ्यासबळथी स्वउन्नति साधवापूर्वक अन्य योग्य जनोने पण आ पवित्र धर्म प्रबोधी, यथाशक्ति तेमना पण सहायक बनी, परमार्थथी पवित्र जिनशासननी प्रभावना करवी.' आवी रीते उन्नतिक्रम साधवाना अधिकारी कोण छे ? तेनामां स्वाभाविक गुणो केवा जोइए ? जिनदीक्षा उपर तेनो केवो अकृत्रिम राग होवो जोइए ? छतां गुरुमहाराज तेनाज हितनी खातर केवा प्रकारे परीक्षा करी योग्यता संबंधे पोताने खात्री थाय तोज तेने उक्त जिनदीक्षा आपे ? जिनशासनमां दीक्षित थनार खरो दीक्षित केवा लक्षणथी जणाय ? तेनुं अनंतर अने परंपर कर्तव्य शुं अने शा माटे ? उक्त [illegible] प्राप्ति अथवा मिथ्यात्व परिहार पूर्वक जिनदीक्षाना प्रभावे अनुक्रमे योग्य अधिकारी आतमा केटली बधी आत्मउन्नति

साधी शके छे? ते अंतिम फळ अने जे तात्कालिक फळ जिनदीक्षाथी सहेजे संपजे छे ते विगेरे अति उपयोगी बाबतोनुं संक्षेपथी स्वरुप श्रीमान् हरिभद्रसूरि महाराजे उक्त प्रकरणमां दर्शाव्युं छे. तेनेज टीकाकार श्री अभयदेवसूरिजीए पल्लवित करेलुं छे. एनी अंदर "आत्मनिवेदन"मां पोतानी सर्व ऋद्धिसिद्धि जैनदीक्षा लेनार सम्यकत्व प्रमुख श्रावक योग्य व्रतादि उच्चरतां, निवेदन करी दे एम समजवुं. "आत्मार्पण"मां गुरु महाराजनी आज्ञामांज सर्वस्व अर्पण करेलुं समजवुं. "समवसरणने" बदले अत्यारे प्रायः नंदि (नांद) वडेज काम चलावी लेवातुं जणाय छे. मूळ मर्यादा समवसरणनी छे.

व्याख्या.

श्री महावीर प्रभुने नमस्कार करीने आप्त वचनानुसारे निपुण नीतियुक्त श्री जिन-दीक्षानो विधि भव्य जनोना हितने अर्थे हुं लेश मात्र (संक्षेपथी) कहीश. १.

द्रव्य मुंडन (केश लोच) अने भाव मुंडन (क्रोधादिक टाळवा रुप) लक्षणवाळी दीक्षा बे प्रकारे छे, तेमां अत्र प्रस्तावे जिन-दिक्षा * मननुं मुंडन करवाथीज बनी शके छे, एम जाणवुं. कारणके अप्रशान्त-उत्कट क्रोधादिकथी दूषित एवो अल्प सत्त्ववंत (सत्त्वहीन)

---

* प्रस्तुत जिन दीक्षा प्रथम मिथ्यात्व अने उत्कट कषायने परिहरी शुद्ध सम्यकत्व मूळ श्रावक योग्य सुखे निर्वही शकाय तेवां व्रत-नियम-देशविरति के सर्वविरति अंगीकार करवा रुप समजवी. सर्व विरतिमां तो द्रव्य मुंडन पण जरुरनुं कह्युं छे.

प्राणी सम्यग् दर्शनादिरुप कल्याणकारी धर्ममां अधिकारी कह्यो नथी. २

"आ भावमुंडनरुप दीक्षा कोने क्यारे प्राप्त थाय? ते शास्त्रकार कहे छे."

भव भ्रमण करतां सहुथी छेल्ला पुद्गलपरावर्तनमांज, कर्मनी स्थिति पातळी पडी जवाथी निर्मळ स्वभाववाळा अने उत्तरोत्तर (अधिक) विशुद्धिने अनुभवता प्राणीनेज आ भावदीक्षा प्राप्त थइ शके छे, परंतु बीजा संक्लिश्यमान परिणामवंतने प्राप्त थती नथी. ३.

"ते दीक्षाना अधिकारीनुं विशेष स्वरुप कहे छे."

जेने जिनदीक्षा उपरज राग होय, लोकविरुद्ध सर्व कार्योनो अनादर होय तथा सम्यग् ज्ञान अने सदनुष्ठानसंपन्न सद्गुरुनो संबंध थयो होय, तेवो विशिष्ट जीव आ जिनदीक्षाने योग्य जाणवो.४

"दीक्षा रागनुं स्वरुप त्रण गाथाथी बतावे छे."

तथाविध कर्मना क्षयोपशमथी स्वभावेज अथवा सम्यग्दर्शनादिक मोक्ष मार्गने सदाय समाचरता अने धार्मिक जनोने बहु मान्य एवा कोइ दीक्षित जीवोने श्रवणे सांभळीने अथवा नजरे देखीने आ जिनदीक्षामांज एवी रुचि उत्पन्न थाय के भवसागरनो पार पमाडवा सफरी वहाण जेवी, लौकिक वस्तुओनी स्पृहा नहि राखनारी तथा संतत तद्भाव परिणामवाळी आ जिनदीक्षा हुं केवी रीते पामी शकुं? दीक्षा ग्रहण करतां विघ्नज न आवे अने कदाच प्रबळ कर्मयोगे विघ्न आवी पडे तो ते दीक्षामां मननी अत्यंत दृढता राखवी, एवो (श्रद्धा,

विघ्नरहितता अने चित्तनी दृढतारुप) " दीक्षाराग " सिद्धान्तकारोए कह्यो छे. ५-६-७.

" हवे लोकविरुद्ध त्याग जणाववा लोकविरुद्ध आचरण समजावे छे. "

सर्व कोइनी निंदा एटले कोइनी पण निंदा करवी ते, तथा ज्ञानादिक गुणसंपन्न आचार्य प्रमुखनी निंदा तो विशेषे लोकविरुद्धज छे. सरल पण स्थूल बुद्धिवाळा जनोनी धर्मकरणी देखी तेमनी तथा तेमना धर्मगुरुनी मश्करी करवी, तेमज लोकमां पूजनीय गणाता एवा राजा, अमात्य, श्रेष्ठी तथा तेमना गुरु प्रमुखनी हीलना करवी, बहु लोकोनी साथे विरोध करनारनो संग करवो, देशादिक आचारनुं उल्लंघन करवुं, उद्भट वेश प्रमुखनुं धारवुं तथा दान विगेरे गंभीरता रहित करवां, सारां माणसो (सज्जनो) ने कष्ट पडे तेमां संतोष मानवो, तेमज छती शक्तिए तेमनां दुःख दूर करवा उपाय न करवो, ए बधां लोकविरुद्ध कृत्यो जाणवां. ८-९-१०.

" हवे सुंदर गुरुयोग बतावता छता कहे छे. "

सम्यग् ज्ञान, दर्शन, चारित्रयुक्त जे गुरु होय ते सुगुरु कहेवाय. स्वप्न अवस्थामां ते (गुरु) ना योगे जळ, अग्नि प्रमुखथी आपणुं बचवुं, पर्वत प्रासाद के वृक्षना शिखर उपर चढवुं, तेमज सर्प के तेवा क्रूर जनावरथी आपणी रक्षा थवी, ते उपरथी गुरुना सुंदर योगनुं अनुमान करी शकाय छे. ११

"हवे समवसरण रचनादिक दीक्षाविधि जणावे छे."

निज निज मंत्रोवडे मुक्ताशुक्ति मुद्राथी वायुकुमार प्रमुख देवोनुं आह्वान करी पछी तद्योग्य क्रिया करवी. १२.

वायुकुमारनुं आह्वान कर्या पछी समवसरण भूमिमां सारी रीते प्रमार्जन करवुं अने मेघकुमार देवोनुं आह्वान करीने त्यां सुगंधी जळनी वृष्टि करवी. १३.

ऋतुदेवीओनुं आह्वान करी सुगंधी पुष्पोनी वृष्टि करवी अने अग्निकुमार देवोनुं आह्वान करी त्यां कालागुरु प्रमुख धूप उखेववो एम केटलाक आचार्यो कहे छे. १४.

पछी वैमानिक, ज्योतिषी अने भवनपति देवोनां आह्वान पूर्वक रत्न, सुवर्ण अने रुपाना वर्ण जेवा त्रण गढनी रचना त्यां करवी. १५.

व्यंतर देवोनुं आह्वान करीने तोरण प्रमुखनी रचना करवी तथा अशोक वृक्ष, सिंहासन, छत्र, धर्मचक्र अने महेन्द्रध्वजादिकनी पण रचना करवी. (आदि शब्दथी सुवर्ण कमळ अने उज्वळ चामर प्रमुखनी रचना पण समजी लेवी.) १६.

त्यारबाद त्यां उत्कृष्ट (प्रधान) चन्दननी उपर सकळ जगत्ना परम पूज्य त्रिभुवनगुरु श्री जिनेश्वरना चउमुख बिंबनी स्थापना करवी. १७.

भुवनगुरुनी अग्निकोणे एक बीजानी पाछळ गणधर महाराज, सातिशयादि मुनिराजो, वैमानिक देवीओ तथा साध्वीओनी स्थापना करवी. १८

नैरुत्यकोणे भवनपति, वाणव्यंतर अने ज्योतिष् संबंधी देवीओनी स्थापना जाणवी. १९.

वायुकोणे भुवनपति, वाणव्यंतर अने ज्योतिषी देवोनी स्थापना करवानुं शास्त्राकारोए फरमावेलुं छे. २०

इशानकोणे वैमानिक देवो, मनुष्यो अने मनुष्य स्त्रीना समुदायनी मंगळकारी स्थापना पोतपोताना देह संबंधी वर्णसहित करवी.

एवी रीते पहेला प्राकार (गढ) मां बार पर्षदानी स्थापना करी, बीजा प्राकारमां देवतानी पेरे पोतपोताना शरीरना वर्णसहित साप, नोळीया, मृग अने केशरी सिंह प्रमुख तिर्यंच जीवोनी स्थापना अने त्रीजा प्राकारमां हाथी, मगर, केसरी, मयूर अने कलहंस प्रमुख आकारने धारवाळा देव—वाहनोनी स्थापना करवी. २२

एवी रीते भक्ति अने वैभव अनुसारे समवसरणनी रचना कर्ये छते प्रदोष (सांज) समये शुभ तिथि वार नक्षत्र योगे चंद्रबळवाळु लग्न (मुहुर्त) प्राप्त थये जेने दीक्षा देवानी होय ते समवसरणमां आवे. २३.

पछी त्रिभुवनगुरुना गुण ग्राम करवाथी तेमना उपर तीव्र रुचि जेने उत्पन्न थइ छे एवा तेने सामान्य रीते जिनदीक्षानी मर्यादा जणाववामां आवे. त्यारबाद तेने समवसरणमां आगळ कहेवामां आवती रीति मुजब प्रवेश कराववामां आवे. २४.

दीक्षा लेवानी इच्छावाळाना करसंपुट (खोबा) मां सुगंधी पुष्पो (अथवा सुगंधी चूर्ण अने पुष्पो) आपवां तथा श्वेत वस्त्रवडे

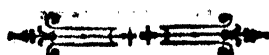
(धीमे रही) तेनी आंखे पाटो बांधवो. पछी तेना हाथे समवसरण-मां क्षेपवामं आवतां पुष्पना पडवावडे दीक्षानी आराधना के विराधनारुप तेनी सारी नरसी गति आश्री गुरु महाराजाए निर्णय करवो के तेने दीक्षा आपवी के न आपवी. (आ विधि दीक्षा लेनार होय तेने प्रथम पवित्र जळथी स्नान करावीने करावाय छे.) निर्णय करवा माटे तेना हस्तसंपुटमां आपेलां सुगंधी पुष्पो क्षेपववामां आवे ते जो समवसरणनी मध्यमां पडे तो दीक्षानी आराधनावडे तेनी सुगति अने जो ते पुष्प समवसरणनी बहार पडे तो दीक्षानी विराधना वडे तेनी कुगति समजवी. २५.

" ते बाबत निर्णय करवा अत्र मतांतर दर्शावता कहे छे. "

दीक्षा लेनारे के बीजाए तेवे प्रसंगे उच्चरेला 'सिद्धि वृद्धि' इत्यादिक शुभाशुभ अर्थसूचक शब्दोवडे ते दीक्षा संबंधी निर्णय थाय एम अन्य आचार्यो कहे छे; वळी आचार्य(दीक्षागुरु)संबंधी मन वचन कायाना योगनी शुभाशुभ प्रवृत्तिथी तेनो निर्णय थइ शके छे, एम केटलाक आचार्यो कहे छे, तेमज दीपक, चंद्र, तारा प्रमुखनी ज्योति अधिक तेजवाळी के मंद तेजवाळी थवाथी पण तेनो निर्णय थइ शके छे. तथा दीक्षा ग्रहण कर्याबाद तेना शुभ योग (आचरण) ऊपरथी तेनो निर्णय थाय छे, एम कइक आचार्यो कहे छे. २६.

" समवसरणमां पुष्प पडवाथी योग्यतानो निर्णय थतां तेने दीक्षा अपाय पण ते पुष्प समवसरण बहार पडे तो शो विधि आचरवो ? ते कहे छे. "

जो तेना करसंपुटमां आपेल पुष्प समवसरणनी बहार पडे तो शंकादिक अतिचारने आलोचवा पूर्वक ' चत्तारि सरणं पवज्जामि' ए रुप चार शरणां लेवां, पंच परमेष्टि नमस्कार पाठ विगेरे तेने कराववा. आ विधि केटली वार कराववो ? ते कहे छे के—त्रणवार कराववो. ते उपरांत निषेध करवो. तेनो परमार्थ ए छे के पहेली वार पुष्प समवसरणनी बहार पडवाथी उपर मुजब विधि कराववी फरी पुष्प समवसरणमां क्षेपवा माटे पूर्वनी पेरे ज दीक्षा लेनारे प्रवर्तवुं. बीजी वखत पण जो पुष्प समवसरणनी बहार ज पडे तो पण उपर मुजब बधो विधि फरी कराववो. ते विधि साचव्या बाद त्रीजीवार फरी प्रसन्न चित्तथी पुष्प क्षेपवा दीक्षा लेनारे प्रवर्तवुं. जो त्रीजी वार पण बहार ज पुष्प पडे तो तेनी अयोग्यता (दीक्षा संबंधी) नो निर्णय थइ जवाथी तेने दीक्षा ग्रहण करवानो आवी रीते निषेध करवो के 'भद्र ! बीजा अवसरे तने दीक्षा दइ शकाशे, हवणां नहि' इत्यादिक कोमळ वचनो वडेज निषेध करवो. २७.

"जो पुष्प समवसरणमांज पडे तो निषेध नहि करतां तेनी उचितता जणावे छे."

पूर्वोक्त रीति मुजब समवसरण मध्ये पुष्प पडवाथी दीक्षा उचित विशुद्धिनी प्रतीति थया बाद दीक्षायोग्य जीवने पूर्वे बांधेलो आंखनो पाटो दूर करी, गुरु महाराजाए प्रभुना दर्शन कराववां अथवा तेनामां सम्यग् दर्शन (समकित) आरोपवुं. पछी दीक्षा संबंधी स्थिति—मर्यादानुं कथन करवुं के 'हे भद्र! दीक्षा अंगीकार करवानो उपर बताव्यो तेवो क्रम—संप्रदाय छे.' वळी तेनी प्रशंसा करवी एम कहीने के 'भुवनगुरु भगवाननी पासेज पुष्प पडवाथी तारुं शीघ्र कल्याण थवुं निश्चित जणाय छे माटे तुं धन्य छे.' अथवा 'सकळ कल्याणकारी श्री भागवती दीक्षा तुजने प्राप्त थइ; तेथी तारुं सर्व श्रेय थइ चूक्युं माटे तुं धन्य छे.' तथा उपर मुजब परीक्षा करवाथी ते खुशी थयो छे के केम ? ते आचार्य महाराजाए जोवुं. तेना मुख—प्रसन्नतादिक लक्षणोथी तेनो निश्चय करवो. २८.

"ए प्रमाणे गुरुकर्तव्य कह्युं. हवे शिष्यकर्तव्य बतावे छे."

पछी त्रण प्रदक्षिणा दइने शिष्ये निर्मळ चित्त—रत्नथी सम्यग् रीते अत्र प्रस्तावे (दीक्षा दीधे छते) गुरु महाराजने लगारे संकोच वगर सर्वथा "आत्मनिवेदन" करवुं. मतलब के 'हुं आपश्रीनो किंकर छुं, आप आ दीन सेवकना स्वामी छो' एवी रीते निर्दंभपणे "आत्मार्पण" गुरुने करवुं. २९

आवी रीते निष्कपटपणे आत्मार्पण करवुं ते 'गुरुभक्ति' छे तथा अत्यंत भावविशुद्धिथी ए उत्कृष्ट दानधर्म छे, तेथी ते अवश्य कर्तव्य छे, तेमज तथा प्रकारनी दृढ भावविशुद्धिवगर पण करेलुं ते 'आत्मार्पण' उत्कृष्ट दान धर्मनां बीज (कारण) रुप समजवुं. कारणके—३०

आवुं शिष्टाचरित आत्मनिवेदन (आत्मार्पण) करवानुं जेवा तेवा कायर माणसो तथाविध वीर्यनी खामीथी सांभळी पण शकतां नथी (ते तेमने कर्णकटूक लागे छे) तो पछी ते मुजब करवानी तो वातज शी ? तेथी जो के तथाविध दृढ भावविशुद्धिरहित करवामां आवता आत्मनिवेदन करतां अत्यंत भावविशुद्धिथी करवामां आवतुं आत्मार्पण उत्कृष्ट दानधर्म छे, तो पण ते उत्कृष्ट दानधर्मना बीजरुप होवाथी तथाविध भावविशुद्धिरहित आत्मनिवेदन पण कर्तव्यज छे.३१

दीक्षितनी भावशुद्धि माटे तेना उपकार अर्थे शास्त्र आज्ञाथी प्रवर्तता दीक्षित वस्तुमां ममत्व रहित होवाथी गुरू महाराजने कंइ पर दूषण लागतुं नथी. ३२.

दीक्षितना परिणाम तेना इंगित आकारादिकथी जाणी, जेम तेने संयम मार्गमां दृढता—स्थिरतारूप भाव वृद्धि थाय तेम तेने दान, गुरूसेवा, तप अने कुसंसर्ग निषेध प्रमुखनो उपदेश देवा संबंधी गुरू महाराजाए आ प्रसंगे यत्न करवो. ३३.

जे शिष्य सम्यग् ज्ञानदर्शनादिक युक्त होय, मिथ्यादृष्टियोग्य व्यवहारमां तथा बाह्यद्रव्यमां स्पृहारहित होय—निःस्पृही होय तथा

आगममां कहेलां शुद्ध तत्त्वमां रसिक होय, तेज पूर्वोक्त रीते मिथ्यात्व त्याग, सम्यकत्व अंगीकार अने आत्मनिवेदन (आत्मार्पण) विगेरे वडे यत्न करी शके. परंतु उक्त गुणविकल शिष्य यत्न करी शके नहि; तेमज गुरु पण उक्त ज्ञानादिक गुण विशिष्ट होय तेज तेवी रीते यत्न करी शके, तेवा विशिष्टगुणरहित गुरु तेवो यत्न करी शके नहि. ३४.

धन्य—कृतपुण्य—भाग्यवंत भव्यजनोनेज आ जिनदीक्षानो योग प्राप्त थाय छे. ते दीक्षानो योग प्राप्त थये छते धन्य—कृतपुण्य जनोज तेना कायदा मुजब चाले छे—चाली शके छे. धन्य—कृतपुण्य जनोज तेवा दीक्षित साधुओनुं तेमज तेवी भागवती दीक्षानुं बहु मान करे छे (कदाच कर्मदोषथी पोते ते दीक्षा अंगीकार करी न शके तो पण पोताथी बने तेटली तेनी पुष्टि करे छे तेओ पण धन्य छे) अने जेओ कल्याणकारी जिनदीक्षानी तेमज तेवा भाग्यवंत दीक्षित साधुओनी कंइ निंदा करता नथी, तेओ पण धन्य—कृतपुण्यज समजवा. केमके क्षुद्र जनो निबिड कर्मयोगे ते कल्याणकारी दीक्षा अंगीकार तो करी शकताज नथी परंतु मोहान्धपणाथी तेना द्वेषी बने छे, तेथी ते बापडा अनंत संसार समुद्रमां निमग्न थइ महा दुःखी थाय छे. पवित्र दीक्षानी तेमज पवित्र दीक्षित साधुओनी निंदाथी अलग रहेनार मध्यस्थ जनोने तेवां दुःख संसारमां अनुभववां पडतांज नथी. ३५.

"जिनदीक्षा लीधा बाद दीक्षा लेनारे जे करवुं योग्य छे ते उपदिशता छता कहे छे"

श्रद्धा (स्वरुचि–परनी अनुवृत्ति नहि ते), संवेग (मोक्षाभिलाष) अने क्रमयुक्त दान यथाशक्ति अवश्य देवुं, तेमज स्वविभवानुसारे स्वपर योग्यता प्रमाणे स्वजनादिकनो सत्कार पण करवो. ३६.

"सम्यग् दीक्षानां चिन्ह बतावे छे"

दीक्षा ग्रहणथी अंगीकार करेला सम्यक्त्व तथा तत्सहगत शम संवेगादि गुणो, साधर्मिक साथे प्रीति, तत्वबोध, अने गुरुभक्ति ते गुणोनी दीक्षा दिवसथी दिनंदिन वृद्धि थवी ए सम्यग् दीक्षानां साचा चिन्ह समजवां. ३७.

अति शुद्ध अध्यवसायथी तेमज तेवडे माठां कर्म खपी जवाथी खरेखर उक्त गुणोनी वृद्धि थाय छे. केमके एवो नियम छे के 'कारण जोगे कार्य नीपजे' माटे उक्त गुणवृद्धि ए तेनुं खरुं चिन्ह छे. ३८.

श्रुत चारित्ररुप धर्म उपर बहुमान राखवाथी तेमज साधर्मिक उपरना स्नेहथी तेमनुं वात्सल्य (भक्ति) करवाथी निश्चे स्वगुणनी वृद्धि थायज छे. तेथी ते सम्यग् दीक्षानुं खरुं चिन्ह समजवुं. ३९

करवामां आवतां सदनुष्ठानथकी घणुं करीने समस्त ज्ञानावरणीय प्रमुख घाति कर्मोनो क्षयोपशम थाय छे. एवी रीते ज्ञानावरणीय कर्म दूर टळवाथी निश्चे तत्त्वज्ञाननी वृद्धि थाय छे. तेथी ते तेनुं खरुं चिन्ह छे. ४०.

आ समस्त शुभ संपदाना परम हेतु (पुष्ट आलंबन--कारण) गुरु महाराज छे, एवा सम्यग् बोधथी खरेखर गुरु भक्तिनी वृद्धि पण थायज छे. ४१.

ए रीते कल्याणभागी आ महानुभाव देव गुरुनी भक्ति प्रमुख दीक्षागुणोने अनुक्रमे भावथी सेवतो छतो छेवटे सर्वविरतिरूप परम दीक्षाने पण पामे छे. जेम देशविरति दीक्षाने पाम्यो तेम सर्वविरति दीक्षाने पण पामेछेज. ४२.

मिथ्यात्व, अविरति, कषाय अने दुष्ट व्यापाररूप मिथ्या (मोक्षमार्गथी विपरीत) आचारने परमार्थथी (शुद्ध अंतःकरणथी) परिहरी, "परम दीक्षावंत महात्मा जीवनमुक्ति" (परम निरुपाधिक आत्मसुख) ने भावथी अत्र अनुभवी, समस्त घाति अघाति कर्मथी संपूर्ण मुक्त थइ पछी "परम मुक्ति"ने पण प्राप्त थाय छे. ४३.

आ "जिन दीक्षा विधि" (प्रकरण) ने शास्त्रनी नीति प्रमाणे सम्यग् विचारवाथी पण (जे महानुभाव ते मुजब आचरण करे तेनुं तो कहेवुंज शुं ?) सकृत्बंधक (एकवार फरी उत्कृष्टी कर्म स्थिति बांधनार) तथा अपुनर्बंधक (हवे पछी तेवी उत्कृष्ट स्थिति नहि बांधनार) उभयमां कदाग्रह संभवित होवाथी ते कदाग्रहनो तेमने शीघ्र क्षय थइ जशे. ४४ इति शम्.

शुभं स्यात् सर्वसत्त्वानाम्.

जिनचैत्यवंदन विधि.

(तृतीय पञ्चाशक.)

श्रीमान् अभयदेवसूरिकृत टीका उपरथी संक्षिप्त व्याख्या.

प्रस्तावना.

मिथ्यात्व, कषायनो त्याग करी सुगुरुसमीपे सम्यक्त्व तथा श्रावक योग्य व्रत नियमादि अंगीकार करवा रूप जिनदीक्षा लेनार खरेखर जिनपूजानो अधिकारी थाय छे. ते जिन पूजाना बे प्रकार पैकी भावपूजा चैत्यवंदनादिथी थाय छे. तेनो विधि शास्त्रकारे आ पंचाशकमां बतावेल छे. तेमां चैत्यवंदनाना प्रकार, तेना अधिकारी, द्रव्य भाव चैत्यवंदनानुं स्वरुप, ते कोने अने क्यारे संभवे ? तेनुं फळ, खरा खोटा रुपीआना दृष्टांतथी चैत्यवंदनानी भावना, खोटा रुपीआ जेवी अशुद्ध चैत्यवंदनानो निषेध अने खरा रुपीआ जेवी शुद्ध चैत्यवंदनानुं प्रतिपादन, उपरांत जाते विधि रसिक बनीने अन्य मुग्धजनोनुं हित करवानी धर्माचार्योने भलामण इत्यादि बहु उपयोगी बाबतोनो समावेश करेलो छे. आ पंचाशकनो भावार्थ लक्षपूर्वक वांची तेनुं मनन करी ते प्रमाणे वर्तन करवा योग्य छे. द्रव्य पूजामां घणो वखत गाळी भावपूजा बीलकुल नहीं करनारा अथवा तो टुंकामां पतावी देनाराओने आमांथी अवश्य धडो लेवा लायक छे. द्रव्य पूजाने भावपूजाना फळमां पारावार अंतर छे, द्रव्यपूजा भाव पूजानुं कारण छे, तेथी ते श्रावकोए अवश्य करवा लायक छे; परंतु खरी

कार्यसिद्धि भावपूजावडेज होवाने लीधे दिनप्रतिदिन तेनापर वधारे लक्ष आपवानी आवश्यकता छे.

भावार्थ.

१ श्री वर्धमान स्वामीने भावथी नमस्कार करी, उत्कृष्ट मध्यम अने जघन्यरूप त्रण भेदे, मुद्रा विधानवडे विशुद्ध एवुं " चैत्यवंदन विधिनुं " स्वरूप (संक्षेपथी) कहीश.

एक नमस्कार (स्तुति) वडे जघन्य चै० जाणवुं. " अरिहंत चेइयाणं " रुप दंडक पछी एक स्तुति कहेवा वडे अथवा शक्रस्तव, अरिहंत चेइयाणं, लोगस्स, पुक्खरवर० अने सिद्धाणं० रुप पांच दंडको अने प्रसिद्ध चार थोइओ वडे मध्यम चै० जाणवुं, तथा उत्कृष्ट चैत्य० प्रसिद्ध पांच दंडको साथे त्रण स्तुतियो तथा जयवीयरायना पाठथी थाय छे (चतुर्थ[1] स्तुति अर्वाचिन ज छे.) तेमज बीजा

---

१ आ प्रकरणनी बीजी गाथाना अर्थमां चतुर्थ स्तुति अर्वाचिनज छे एम जे लखेलुं छे ते टीकाकारनो अभिप्राय वास्तविक छे, तोपण तेमणे पूर्व समर्थ महाज्ञानी पुरुषोए करेली चतुर्थ स्तुति (थोइ) नी आचरणा मान्य राखेली छे, जेने लइने श्रीमान हरिभद्रसुरिजीए पोते पण संसार दावामां चतुर्थ स्तुति करेली छे, एटलुंज नहीं परंतु बीजा पण अनेक आचार्योए ए प्रमाणेज अनुकरण करेलुं छे. वळी ते श्री हरिभद्रसुरि प्रमुख समर्थ आचार्योने आपणे तो प्राचीन लेखीए छीए, तेथी आपणी अपेक्षाए तो ते प्राचीनज छे, कारण के ते " आचरण " अल्पज्ञ के भवभीरुता विनाना आचार्यादिके करेल नथी, माटे ते " माननीयज " छे.

आचार्यो एम कहे छे के पांच शक्रस्तवना पाठयुक्त चैत्य० संपूर्ण कहेवाय. मतलब के पोषधादिकमां आजकाल जे चैत्य० प्रचलित छे ते उत्कृष्ट, अने प्रतिक्रमण समये जे चैत्य० विधि प्रचलित छे ते मध्यम चैत्य० जाणवुं. ते पण 'पांचे अभिगम' 'त्रग प्रदक्षिणा' तेमज पूजादि विधान सहित करवुं. एवी रीते चैत्यवंदना त्रग प्रकारे समजवी. (ते दरेकना पाछा त्रग त्रण भेद थइ शके छे.)

" अथवा प्रकारान्तरे तेना त्रण भेद बतावे छे. "

३ अथवा सामान्य रीते अपुनर्बंधक विगेरे योग्य जीवोना परिणाम विशेष अथवा गुणस्थानक विशेषथी सर्व जघन्यादि प्रकारवाळी चैत्यवंदना त्रण प्रकारे जाणवी. एटले अपुनर्बंधकने जघन्य, अविरत् सम्यग् दृष्टिने मध्यम अने विरतिवंतने उत्कृष्ट, अथवा अपुनर्बंधक प्रमुख दरेकने पण परिणाम विशेषथी, ते त्रगे प्रकारनी चै० जाणवी. केमके अपुनर्बंधक शिवाय बाकी बीजा सकृत् बंधक प्रमुख मिथ्यादृष्टि जनोने शास्त्रमां चैत्य वंदनानी योग्यता रहित होवाथी अधिकारी गण्या नथी. अपुनर्बंधकादिनेज अधिकारी गण्या छे. तेथी ते अपुनर्बंधकादिकना अनुक्रमे शास्त्रकार संक्षेपथी लक्षण जणावता छता कहे छे.

४ हिंसादिक पाप कर्म जे गाढ संक्लिष्ट परिणामथी करे नहि, भयंकर भव (संसार) ने सारो जाणे नहि अने माता, पिता, देव, गुरु प्रमुखनी सर्वत्र उचित मर्यादा साचवे, कयांय पण अनुचित आचरे नहि तेवा लक्षणवाळाने " अपुनर्बंधक " जाणवो.

५ धर्म शास्त्र श्रवण करवानी (तीव्र) इच्छा, धर्म साधन करवानो (अत्यंत) राग, तेमज देव गुरुनी यथा समाधि भक्ति करवानो (आग्रहपूर्वक) नियम ए " समकितवंतनां लक्षण " छे.

६ मार्गानुसारी, श्रद्धावान्, सुखे समजावी शकाय एवो अनाग्रही, स्वधर्म करणीमां सावधान, सद्गुणरागी, शक्य अनुष्ठानमां आळस वगरनो एवो " चारित्री--विरतिवंत " होय.

७ आ उपर कहेला अपुनर्बंधकादिक भाव वंदना करवाना पण अधिकारी छे. ते शिवाय बीजा मिथ्यादृष्टि जनो तो द्रव्य वंदनाना पण अधिकारी नथी. केमके द्रव्यवंदना पण भाववंदनानी योग्यता छते संभवे छे. तेथी बाकीनाने तो केवळ अप्रधान द्रव्यवंदना होइ शके.

८ अपुनर्बंधक थकी बीजा सकृत् बंधकादिक मिथ्या दृष्टि जीवोने आ भाव वंदना संबंधी योग्यता पण बहुल संसारीपणाथी होवी घटती नथी, तेथी तेमने भाववंदना तो संभवेज नही. अने अप्रधान द्रव्य वंदना तो अभव्य जीवोने पण कहेल छे. तेथी तेवुं द्रव्यवंदन सकृत् बंधकादिकने पण होवुं घटे एम शास्त्र युक्तिथी समजी शकाय छे.

" द्रव्य अने भाववंदनानां चिन्ह शास्त्रकार जणावे छे. "

९ चैत्यवंदना करतां तेमां उपयोग (लक्ष) न होय, तेना अर्थ (परमार्थ) नी विचारणा न होय, वंदन योग्य अरिहंतादिकना प्रगट गुण उपर बहुमान न होय, 'मने आ अति अद्भूत दर्शननो अपूर्व लाभ थयो मने अपूर्व प्रभुवंदनानोअवसर प्राप्त थयो ' एवो प्रमोद

प्राप्त न थाय, तेमज संसारनो त्रास न लागे ते द्रव्य चैत्यवंदननां चिन्ह समजवां; तेथी विपरीत सघळां सारां लक्षण भावचैत्यवंदनानां समजी लेवा.

"वळी बीजां लक्षणथी द्रव्य भाव वंदना जणाववानो भेद कहे छे."

१० यथा अवसर (त्रिकाळ) चैत्यवंदना विधि साचवतां तद्गत चित्त प्रमुख योग व्यापारवडे अने चैत्यवंदनानी वृद्धि तथा रोमांच योगे भाव चैत्य० अने तेथी विपरीत द्रव्य चैत्य० जाणवी.

"उक्त लक्षणोमां भावनुं प्रधानपणुं दर्शाववा कहे छे."

११ एक वार उत्पन्न थयेलो शुभ भाव प्रायः वधारे रूडा भावने उत्पन्न करे छे तेथी चैत्यवंदनामां बीजां लक्षण करतां एकाद वार भाववृद्धि थवी ते श्रेष्ठ लक्षण जाणवुं.

"तेज वात दृष्टान्तथी सिद्ध करी बतावे छे."

१२ जेम शरीरमां संचरेलुं अमृत परिणम्युं न होय तोपण सुखदायीज थाय छे, तेम " भाव " ने मोक्षना हेतुरूप अमृत तुल्य अन्य शास्त्रकारोए पण दर्शावेल छे.

१३ मंत्रादिक साधवामां पण कल्याणभागी जनो यथा अवसर प्रमाद रहित उद्यम करे छे तो एथी अधिक भाव (परमार्थ) वाळी चैत्यवंदनामां भव्य जनोए अधिक यत्न करवो जोइए, केमके आथी मोक्ष पर्यंत महा सुखनी प्राप्ति थइ शके छे.

१४ भाव चैत्यवंदनाथी अनुक्रमपणे मोक्षरूप परम सिद्धि प्राप्त थाय छे, तेथी मंत्रादि विधान करतां ते अधिक छे. तेमज फळनी अधिकता अनुसार तेमां यत्न पण अधिकज करवो जोइए.

१५ प्रायः भाववंदना योग्य विधिमां उद्यम करतां आ लोक संबंधी पण हानि संभवती नथी. अने कदाच तेवाज निकाचित कर्म योगे हानि जणाय तोपण तेनो परिणामनी विशुद्धिथी छेद थइ जाय छे. ज्यारे उत्तम भावथी क्षण मात्रमां मोक्ष प्राप्ति थाय छे तो पछी आ लोक संबंधी क्षणिक हानिनो तो शीघ्र छेद थाय तेमां कहेवुं ज शुं !

१६ आ भाववंदन, मोक्षमार्गमां प्रवृत्ति करनारने चोरादिकना उपद्रवथी रक्षवा, कोट--किल्ला जेवुं अन्य शास्त्रकारोए प्रकाशेलुं छे. ते सम्यग् रीते विचारी लेवुं एटले ए संबंधी वधारे उल्लेख करवाथी सर्युं.

" हवे मुद्रा संबंधी शास्त्रकारो जणावे छे. "

१७ पंचांग प्रणाम अने शक्रस्तव प्रमुख स्तवना "योगमुद्रा वडे करवामां आवे छे. 'अने अरिहंत चेइयाणं इत्यादि दंडक पाठवती जिन बिंबादिकनी स्तवना " जिनमुद्रावडे " कराय छे. आ मुद्रा पग आश्री छे अने योग मुद्रा हाथ आश्री छे, ते बंनेनो उपयोग उक्त ' वंदनामां ' थाय छे. अने 'जयवीराय ' 'जावंत केविसाहू' तेमज "जावंति चेइयाइंरूप 'प्रणिधानत्रिक'" मुक्ता शुक्ति मुद्रावडे करवामां आवे छे.

१८ बे ढींचण, बे हाथ अने पांचमुं उत्तमांग—मस्तक, ए पांच अंगो सम्यग् भक्तिथी पृथ्वी उपर लगाडतां ते वडे पंचांग प्रणिपात थयो जाणवो.

१९ मांहोमांहे दश आंगळीओ आंतरी, कमळना दोडाना आकारे बंने हाथो राखी, पेटनी उपर हाथनी कोणीओ स्थापी राखवाथी " जोगमुद्रा " थाय छे. " समाधिमुद्रा " होवाथी बंने हाथ जोडी राखवा तेनुं नाम जोगमुद्रा छे.

२० आगळना भागमां चार अंगुल जेटला पहोळा अने पाछळना भागमां तेथी कंइक ओछा पहोळा बे पग राखी कायोत्सर्ग करवाथी " जिनमुद्रा " थाय छे. विघ्न—उपद्रवने जीतवा समर्थ होवाथी ते जिनमुद्रा कहेवाय छे.

२१ मांहोमांहे आंगळीओ आंतरी न होय एवा बे हाथ पोला राखी ललाट (भाल) स्थळे स्थाप्या होय (के न स्थाप्या होय) ते मुक्ताशुक्ति मुद्रा समजवी. मुक्ताशुक्ति नाम मोतीनी सीपनुं छे. ते सीपना आकारे करवामां आवती मुद्रा तेनाज नामे मुक्ताशुक्ति कहेवाय छे.

२२ चैत्यवंदनामां आवती मुद्रादिक क्रिया, पद अने अकारादि वर्णने विषे तथा तेना अर्थने विषे अने साक्षात् जिनबिंबने विषे सर्वत्र " छिन्न ज्वाळानी " पेरे उपयोगनुं अनुसंधान होवुं घटे छे. जेम दीपक प्रमुखनी प्रभा एक घरमां छती सामा घरमां प्रकाशे छे. तेथी जोके वचला अंतरमां जणाती न होय, तोपण तेनुं अनुसंधान होवुं घटे छे. तेवी रीते उक्त सर्व क्रियादिकमां पण उपयोगनुं अनु-

संधान होइ शके छे. कोइ एक क्रियादिकमां उपयोग मुख्यपणे वर्ततो अन्यत्र अर्थादिकमां पण ते होवो घटे छे. मतलब के अभ्यास योगे उपयोग सर्वत्र फरी वळे छे.

२३ छिन्नज्वाळामां ज्वाळानो उच्छेद होय त्यारे पण अन्य परिणामने पामेला एवा ज्वाळा–परमाणुओनी सत्ता तो होयज छे, नहि तो ज्वाळानी प्राप्तिज थाय नहि. तेम जे अर्थादिकमां प्रगट उपयोग वर्ततो होय ते शिवाय बीजा पण विषयोमां चित्तनो उपयोग व्यक्तपणे नहि जणातां छतां ते तेमां सामान्यपणे वर्ते छे.

२४ क्षायोपशमिक भावे आत्माना स्वाभाविक रुडा परिणाम वडे परम आदरथी करवामां आवेलुं चैत्यवंदनादिक शुभ अनुष्ठान करतां करतां तथाविध कर्म दोषथी कदाच तूटी गयुं होय (तूटी न गयुं होय–कायम रह्युं होय तेनुं तो कहेवुंज शुं ?) तोपण फरीने जे भावमां ते करायुं हतुं ते भावनी वृद्धि करनारुं थाय छे, माटे मोक्ष हेतुरुप शुभ भावनी वृद्धि करनार होवाथी उक्त वंदनामां (अधिक) प्रयत्न करवो घटे छे.

२५ आ वात प्रायः शास्त्रोक्त प्रकारे धर्मवासित बुद्धिवंत जनोने अनुभव सिद्ध होय छे तेथी ते लोकोत्तर बुद्धिवडे बुद्धिवंत जनोए सम्यग् अवधारवी जोइए.

"हवे परिशुद्ध वंदनानुं चिन्ह बतावे छे."

२६ मोक्ष सुखना अर्थीजनोने सम्यग् ज्ञानादिक जे मोक्षना कारण छे तेने माटे जेम जिज्ञासा अवश्यनी छे तेम ते जिज्ञासा प्रमुख

आ शुद्ध वंदनानुं खास लिंग छे. केमके तेथी शुद्ध वंदनानुं यथार्थ स्वरुप जाणीने सुखे सेवी शकाय छे.

२७ उद्वेगादिक दोषोने तजी चित्तने स्वस्थ राखवुं, तत्त्व स्वरुपमां प्रीति लगाववी अने आनंदकारी तत्त्व जिज्ञासा (जाणवानी अभिरुचि राखवी) ते विगेरे प्रायः सम्यग्ज्ञान दर्शनादिक आत्मगुणनो अभ्युदय थवामां कारणरुप थाय छे, एम पातंजलादिक योग शास्त्रोमां सारी रीते सिद्ध करी बतावेल छे.

" जिज्ञासा रुप चिन्हवाली शुद्ध वंदना क्यारे प्राप्त थाय ते कहे छे. "

२८ प्रथम करण—" यथाप्रवृत्तिकरण उपरांत वर्तता एवा अपुनर्बंधक प्रमुख जनो, जेओ कदाग्रह रहित होय छे, तेमने आ उपर जणावेली शुद्ध---निर्दोष वंदना होवी घटे छे. पण बीजा अयोग्य जनोने ते होवी घटती नथी. ते करण त्रण प्रकारनां प्रगटपणे शास्त्रमां कह्यां छे.

२९ " यथाप्रवृत्ति " करण पहेलुं (ते तो अनादि संसारमां अभव्य जीवोने पण कइ वखत प्राप्त थाय छे). बीजुं "अपूर्वकरण" (अनादि संसारमां पूर्वे प्राप्त नहि थयेलुं एवुं अपूर्व होवाथी) अने त्रीजुं " अनिवृत्तिकरण " (जे मोक्षरुपी वृक्षना बीज समान सम्यक्त्वने पाम्या वगर पाछुं न वळे ते) तेमां बीजुं अने त्रीजुं केवळ भव्यजनोने ज प्राप्त थाय छे, बीजा अभव्यने तो केवळ प्रथम यथा प्रवृत्तिकरण ज प्राप्त थाय छे, पण पछीना बे करण प्राप्त थइ शकतांज नथी. जीवना अध्यवसाय विशेषने शास्त्रकार करण कहे छे.

"त्रण करणोनो विभाग–विवेक बतावे छे."

३० निबिड राग–द्वेषना परिणामरुप ग्रंथि प्रदेशे पहोंचतां सुधी प्रथम करण होय छे. उक्त ग्रंथीने भेदनारने बीजुं अपूर्वकरण प्राप्त थाय छे, अने त्रीजुं अनिवृत्तिकरण तो जेने सम्यकत्वनी प्राप्ति अवश्य तरतमांज थवानी होय तेनेज प्राप्त थाय छे. मतलब के अनिवृत्तिकरण करी जीव तरतज समकित पामे छे.

३१ आ उपर जणावेला विवेकथी शुद्ध वंदनानो लाभ मळे छे. तथा अनादि संसार चक्रमां भमतां द्रव्यलिंगे तो आ वंदना संबंधे एटला बधा आदरथी आलोचना करवी के ते आत्माने मोक्षने माटे न थाय. मतलब के हवे शुद्ध वंदना ज करवी.

३२ शुद्ध वंदनायोगे जीवने अर्ध पुद्गल परावर्तनथी अधिक संसार भ्रमण रहेतुं ज नथी, एम जिन आगममां स्पष्ट जणावेलुं छे.

३३ उपर जणावेली शास्त्रयुक्तिथी बुद्धिवंत जनोए आ चैत्यवंदनानो सारी रीते विचार करवो. केमके (जेम तेम) चैत्यवंदना करवा मात्रथी निर्वाण पदनी प्राप्ति थइ शकती नथी. केवळ शुद्ध वंदनाथी ज तेनी प्राप्ति थाय छे.

३४ वळी " आवश्यक निर्युक्ति " प्रमुख शास्त्रोमां चार प्रकारना साचा खोटा रुपीआनुं दृष्टांत शास्त्रना जाण पुरुषो कहे छे, ते पण अत्र चैत्यवंदनाना प्रसंगे सारी रीते विचारवा योग्य ज छे. " ते चार भेद बतावे छे."

३५ जेमां सोनुं रुपुं विगेरे साचुं अने छाप पण साची ते रुपी-

ओ साचो समजवो. जेमां छाप खरी न होय अने सोनुं रुपुं प्रमुख साचुं होय ते रुपीओ सर्वथा शुद्ध नथी (तो पण ते मूळ शुद्ध होवाथी सारो छे.)

३६ सोनुं रुपुं विगेरे खोटुं छतां उपर छाप साची होय तो ते रुपीओ खोटो ज जाणवो. तेमां वळी छाप पण खोटी होय (अने मूळ धातु तो खोटी छे ज) तेनुं तो कहेवुं ज शुं ? ते तो प्रगटपणे खोटो ज कहेवाय. उपर कहेला चार प्रकारमां पहेला प्रकारथी पूर्ण फळ, बीजाथी कंइक अधुरुं फळ अने त्रीजा चोथाथी तो मुग्धजनोने छेतरवा शिवाय बीजुं कशुं फळ नथी.

३७ त्रीजा चोथा प्रकारमां जणावेलुं मुग्धजनोने छेतरवारुप अनर्थकारी अथवा स्वपरने अपकारकारी फळ आ प्रस्तावे अनुपयोगी होवाथी जणाव्युं नथी. फक्त आगम अनुसारे आत्मगत मोक्षादि फळ ज आवी रीते चिंतववुं घटे छे.

" उपनयवडे यथाक्रम जणावे छे. "

३८ अपुनर्बंधकादिकने उचित एवा श्रद्धान अने भक्तिरुप भाववडे अने छापरुप शुद्धवर्णादि तेमज तद्गत क्रियावडे कराती वंदना शुद्ध वंदना जाणवी, ते यथोदित गुणवाळी होवाथी निश्चये मोक्षफळने आपनारी छे, अने प्रथम प्रकारना रुपीआ तुल्य छे.

३९ पूर्वोक्त श्रद्धा अने भक्तिभावथी करवामां आवती बीजा प्रकारना रुपीआ जेवी चैत्यवंदना तेना अक्षर, अर्थ विगेरेथी अशुद्ध होय तोपण ते अभ्यास दशाने बहु सुखकारी छे. अथवा मोक्षादिक

फळ आपवावाळी होवाथी शुभ--प्रशस्त छे एम तीर्थंकरादिकोए फरमावेलुंछे केमके " भावशून्य क्रिया " अने " क्रिया शून्य भाव " ते बंनेमां खजवा अने सूर्य जेटलुं अंतर रह्युं छे, मतलब के भावनीज प्रधानता छे.

४० भाव वगरनी वंदना, वर्ण--अक्षरादिकथी शुद्ध होय तोपण ते त्रीजा प्रकारना रुपीआ जेवी कूडी--खोटी छे, अने उभय शुद्धि वगरनी वंदना तो चोथा प्रकारना रुपीयाना जेवी होवाथी यावत् अनर्थ फळने आपनावाळी छे.

४१ प्रायः एवी अशुद्ध वंदना क्लिष्ट परिणामी--भारेकर्मी जडबुद्धि जनोनेज संभवे छे अने ते प्रायः दुर्गति (कुदेवत्वादिक) फळने आपे छे, तेमज आवा दुषम काळमां काळदोषथी प्रायः एवी अशुद्ध वंदना प्रवर्त्ते छे.

४२ अन्य आचार्यो तो आ नाममात्र जिन वंदनाने लौकिक वदना कहे छे. तेथी तेनुं फळ पण तेवुंज छे (अर्थात् साक्षात् अनर्थ फळवाळुं कहेता नथी.) अथवा तेवी वंदना लौकिक वंदना करतां कंइ पण वधारे मोक्षादि फळरुपे थती नथी.

४३ ए उपर कहेली वात पण युक्त छे केमके " भावयुक्त जिनवंदनानुं सेवन नहि करवाथी मोक्षादिरुप तेना उत्तम फळनी जेम " उन्माद प्रमुख अनर्थ फळ थवुं पण घटित नथी.

४४ जैन वंदना तो, विधिथी करतां मोक्षादि फळ आपे अने तेथी विपरीत करतां विपरित फळ आपे, तेवी लौकिक वंदना नथी. उक्त उभय प्रकारना फळनो अभाव जेमां होय एवी वंदना जैनी केम

होय ? अपितु नज होय. तेथी अर्थानर्थ अभाववाळी ते वंदना लौकिक जाणवी. तेज वात स्पष्ट निर्धारपुर्वक समजावे छे.

४५ ते माटे उक्त दुर्वंदना (जैन सरखी देखाती) पूर्वोक्त युक्तिथी लौकिकज जाणवी. तेमज उक्त वंदनामां शुद्ध श्रद्धान तथा भक्तिनो अभाव होवाथी केवळ अर्थशून्य--उपयोग शून्य 'ठाणेणं, मोणेणं, झाणेणं' इत्यादिक पदो उच्चारवाथी ते अवश्य मृषावादरुप थाय छे. एम विचारी हृदये सान लावी तेवा अविधि दोषथी पाछा ओसरी, जेम बने तेम विधिनो खप करी शुद्ध उपयोग सहित मात्र वंदना करवी.

" विधियुक्त शुद्ध वंदनानी दुर्लभता शास्त्रकार बतावे छे."

४६ शुभ (सुखकारी) फळने उत्पन्न करी आपनार चिंतामणि, कल्पवृक्ष, कामकुंभ, कामधेनुं प्रमुख लौकिक पदार्थो पण अभव्य--अयोग्य जीवोने प्राप्त थता नथी, तो पछी परम पद--मोक्षना बीजरुप आ परम--विशुद्ध प्रभुवंदनानुं तो कहेवुंज शुं ? एतो कोइ हळुकर्मी--आसन्नभवी--अपुनर्बंधकादिक जीव विशेषनेज प्राप्त थइ शके छे. दीर्घ संसारी--भारे कर्मी जीवोने तेनी प्राप्ति दुर्लभज छे.

" अभव्य--अयोग्य जनोने उक्त शुद्ध जिनवंदनानी प्राप्ति थतीज नथी, तेमज भव्य जीवोमां पण सर्व कोइने तेनी प्राप्ति थती नथी ते वात शास्त्रकार बतावे छे. "

४७ जे आसन्नभवी छे तेज अत्र शुद्ध वंदना अधिकारे योग्य

जाणवा. " जातिमात्र भव्य " कंइ योग्य कह्या नथी. केमके तेवुं जातिमात्र भव्यपणुं तो शास्त्र--सिद्धांतमां आनादि काळनुं [सहगत] कहेलुं छे, परंतु ते कंइ इष्ट फळ--मोक्ष पमाडनारुं कह्युं नथी. मतलब के सर्व भव्योने निर्वाणनी प्राप्ति थती नथी.

" जे भव्यजनो उक्त जिनवंदनाने विधियुक्त सेवे छे अथवा तेनी यथार्थ विधि उपर श्रद्धा राखे छे तेओ आसन्न भव्य छे. तेमज जेओ उक्त जिनवंदना तेमज तेनी विधिनो द्वेष करता नथी तेओ पण आसन्न भव्यज छे एम जणावे छे. "

४८ जेमने यथार्थ विधि तरफ द्वेष--तिरस्कार नथी, तेओ पण क्लिष्ट कर्मना क्षयोपशमथी शुद्धिने पामेला होवाथी आसन्न भव्य जाणवा. अने जेओ साक्षात् विधियुक्त जिनवंदनादि करे छे अथवा उक्त विधिमार्ग उपर जेमनी सारी श्रद्धा छे तेमनुं तो वळी कहेवुंज शुं ? तेओ तो आसन्न भव्य छेज एम चोक्कस जाणवुं. क्लिष्ट कर्मवाळा क्षुद्र परिणामी जीवोने तो शुद्ध विधि संबंधी उपदेश सिंह-नाद जेवो त्रासजनकज लागे छे.

" एवी रीते वंदना संबंधी विधि--अविधिनुं फळ बतावी विधिनो खप करवा शास्त्रकार उपदिशे छे. "

४९ एवी रीते पुर्वापर विरोध न आवे तेम आगम (शास्त्रार्थ) सारी रीते विचारी मुग्ध--मंद बुद्धिवाळा जीवोना हितने माटे धर्माचार्योए सम्यग् विधिनो खप करवो. मतलब के पुर्वे जणाव्या मुजब विधिमार्गमां पंडित पुरुषोए पोते पण खप करवो अने अन्य योग्य जनोने उक्त विधिमार्गनो उपदेश आपी तेमां जोडवा. अथवा

पोतेज आगम रहस्य जाणी विधि रसिक बनी क्रियानुष्ठान प्रमाद रहित करवुं, जेथी मुग्धजनो पण स्वहितकारी शुद्ध मार्गमां सहेजे जोडाय.

५० अत्र प्रस्तावे पंडित जनोए पक्षपात तजीने तीव्र ग्लानादिकने देवा योग्य औषधादिकनां दृष्टांत विचारवा योग्यज छे. तेमां जेम बाळ युवान के वृद्ध रोगीने उचित काळे उचित प्रमाण (मात्रा) थी उचित पथ्य के औषध अपाय तोज ते तेने गुणकारी थाय छे, नहि तो उलटो नवो रोग उत्पन्न थाय छे अथवा तो पुर्वला रोगमां वृद्धि थाय छे; तेम सकळ कल्याणने साधी आपनारी जिनवंदना संबंधी नियमो पण योग्यनेज विधि साथे देवामां आवे अने ते प्रमाणे पाळवामां आवे तो ते गुणकारी थाय छे. नहि तो अनर्थकारीज थाय छे. एम समजी ते संबंधी विशेष अधिकार मध्यस्थपणे टीका उपर थी जाणी सत्य मार्ग आदरवा सदाय उत्सुक थवुं. इतिशम्,

॥ ॐ ॥

श्रीमान् हरिभद्र सूरिविरचित.

जिन चतुर्थ पूजा विधि पंचाशक.

(संक्षिप्त व्याख्या)

(प्रस्तावना)

श्रावके निरंतर त्रिकाळ जिनपूजा करवी जोइए तेटला माटे आ चोथा पंचाशकमां कर्त्ताए जिनपूजानो विधि दाखल करेलो छे. श्री जिनपूजाना समयनो निर्णय, केवी रीते द्रव्यभावथी पवित्र थइने श्री

जिनपूजा गृहस्थोए करवी ? पूजा प्रसंगे पुष्पादिक सामग्री केवी उत्तम मेळववी ? प्रभुपूजा प्रसंगे गृहस्थोए केवी जयणाथी–जयणानो खप करी पूजा करवी ? पुष्पादिकने किलामणा न थवा पामे तेने माटे केटली बधी काळजी राखवी ? तेमज उक्त पुष्पोनी काचा दोराथी अने बहुज ढीली गांठथी गुंथेली माळाओ प्रभुना कंठमां केवी रीते आरोपवी ? प्रभुनी पूजा करतां पूजा करनार श्रावके प्रभु उपर अथवा प्रभुना गुणो उपर केटलुं बधुं बहुमान राखवुं ? पूजा करवा आवनारे निसीहि प्रमुख दश त्रिको साचववा पूरतु लक्ष राखवुं, तेमज द्रव्यपूजा कर्या बाद गंभीर अर्थयुक्त (महापुरूष प्रणित) स्तुति स्तोत्रो वडे चढता परिणामे भावपूजा करवी, एवा उत्तम स्तुति स्तोत्रयुक्त चैत्यवंदन करवानुं माहात्म्य, तेना प्रत्येक सूत्रो–शक्रस्तव प्रमुख यावत छेवटे ‘जयवीयराय’ रूप प्रणिधान कहेतां तेना गंभीर अर्थमां आपणो उपयोग परोववा राखवी जोइती काळजी, अने काउसग्गमां क्षोभ रहित राखवी जोइती स्थिरता आश्री उल्लेख करी, प्रभु पूजा अंगे थती अनिवार्य द्रव्यहिंसा आशयनी शुद्धिथी गृहस्थने परिणामे हिंसा रूप नथी एम ‘कुपखनन’ प्रमुख दाखला दलीलोथी शास्त्रकारे सिद्ध करी आप्युं छे. वळी उक्त पूजाथी पूजा करनारने प्रत्यक्ष अने परोक्ष बहु लाभ थाय छे, ते विगेरे अति उपयोगी बाबतोनो आ पूजा प्रकरणमां पुज्यपाद श्री हरिभद्र सुरीश्वरे बहु असरकारक रीते संक्षेपमां समावेश करेलो छे. उक्त सर्व बाबतो उपरांत शास्त्रकारनी लेखन शैली अद्भुत गौरववाळी छे. तेनो लाभ मेळवी भव्य जनो परमार्थ साधी स्वश्रेयने साधो. इतिशम्

भावार्थ.

१ श्री "महावीर प्रभुने" प्रणाम करीने "जिनपूजानो विधि" अर्थ गंभीर छतां गुरु उपदेश अनुसारे "संक्षेपथी कहीश (ए शास्त्रकारनी प्रतिज्ञा छे.) विस्तारथी तो पूर्वना आचार्योए ते अन्यत्र प्रदर्शित करेलज छे.

२ आ लोक संबंधी पण खेतीवाडी प्रमुख सघळी क्रिया "विधिपुर्वक" करवामां आवती फळदायी नीवडे छे, तो पछी उभय लोकमां हितकारी जिनपूजा जो विधिपुर्वक करवामां आवे तो ते इष्ट फळदायी थायज तेमां नवाइ शी ?

३ आगळ कहेवामां आवता विधि मुजब "योग्य समये पवित्र थइ प्रधान पुष्पादिक सामग्रीवडे उत्तम स्तुति तेमज स्तोत्र विशिष्ट जिनपूजा (श्रद्धावंत श्रावकोए) करवी जोइए."

"प्रथम पूजा समय आश्री शास्त्रकार कहे छे."

४ जेम खेतीवाडी वर्षाऋतु विगेरे टांकणे करवामां आवती बहु फळदायी नीवडे छे, तेम जिनपूजादिक सघळी क्रिया पोतपोताना समये सधातीज सुखदायी थाय छे.

५ ते पूजाकाळ सामान्य रीते तो प्रभात, मध्याह्न अने सायंकाळ रुप त्रिसंध्या समय जाणवो. अथवा राज्यसेवा, व्यापारादिक आजीवीकानां साधनमां विरोध न आवे ते अने तेटलो काळ पण पूजाकाळ जाणवो.

६ खरी रीते शुभ–सुख वृद्धि गवेषता बुद्धिमान जीवे जेम कल्याण परंपरा वृद्धि पामे तेम आदर करवो जोइए. तेथी राज-सेवकादिके पण स्वकार्यमां विरोध न आवे तेम जिनपूजामां प्रमाद रहित यत्न करवो.

७ आजीवीकानो विघात थाय तो गृहस्थनी सर्व क्रियाओ सीदाइ जाय, तेथी गृहस्थने आजीविकानी अपेक्षा राखवी पडे, परंतु जेने तेवी दरकारज (स्पृहाज) नथी तेने तो संपूर्ण साधुधर्मज स्वीकारवो युक्त छे.

८ ते माटे ए आजीविकाहेतुक क्रियामां विरोध न आवे तेम पूजामां आभिग्रहिक काळ पण मान्य राखेलो छे. एटले चैत्यवंदन कर्या वगर मारे भोजन करवुं नहि के शयन करवुं नहि एवो नियम लेवो ते युक्त छे. केमके तेथी जिनपूजा करवानो अध्यवसाय बन्यो रहेछे.

"हवे पवित्रता राखवा शास्त्रकार कहे छे."

९ तेमां द्रव्यथी "अने भावथी बन्ने रीते पवित्र बनी प्रभु पूजा करवी." द्रव्यथी देशस्नान के सर्वस्नान वडे देहशुद्धि करी, शुद्ध–धोएलां धवल वस्त्र धोतर अने उत्तरासंग धारीने अने भावथी तो अवस्था उचित निर्दोष (न्याय युक्त वृत्तिथी युक्त बनीने) न्यायज सकळ कर्ममळ टाळवा समर्थ नीरतुल्य होवाथी ते भावथी शौच जाणवो.

१० द्रव्यस्नानादि पण "जयणायुक्त करतां" आरंभग्रस्त गृहस्थने नियमा गुणकारी ज थाय छे. केमके ते 'कूपखनन' दृष्टांते निश्चे शुभ भाव उत्पादक बने छे. जेम कूवो खणतां श्रम, तृषा अने

कादवथी लेपाावावडे कष्ट पेदा थाय छे, परंतु जळ नीकळतां उक्त सर्व दोषो नष्ट थइ जाय छे अने स्वपरने उपकारक बने छे, तेम प्रभु पूजा अर्थे करवामां आवतां स्नानादिक पण आरंभ दोषने टाळी शुभ परिणामनी प्राप्तिवडे अशुभ कर्मनी निर्जरा तेमज विशिष्ट पुण्यबंधनां कारणरूप थाय, माटे अधिकार परत्वे "आरंभग्रस्त गृहस्थने जिनपूजा, तेमज जिनपूजा अर्थे द्रव्यस्नानादि उपकारकज छे."

११ ते "जयणा"–जीवरक्षा माटे स्नान भूमिने नजरे जोवाथी तेमज जळने गाळ्या बाद वापरवा विगेरेथी बने छे. एवी रीते "जयणापूर्वक स्नानादिक करतां बुद्धिवंत जनोने शुभ अध्यवसाय अनुभवसिद्ध प्रकटी नीकळे छे.

१२ जिनपूजा अर्थे स्नानादिक वर्जी बीजे बधे स्थळे जीववधकारी आरंभने सेवनारो प्राणी जिनपूजादि निमित्ते अनारंभ सेवे (एटले उचित आरंभ करतां अटके, मनमां शंका लावे, तेनो निषेध करे) ते प्रकट रीते अज्ञान आचरण दीसे छे. तेवा अज्ञान आचरणथी लोकमां जिनशासननी लघुता थाय छे. एवी रीते के जुओ आ जैनो! स्नानादिक कर्या वगर पण केवा जिनोने पूजे छे? अने एवी रीते शासननी निंदा करावबाथी भवान्तरमां जिनधर्म प्राप्तिनो अभाव थाय छे. ते माटे द्रव्यथी स्नान करी, शुद्ध वस्त्रधारीनेज जिनपूजा करवी युक्त छे. अन्यथा उपर जणावेला दोषोनी प्राप्ति थाय छे.

१३ अशुद्ध–"अन्याय" वृत्ति पण एवीज रीते अधिक "दोषवाळी" छे. केमके तेथी तो वळी अनेरा राजानिग्रहादिक दोषो

नीपजे छे. तेटला माटे द्रव्यथी अने भावथी बंने रीते पवित्र थइ जिनपूजा करवी जोइए.

"हवे विशिष्ट पुष्पादिक सामग्री वडे प्रभुपूजा करवी युक्त छे एम बतावे छे."

१४ श्रेष्ठ सुगंधी धुपवडे, सर्व औषधीओवडे, जातजातना जळादिक वडे, (आदि शब्दथी दुध घृत अने इक्षुरस विगेरे समजवां.) सुगंधी चंदनादिकना विलेपन वडे, श्रेष्ठ सुगंधी पुष्पोनी माळाओवडे वळि [उपहार] वडे तेमज दीपक वडे—

१५ सर्षव, दधि अने अक्षत तथा गोरोचंदन प्रमुख मळी शके तेवा अने तेटला (मांगलिक पदार्थो) वडे, तेमज विविध सुवर्ण, मुक्ताफळ अने रत्नादिकनी माळओ वडे जिनपूजा करवी.

१६ आवां उत्कृष्ट साधन (द्रव्यो) वडे घणुं करीने भाव (अध्यवसाय) पण श्रेष्ठ संपजे छे. वळी आवां विद्यमान सारां द्रव्योनो श्री जिनपूजाथी बीजो कोइ वधारे सारो उपयोग जणातो नथी. माटे श्रेष्ठ पुष्पादिक सामग्रीवडे जिनपूजा करवी युक्त छे. कह्युं छे के 'देह पुत्र अने कलत्र (स्त्री) प्रमुख संसारनी वृद्धि माटे थाय छे, अने वीतराग प्रभुनी पूजा—भक्ति भव्यजनोने संसारना उच्छेदने अर्थे थाय छे.' आज बाबतने भावता छता शास्त्रकार कहे छे—

१७ आ लोक संबंधी अने परलोक संबंधी कार्योमां परलोक संबंधी कार्य साधन वधारे उत्तम छे. 'तेनी उपेक्षा करवाथी बहुज अनर्थ संभवे छे. जिनपूजा ए (अति उत्तम) परलोक संबंधी कार्य

छे. तेथी पूर्वोक्त उत्तम सामग्रीनो उपयोग करवा जिनपूजा जेवुं बीजुं उत्तम स्थानक नथी.' ते पारलौकिक कार्य शुभ भाववडे साधी शकाय तेवुं छे. 'माटे एवो शुभ भाव तत्कार्यार्थी जने आदरवो' अने तेवो भाव प्रभुपूजा अर्थे प्रवर पुष्पादिक सत्सामग्रीवडे सिद्ध थइ शके छे.

१८ एटला माटे पोतपोतानी विभूति प्रमाणे बुद्धिवंत जने ए जिनेश्वर भगवान उपरना हृदयना प्रेम-उल्लास पूर्वक उत्तम पुष्पादिक सामग्रीवडे श्री जिनपूजा करवी. यतः 'श्री जिनेश्वर भगवान निष्कारण परोपकार रसिक छे, मोक्षदाता छे, इंद्रपूजित छे, स्वहितकामी जनोने पूज्य छे अने जिनपद प्राप्ति करवा माटे पुष्ट आलंबनभूत छे.' माटे भक्तिथी पूजवा योग्य छे.

"हवे विधिद्वारनुं निरुपण करवा माटे कहे छे."

१९ आ पूर्वे वर्णवेलो 'काळ-नियम, शौच प्रमुख' विधि जिनपूजामां सामान्य प्रकारेज समजवो. विशेष प्रकारे तो पुष्पमाळादिक जे जे प्रभुना अंगे स्थापवां होय ते ते सर्व "जेम शोभायमान जणाय तेम यत्नथी एकाग्रपणे भाव शुद्धिथी करवुं." श्री जिनपूजा करतां "यत्नथी अनन्य लक्ष" राखवुं ते बतावे छे.

२० वस्त्रवडे नासिका बांधी [अष्टपट मुखकोश बांधी] अथवा जो तेम करतां असमाधि थती होय तो ते बांध्या वगर पण पुष्पमाला आरोपणादिक सर्व कार्य यत्नथी करवां. तेमज पूजाकाळे शरीरमां खरज खणवादिक क्रियानो पण त्याग करवो. आदि शब्दथी नाक

छींकवानो तथा विकथा करवा प्रमुखनो पण त्याग करवानुं सूचव्युं. यत्नथी पूजा करनारने जे प्राप्ति थाय छे ते दृष्टांतथी देखाडे छे—

२१ जे सेवको पोताना स्वामी प्रत्ये पोतानी फरज[*Duty*] आदरथी बजावे छे ते स्वस्वामीने संतोष उपजाववाथी इच्छित फळने पामे छे. परंतु जेओ तेथी विपरीत वर्ती अनादरथी स्वकार्य करे छे तेमने इच्छित अर्थनी सिद्धि थती नथी; पण क्लेश मात्र प्राप्त थाय छे.

२२ त्रीभुवनगुरु श्री जिनेश्वर आश्री तो उपर कहेली वात विशेषे लागु पडे छे. एटले जगद्गुरु श्री जिनेश्वर भगवाननी जे आदरपूर्वक भक्ति करे छे, ते अति उत्तम फळने पामे छे. तेथी विद्वान जनोए जिनेश्वरोनी पूजा पूर्वोक्त न्याये मुखकोश बांधी अति आदर पूर्वकज करवी जोइए.

" बहुमान पण विधिपुर्वकज प्रवर्तनार भक्तजनोने पेदा थाय छे ते बतावे छे.

२३ एवी रीते प्रवर्ततां परमपद—मोक्ष मेळवी आपनार बहुमान [हृदयप्रेम] पण निश्चे प्रगटे छे. तेमज अर्थगंभीर स्तुति स्तोत्र सहित चैत्यवंदन करवाथी पण परमपददायक बहुमान जागे छे. माटे ते पण अवश्य कर्त्तव्य छे.

" स्तुति अने स्तोत्र केवां होय ? ते जणावे छे. "

२४ एक श्लोकमानवाळी स्तुति कहेवाय अने बहु श्लोक प्रमाण स्तोत्र कहेवाय. अनुक्रमे—"गंभीर शब्दार्थवडे गुंफित" अने " आप्त "

[सर्वज्ञ-वीतराग] ना " विद्यमान गुणोनुंज जेमां गान करेलुं होय तेज स्तुति स्तोत्र सारभूत प्रधान समजवां."

२५ ते सारभूत स्तुति स्तोत्रना अर्थावबोधथी जरुर शुभ अध्यवसाय जागे छे अने तेनो अर्थावबोध जेने थयो न होय तेने पण ते स्तुति स्तोत्र शुभ भावरुप होवाथी रत्नना दृष्टान्ते गुणकारीज थाय छे. जेम अजाण्यु पण रत्न तेना सुंदर स्वभावथी गुणकारीज थाय छे तेम पुर्वोक्त विशेषण विशिष्ट स्तुति स्तोत्र तेना अर्थ-रहस्यना अणजाणने पण हितकारीज थाय छे माटे ते सेववा योग्यज छे.

२६ रोगी जनोए जेना गुण जाण्यां नथी एवां रत्नो जेम रोगीना ज्वर, शुल प्रमुख रोगने शमावे छे तेम पूर्वोक्त स्तुति स्तोत्र रुप भावरत्नो पण कर्म रोगने टाळे छे.

२७ तेटला माटे प्रभु पूजा कर्या पछी स्तुति स्तोत्रादिक पाठ पूर्वक, अस्खलितादि गुण युक्त, " आगम अनुसारे " अने " चढते परिणामे चैत्यवंदन अवश्य करवुं जोइए. "

२८ आवी रीते प्रथम प्रदर्शित पूजापुर्वक करवामां आवतुं " चैत्यवंदन कर्म-विषने दूर करवा परम मंत्र तुल्य छे. " एव सर्वज्ञ (अथवा शास्त्रज्ञ) कहे छे. तेमज चैत्यंवदन समये 'मुद्रा' विधान 'योगमुद्रा' नमोथ्थुणं कहेती वखते, ' मुक्तासुक्ति मुद्रा ' जयवीयराय, जावंति चेइयाइं अने जावंत केविसाहू कहेती वखते, तथा 'जिनमुद्रा' काउसग्ग करती वखते] करवुं जोइए, तेमज जिनो अने जिनकल्पिकोए आचरेल " अडोल कायोत्सर्ग करवो जोइए.

" चैत्यवंदन समाप्त थतां जे करवुं जोइए ते शास्त्रकार कहे छे. "

२९ आ चैत्यवंदननी समाप्ति वखते शुभ–मंगळकारी प्रणिधान एटले प्रार्थनागर्भित एकाग्रता करवी जोइए. उक्त प्रार्थना 'जय वीयराय' ना पाठवडे कहेवाय छे. तेनाथी सद्धर्म व्यापारोमां प्रवृत्ति, मोक्षमार्गमां प्रवृत्ति करतां नडतां विघ्नोनो जय (विघ्न विनाश), विघ्न विनाशथी धर्मकार्यनी सिद्धि तेमज स्वपर धर्मकार्योनुं स्थिरीकरण ए फळो प्रकटे छे. एटला माटे तदर्थी जनोए 'प्रणिधान' अवश्य करवुं.

३० आ 'प्रणिधान' करवाथी 'नियाणुं' थशेज नहि. कुशळ प्रवृत्ति हेतुक होवाथी. 'प्रणिधान' तो 'आरुग्ग बोहिलाभं' इत्यादिक प्रार्थना तुल्य छे एटले बोधि प्रार्थना जेम नियाणा रूप नथी तेम आ 'प्रणिधान' पण शुभ अध्यवसायना कारण रूप होवाथी नियाणा रूप नथी तेथीज तेनी प्रवृत्ति छे. नहि तो चैत्यवंदनना अंते ते भणायज नहि.

३१ एवी रीते 'प्रणिधान' योगे इष्टफळनी सिद्धि संपजे छे. नहि तो प्रणिधान शुन्य अनुष्टान निश्चे द्रव्य अनुष्टान ज कहेवाय छे. तेटला माटे योग्य भूमिका विशेषे आ 'प्रणिधान' नुं कहेवुं अविरुद्ध–उचितज छे.

" हवे तेनो विधि कहे छे. "

३२ संविज्ञ एटले मोक्षार्थी अथवा भवभीत जने सावधान थइ तीव्र श्रद्धा वडे (ए मानसिक विधि कह्यो, हवे कायिक कहे छे) मस्तकउपर बे हाथनी अंजळी स्थापीने आ प्रणिधान आदरपूर्वक करवुं.

" तेनो पाठ क्रम बतावे छे. "

३३ हे वीतराग ! (उपलक्षणथी हे वीतद्वेष ! अने हे वीतमोह !) आप जयवंता वर्तो. हे जगद्गुरु ! हे भगवान् ! आपना प्रभावथी मने प्राप्त थाओ ! भवमां निर्वेद (संसार उपरथी वैराग्य), मार्गानुसारीपणुं (मोक्षमार्गमां प्रयाण) अने इच्छित फळनी प्राप्ति. (जेथी चित्त स्वस्थ थाय अने धर्ममां सुखे प्रवृत्ति थाय एवी जोगवाइ मळो !)

३४ तेमज लोकविरुद्ध कार्यनो त्याग, माता पिता धर्माचार्यादि गुरुजनोनी पूजा-भक्ति, परोपकार, शुभ गुरु महाराजनो संयोग, अने तेमनी आज्ञानुं अखंड पालन जीवित पर्यंत मुजने हे भगवन् , आपना पसाये (सदाय) हो !

" आ प्रणिधान उचित भूमिका (अवस्था) पर्यंत करवुं घटे छे एम शास्त्रकार बतावे छे. "

३५ आ प्रार्थना-प्रणिधान, ते ते प्रार्थवायोग्य भव-निर्वेदादिकना अभावे करवानुं छे. (केमके अप्राप्त वस्तुनीज प्रार्थना कराय छे) अथवा अहीं मतांतर कहे छे के ते प्रार्थवा योग्य भव-निर्वेदनुं जे अनंतर (शीघ्र भावी) फळ अप्रमत्तादिक गुणस्थानकनी श्रेणिरूप

अने परंपर (अनुक्रमे थनारुं) फळ मोक्षरुप तेना अभावे करवुं उचित छे. स्पष्टार्थ एवो छे के ज्यां सुधी भव वैराग्यादिक प्राप्त थयां न होय अथवा वैराग्यादिकना फळरुप अप्रमत्त गुणस्थानादिक प्राप्त न थाय त्यां सुधी कुशळ अनुष्टान रुप प्रणिधान अवश्य करवुं उचितज छे. एटले अप्रमत्त (सप्तम गुणस्थानवर्ती) मुनिराजोथी आगळना जे प्रमत्त संयमी (छठा गुणस्थानवासी) मुनिराजो छे त्यां सुधी तेमने सर्वने तो आ प्रणिधान करवुं उचितज छे. परंतु त्यार पछीना जे अप्रमत्त संयमी विगेरे छे तेमने ते करवुं उचित नथी; केमके तेओ नीरागी–निस्पृही होवाथी कशी प्रार्थना करता ज नथी यतः " मोक्षे भवे च सर्वत्र, निःस्पृहो मुनिसत्तमः "

" पूर्वे कह्युं के प्रणिधान नियाणारुप नथी ते बाबतनुं साधक प्रमाण दर्शावता कहे छे. "

३६ आ 'जय वीयराय' रुप जे मोक्षांगो [निवृत्तिना कारणो] नी प्रार्थना अथवा मोक्षांग रुप प्रार्थना ते प्रणिधान करवा योग्य प्रमत्त गुणस्थान पर्यंतना जीवोने सूत्र–सिद्धांतनी अनुमति होवाथी नियाणारुप नथी. जेम बोधिलाभनी प्रार्थना शास्त्र अनुमत होवाथी प्रमाण छे तेम आ मोक्षांग प्रार्थना (प्रणिधान) पण शास्त्रानुमत होवाथी नियाणा रुप नथी पण प्रमाण छे. अप्रमत्तादि गुणस्थानवर्तीने माटे तो ते उचित नथी, एम पूर्वे प्रदर्शित करेलुंज छे, तेथी प्रमत्त गुणस्थान पर्यंतज ते प्रार्थना–प्रणिधान करवुं उचित छे.

३७ एवी रीते मोक्षांग प्रार्थना नियाणारुप नथी, तो " दशा-

श्रुतस्कंध, ध्यानशतक" प्रमुख शास्त्रोमां 'आ धर्मथी हुं तीर्थंकर थाउं' एवी रीते प्रार्थनानो प्रतिषेध केम करेलो छे ? उत्तर—ते तीर्थंकरत्व प्रार्थन रागव्याप्त होवाथी भव प्रतिबद्ध छे, तेथी तत्प्रार्थन—प्रतिषेध युक्त छे.

३८ रागासक्तपणे तो ते प्रार्थना दूषित छे, परंतु राग रहित करेली तेज प्रार्थना अदूषित छे. राग रहितपणे (नीरागी भावे) करवामां आवता जिनभक्ति प्रमुख कुशल अनुष्ठान थकी अनेक भव्य-जनोने हितकारी अने अनुपम आनंद संपादक अपूर्व चिन्तामणि सदृश (अचिन्त्य सुखदायक) तीर्थंकरपणुं प्राप्त थाय छे.

३९ तेथी सद्धर्म देशनादिक तीर्थंकरनी करणी हितकारी छे अने एवा प्रकारना उत्तम अध्यवसायवाळा आत्माने अप्रतिघाती छे. माटे सद्धर्म देशनादिक धर्मकरणीमां प्रवृत्ति स्वरुप तीर्थंकरत्वनी प्रार्थना अर्थापत्ति न्यायथी दूषण रहित छे.

४० आ स्थळे प्रणिधान संबंधी वधारे कथन करवाथी सर्युं. एवी रीते शास्त्र नीति मुजब निर्दोष जिनेश्वर भगवाननी पूजा मनुष्य भव प्रमुख उत्तम सामग्री पामीने अवश्य करवी. उक्त विषयमां भव्य जनोए लगारे प्रमाद न करवो.

४१ जिन पूजा करतां पृथ्वीकाय प्रमुख जीव निकायनी हिंसा थाय छे, ने हिंसानो जिनेश्वर भगवाने निषेध करेलो छे. तेमज (तेम छतां) ते पूजा पूज्य—जिनोने (कंइ) उपकारी नथी तो पछी एवी पूजा निर्दोष—दोष रहित शी रीते होइ शके ?

" उक्त शंकानुं समाधान करे छे. "

४२ जिन पूजामां कथंचित्—कोइ प्रकारे जीववध थाय छे, तो पण 'कूप खनन' दृष्टांतथी गृहस्थोने ते जिनपूजा निर्दोष कही छे. जो बराबर जयणा पूर्वक प्रभु पूजामां प्रवृत्ति करे तो तेमां सर्वथा जीव हिंसा न लागे. केवळ तेमां अध्यवसायनी विशुद्धिथी अनुबंध अहिंसानी ज पुष्टि थाय. साधु—निर्ग्रंथोने तो ते द्रव्यपुजानो निषेध नीरागीने औषधनी पेरे कथेलोज छे.

" बीजुं समाधान आपे छे. "

४३ गृहस्थो असद् आरंभमां प्रवृत्त थया होय छे. एटले जेमां जीवहिंसा थया करे एवा कइक खेतीवाडी प्रमुख धंधा करता होय छे तेमने आ जिनपूजा ते असद् आरंभथी निवर्तावनावाळी थाय छे. ते एवी रीते के जिनपूजामां ज्यां सुधी गृहस्थ प्रवृत्त होय त्यां सुधी तेने असद् आरंभनो असंभव अने शुभ भावनो संभव होवाथी प्रभु पूजा ते पापारंभथी मुक्त करावनारी थाय छे ज एम कहेवाय छे. ते बुद्धिशाळी जनोए सारी रीते आलोचवा—विचारवा योग्य छे.

" हवे जे कह्युं के पूजा पूज्यने कंइ उपगारी नथीज तेनुं समाधान करवा कहे छे. "

४४ जो के कृतकृत्य होवाथी पूज्य एवा जिनेश्वरोने पूजाथी उपगारनो असंभव छतां पण पूजा करनार भक्त जनोने तो पुण्यबंधादि रुप उपगार थाय ज छे, जेम मंत्रादिक स्मरण अने अग्नि प्रमुखनुं सेवन करतां ते ते मंत्र अग्नि प्रमुखने उपकारक नहि छतां सेव-

कने तो उपगार थाय ज छे तेम अहीं पण पूजा विषये भव्य पूजक ने उपकार समजवो.

" पूजामां जीव वध थाय छे एम मानता छतां ते जीव वधनी बीकथी जे प्रभुपूजामां प्रवृत्ति करता नथी तेमने ठबको आपवा माटे कहे छे. "

४५ जेओ स्वदेहादिक निमित्ते पुत्र परिवारादिकने अर्थे पण जीवहिंसामां प्रवृत्ति करे छे तेमने जिनपूजा अर्थे (देखाती) जीव हिंसामां न प्रवर्तवुं—देखाती जीवहिंसाथी डरी जिनपूजा थकी दूर रहेवुं ए मोह मूढता छे. मोह मूढता वगर विशुद्ध भावने पेदा करनारी अने बोधिलाभादिक अनेक गुण संपादन करी आपनारी, परमार्थथी जीवरक्षना निमित्तभूत होवाथी केवळ दया लक्षणवाळी अने स्वपरने मोक्षरुप अमोघ फळ आपनारी जिनपूजामां अप्रवृत्ति—प्रवृत्तिनो त्याग थाय ज केम ? पाप आरंभमां आसक्त होवाथी विशिष्ट दया वर्जित गृहस्थने पवित्र जिनपूजानो त्याग करवो ए केवळ कल्याण अनुष्ठानथी अलगा रही आत्माने ज ठगवा जेवुं छे.

४६ एटला माटे मोक्ष सुखने इच्छनार गहस्थ जनोए सूत्र कथित विधि अनुसारे प्रमाद रहित श्री जिनेश्वर भगवाननी पूजा (अवश्य अहर्निस) करवी जोइए.

४७ जेम (स्वयंभूरमणादि) महासागरमां क्षेपवेल एक पण बिंदु (अनेक बिंदुओनी वात दूरज रहो !) अक्षय थइ रहे छे तेम

गुणरत्नोना आधारभूत होवाथी समुद्र समान श्री जिनेश्वरोनी करेली पूजा फळनी अपेक्षाये अक्षय थाय छे.

४८ जिनेश्वरोनी पूजावडे वीतरागत्वादि उत्तम गुणो उपर तेमज उत्तम गुणधारक जिनो उपर बहुमान उपजे छे, उत्तम प्राणीओमां पोतानी गणना थाय छे, अने अनुक्रमे उत्तम धर्म (परमात्म स्वरुप) नी प्राप्ति थाय छे अथवा पूजा–अर्चावडे जिन शासननी प्रभावना थाय छे.

" प्रभु पूजा तो महा फळदायी छेज; परंतु पूजा करवानो उत्कृष्ट भाव पण (हुं परमात्मा प्रभुनी पूजा करुं एवुं एकाग्र चिन्तन पण) महा फळदायी छे, ते वात दृष्टांतद्वारा दर्शावता छतां शास्त्रकार कहे छे."

४९ जिनेंद्र–आगममां संभळाय छे के एक दुःखी स्त्री सिंदुवार जातना पुष्पोवडे हुं जगद् गुरु जिनेश्वर भगवाननी पूजाकरुं एवा एकाग्र ध्यानथी मरण पामी स्वर्गलोकमां उपनी. मतलब के प्रभुनी पूजा कर्या वगर केवळ प्रभुने पूजवा एकाग्र भावथी मार्गमां जतां आयुष्य क्षीण थवाथी ते मरण पामी, स्वर्गमां उपनी; तो जेओ अविहड भावथी प्रतिदिन स्ववैभव अनुसारे सार सामग्री मेळवी आदर पूर्वक जगद्गुरु श्री जिनेश्वरनी पूजा–अर्चा करी अमंद आनंद मेळवे छे, तेमज अनेक भव्य जनोने आकर्षी जिनशासन रसिक करे छे, ते भाग्यवंतोनुं तो कहेवुंज शुं ?

" आ पूजा प्रकरण समाप्त करता छता श्रीमान् हरीभद्रसूरि कहे छे के–"

५० आ पूजा अनुष्ठान सम्यग् जाणीने तेनो शास्त्र अनुसारे निश्चय करी बुद्धिवंत मोक्षार्थी पुरुषोए उक्त अनुष्ठान केवळ शास्त्र नीतिथीज अहर्निश करवुं. प्रथम सम्यग् जाणवुं केमके असम्यग् ज्ञान अज्ञानरुप होवाथी उपकारक थतुं नथी. तत्त्वनी गवेषणा करी सार तत्त्व आदरी लेवुं एज बुद्धि पाम्यानुं उत्तम फळ छे. जगद्गुरु जिनेश्वर समान कोइ देव नथी एम मध्यस्थपणे निर्धारी मोक्षार्थी जनोए ए देवनीज अहोनिश उपासना करवी उचित छे. केमके ते मोक्षप्राप्तिनो अनन्य उपाय छे.

इतिशम्.

श्रीमान् हरिभद्रसूरिकृत.

पंचम षोडशक.

लोकोत्तर तत्त्व संप्राप्ति अथवा परमार्थ पंथनी प्राप्ति.

१ उपरना अधिकारमां लोक-लोकोत्तर धर्मनी वहेंचण कर्या वगर सामान्य रीते समजाव्या प्रमाणे उक्त लक्षण युक्त धर्म सिद्ध थये छते स्वशास्त्र व्यवहारमां कुशळ एवा अपुनर्बंधक अने सम्यग् दृष्टि सहु कोइ भव्य जनोने लोकोत्तर तत्त्वनी एटले "परमार्थ पंथनी खरेखर प्राप्ति थइ शके छे.

हवे ए लोकोत्तर तत्त्वनो लाभ केवा रुपमां अने क्यारे प्राप्त थायछे तेवातने जणाववा शास्त्रकार कहे छे.

२ शरुआतमां सम्यक्त्वनी स्पर्शनारुप भावआरोग्यनी प्राप्ति

थवी ते शाश्वत शर्मरुप मोक्ष अथवा वीतरागत्वादिक परम भावआ-रोग्यनुं आद्य बीज छे, अने ते " छेल्ला पुद्गल परावर्तनमां " क्षीण प्राय संसारवाळाने नियमा प्राप्त थाय छे.

उक्त परमार्थ पंथनी प्राप्ति छेल्ला पुदूगल परावर्तनमांज केम थाय छे ? तेनुं कारण जणावे छेः—

३ सुकृत कर्म, स्वभाव, पुरुषार्थ अने नियति रुप अन्य अपेक्षित कारणो विद्यमान सते ज्वर शमन—औषध समयवत् काळनी प्रधानता होवाथी छेल्ला पुद्गल परावर्तनमांज तेनी प्राप्ति थाय छे. जेम चढता तावमां तावने शमाववा आपेलुं औषध गुण करी शकतुं नथी पण उलटो अवगुण करे छे, ज्यारे ताव पाकी जाय त्यारेज ते दीधेलुं औषध गुणकारी थाय छे तेम भव परिपाक समय प्राप्त थयेज आपवामां आवतुं सद्धर्म औषध आत्माने अत्यंत हितकारी थइ शके छे. एवी रीते सिद्धान्तना जाण पुरुषो सारी रीते समजे छे.

एज वातनुं विशेष स्पष्टीकरण करी शास्त्रकार कहे छे.—

४. जेम चढता तावमां अकाळे आपेलुं औषध हितकारी थतुं नथी तेम भवस्थिति परिपाक समय प्राप्त थया पहेलां आपवामां आवेलुं धर्म औषधनुं सम्यग् परिणमन थइ शकतुं नथी, पण विपरीत परिणमन थाय छे. ते वातने ज शास्त्रकार दृष्टान्तथी सिद्ध करे छे.

५. जेम मंद चक्षुवाळा लोको दीपकादिक प्रभामंडळने मोरना पींछा जेवा लीला राता वर्णवाळा रंगबेरंगी आकारनां जुएछे तेम मंदबुद्धिवाळालोको आगम—सिद्धांत दीपकमां पण परमार्थथी अछतुं " अध्यारोप मंडळ जुए छे एटले जेमां अपवादनो विषय होय

नहिं तेवा स्थानमां अपवाद विषय लक्षण आरोप करी बेसे छे. एवी रीते तेमने दृष्टिदोषथी आगमनुं अवळुं परिणमन थाय छे. एज वातनुं कार्य लिंगवडे समर्थन करे छे.

६. उक्त " अध्यारोप " अथवा " भ्रान्तिबीज " स्वर्ग अपवर्गादिक प्रसिद्ध फळ देवावाळा दान शीलादिक धर्म विषे तेओ अविधिनुं सेवन करे छे. जो एम न होय अर्थात् एवी भ्रान्ति न होय तो पछी तत्त्वदृष्टि जनो शामाटे दुष्ट अविधिनुं सेवन करे ? न ज करे. अर्थ—भ्रमवगर दुष्ट अविधिसेवा असंभवित छे. एज वातने शास्त्रकार स्फुट करी बतावे छे.

७. जे जनो आ रीते अविधिनुं सेवन करे छे तेमने आगम वचन के सर्वज्ञ वचन सम्यग् परिणमेल नथी, एम स्पष्ट जणाय छे, केमके अमृत रसना आस्वादने जाणनार कोण माणस विषसेवन करवा प्रवर्ते ? अपितु कोइ पण न प्रवर्ते. अविधिसेवन विषजेवुं जाणी जरुर तेनो परिहार ज करे. हवे फलितार्थ जणावे छे.

८. तेथी छेल्ला पुद्गल परावर्तमां आगम वचननुं खरेखर तत्व थी परिणमन थाय छे अने आगम वचननुं जेमने सम्यक् परिणमन थाय छे तेज आ लोकोत्तर तत्वप्राप्तिना खरेखर योग्य अधिकारी बने छे. बाकीना तो अनाधिकारी अयोग्यज गणाय छे. आगम वचनना परिणामनी प्रशस्यता शा कारणथी छे ? ते कहे छे.

९. आगम वचननुं यथावत् परिणमन थवुं ए आ संसार भ्रमणरुप भाव रोगनुं निर्दोष औषध छे, तेथीज ते तत्व परिणति सद् अनुष्टान सेवनना हेतुरुप होवाथी प्रधान सद्बोध छे एम जाणवुं.

तत्व वचननी परिणति थया वगर सद्अनुष्ठाननुं सेवन यथाविध थइ शकतुं नथी अने ए आगम वचननी परिणति जाग्ये सते सद्अनुष्टान यथाविध सेवी शकाय छे माटे तेवी तत्त्व परिणिति थवी ए उत्तम सद्बोधरुप छे–एज श्रेष्ट सम्यग् ज्ञान छे. सद्बोध थकी अनुष्ठान परिपूर्ण शी रीते थाय ते कहे छे.

१० क्रोध, लोभादिक दश संज्ञाओ मुद्रित थये छते परोपकार करवामां सदा तत्पर अने गंभीरता तथा उदारताने सदा सेवनार सद् अनुष्ठानने अखंड आराधी शके छे. विधि रसिक जीवे लोक संज्ञादिकनो यथाशक्ति निरोध करवो जोइए अथवा निरोध करवा उत्साह अवश्य आरंभवो जोइए. तेथी सदा परोपकाररसिक उदार अने गंभीर एवा तेने सद् अनुष्ठाननो अखंड लाभ मळे छे.

११ सर्वज्ञ प्रभुनां वचन कहो के आगम वचन कहो, तेनुं सम्यग् परिणमन थये छते पूर्वोक्त “ क्रियामळ अने भावमळनो ” नाश थवाथी पुरुषोने ए दशे संज्ञानो निरोध करवो ए निश्चे दुर्लभ नहि पण सुलभ ज थाय छे.

१२. श्री गुरुमहाराजने अनुयायी थइ रहेवाथी अने सर्वत्र समानपणे यथासंभव दीनादिक विषयमां उचित आचरण सेववाथी दानादिक संबंधी सघळा धर्मानुष्ठान निश्चे आगमने अनुसारे ज थाय छे.

१३ ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य अने शुद्र पैकी स्व स्व जातिनी मर्यादा मुजब करेला व्यापारथी उपार्जेलुं थोडुं पण द्रव्य, पोताना मातपितादिक वडीलोनी आज्ञा मेळवीने, नोकर चाकर के स्वजन

प्रमुखना पोषणमां अडचण न आवे तेवी रीते लक्ष राखवी, जो दीन-दुःखीने अथवा तपस्वी प्रमुखने देवामां आवे ते " महादान अथवा प्रधानदान " जाणवुं अने उपर कहेलां विशेषणो वगरनुं बीजुं दान सामान्य दानमात्र जाणवुं. एवी रीते महादान अने सामान्य दान आश्री कही हवे देवार्चन आश्री कहे छे.

१४. वीतरागत्वादिक जे देवना गुणो तेना परिज्ञान-अवबोध थकी, ते वीतरागत्वादिक गुणोमां बहुमान युक्त अने शास्त्रोक्त विधि-वडे आदर करण प्रीति आदिक युक्त जे उत्तम देवार्चन तेज देवार्चन इष्ट छे. बाकीनुं देवार्चन तो मात्र नामनुंज जाणवुं.

'प्रस्तुत विषयमां संबंध जोडवा माटे शास्त्रकार कहे छे':-

१५. एवी रीते काळे काळे विधिपूर्वक ज गुरुसेवा, अने देव-पूजा प्रमुख कार्यों पोताना स्वाध्याय ध्यानादिक धर्म व्यापारोमां खलेल न आवे तेम काळजीथी करवां अर्थात् आगमोक्त उपर जणावेला अने तद्उपरांत बीजां पण आवश्यक कार्यो विधि-बहु मान-युक्त करवां एज लोकोत्तर तत्त्व संप्राप्ति समजवी.

ए लोकोत्तर तत्त्व संप्राप्ति शी रीते संपादन थाय छे ते कहे छे.

१६. आ लोकोत्तर तत्त्वनी संप्राप्ति, आप्तप्रणीत आगमवचननी परिणतिवडे यथोक्त नीति-विधि बहुमान सहित देवगुरुनी सेवा प्रमुख निज कर्तव्य कार्य करवाथी पुरुषोना पुन्य-विपाकयोगे परस्पर अविरोधी-एक बीजा कार्यमां विरोध न आवे तेम थइ आवेछे.

केमके जो एक वीजा कार्यमां विरोध आवे एवी रीते सत्कार्य पण करवामां आवे तो ते लौकिक कोटिमां ज गणाय छे. अहीं आगम वचननुं यथार्थ परिणमन थवानुं आ उत्तम फळ बतावकामां आव्युं छे, के जेथी जेजे धर्मानुष्टान करवामां आवे ते ते पूर्वापर अविरोध रहित, यथोक्त नीति मुजब, निष्काम वृत्तिथी–केवळ आत्म कल्याण साधवा माटे ज करवामां आवे के जेथी भव्यात्मा शीघ्र शाश्वत् सुखनो अधिकारी बनी शके छे.

इतिशम्.

षोडशकोमांथी उद्भवेला प्रश्नोत्तरो.

प्र०—स्तुति, स्तोत्र, स्तवनादिकवडे भावपूजा थाय छे ते स्तोत्रादिक केवा जोइए ?

उ०—नवमा षोडशकमां श्रीमान् हरिभद्र सूरिजीए कयुं छे तेम ते " स्तुति स्तोत्रादिक " प्रभुना पिंड (१००८ लक्षण लक्षित शरीर) संबंधी, क्रिया (सर्वोत्कृष्ट आचार–चरित्र निरुपम धैर्य प्रमुख परम सात्विक वृत्ति) संबंधी, अने गुणो (श्रद्धा, ज्ञान, विरती परिणामादिक सामान्य गुणो अने केवळ ज्ञान दर्शनादिक विशेष गुणो) संबंधी वर्णनवाळा गंभीर अर्थ–भाववाळां विचित्र वर्णयुक्त अलंकारवाळां, परिणामनी विशुद्धि करवावाळां, वैराग्य रस अथवा मोक्षाभिलाषने पोषनारां, पुन्यनुं पोषण करनारां, तेमज

जेमां पोते करेलां पाप निवेदन करवामां आवेलां होय, जे उपयोग सहित एकाग्रपणे उच्चारवामां आवेलां होय, जेना अनेक उत्तम अर्थ थइ शकता होय, अस्खलितादिक गुणो वडे युक्त होय अने महा मतिवंत पुरुषोए गुंथेलां—रचेलां—होय एवा स्तोत्रादिक वडे प्रभुनी स्तवना करवी जोइए. वळी कह्युं छे—"गभीर महुर सद्दं, महथ्य जुत्तं हवइ थुत्तं" एटले गंभीर—उंडा आशयवाळुं, मधुर शब्द ध्वनिवाळुं, अने अनेक उत्तम अर्थ गर्भित स्तोत्र—स्तवन प्रभु सन्मुख कहेवुं जोइए.

प्र०—कायादिक शुद्धिथी करवामां आवेली द्रव्यपूजानुं केवुं फळ संपजे छे?

उ०—कायादिक शुद्धिथी करेली निर्दोष द्रव्यपूजा "विघ्नोपशामिनी अभ्युदयजननी अने निवृत्ति—निर्वाणपदमापिका" थाय छे.

मतलब के प्रधान पुष्प गंध माल्यादिक वस्तुओ जाते ज जिनेश्वर भगवानने जयणापूर्वक आरोपवा वडे, अने तेवीज उत्तम सामग्री बीजा पासे अणाववा वडे, तेमज त्रिभुवनमां श्रेष्ठ एवां कल्पवृक्षनां फळ तथा नंदनवन संबंधी चंदन प्रमुख दुर्लभ वस्तुओ अंतःकरणवडे संपादन करवावडे, त्रिकरण शुद्धयोगे कीधेली प्रभुपूजा उपर जणावेला उत्तम लाभ नीपजावी शके छे.

प्र०—मुग्धजनो कहे छे के जिनपूजा करतां जीववध थाय छे, तेम छतां ते पूजावडे प्रभुने कशो लाभ नथी, प्रभु तो कृतकृत्य छे तेथी पूजा व्यर्थ—फोकट छे तेनुं केम?

उ०—पूजा प्रसंगे अशक्य परिहारे थतो कायवध पण कूप उदाहरण मुजब गृहस्थ जनोने गुणकारीज गणेलो छे. तेमज मंत्रादिकनी पेरे तेथी (मंत्रने) लाभ नहि छतां ते मंत्र गणनारने तो लाभ थायज छे. वळी प्रभु पोते कृतकृत्य होवाथीज गुणोत्कर्ष थकी तेमनी पूजा गुणकारी थाय छे. माटे शरीर, स्वजन अने गृहादिक आरंभवाळा गृहस्थ जनोने ते प्रभुपूजा सफळ—सारां शुभ फळ आपनारी थाय छे एम निर्मळ बुद्धिवाळा महात्माओ कहे छे. फक्त सर्व सावद्य आरंभवर्जित मुनिजनोनी पेरे सामायिक पौषधादिक भावस्तवमां लीन थइ रहेला, सावद्य आरंभ रहित गृहस्थने तेटलो वखत द्रव्यपूजानो अधिकार नथी. बाकी तो ते रोगीने औषधनी पेरे अवश्य गुणकारी ज छे. एम स्व स्व अधिकार मुजब अवसरे अवसरे उचित प्रभुपूजा नियमसर—निश्चय पूर्वक करनार, करवामां सहाय अर्पनार तेमज तेनी अनुमोदना करनार धन्य—कृतपुन्य भव्यात्मा सुकृत समुपार्जीने अनुक्रमे भवनो अंत करी शके छे.

प्र०—सद् अनुष्ठान केटला प्रकारनुं होय छे ? अने ते दरेकनुं सामान्य रीते केवुं स्वरुप छे ?

उ—१ प्रीति अ० २ भक्ति अ० ३ वचन अ० अने ४ असंग अ० एम चार प्रकारनुं सद् " अनुष्ठान " होइ शके छे. ते दरेकनुं संक्षेपथी स्वरुप नीचे मुजब छे, जे अनुष्ठान करवामां करनारने परम आदर होय, हितबुद्धिथी जेमां अधिक प्रीति होय अने बीजी बधी वात तजीने जे तत्काळ करवामां आवे ते " प्रीति अनुष्ठान जाणवुं.

क्रियावडे प्रीति अनुष्ठान तुल्य छतां जे गौरव विशेषथी (अधिक पूज्यभावथी) बुद्धिवंत पुरुषो विशुद्धतर करे ते भक्ति अनुष्ठान जाणवुं.

स्त्री अने माता प्रत्ये उचित आचरणनी पेरे प्रथममां "प्रीति" अनुष्ठान अने बीजामां भक्ति अनुष्ठान जाणवुं. सर्वत्र धर्म व्यापार मां देश, काळ, पुरुष, व्यवहारादि अनुकूळताए सद्वर्तनवंत "साधु-जनोनी जे निश्चे आगम–वचनानुसारे प्रवृति ते वचन अनुष्ठान जाणवुं.

व्यवहारथी तो मार्गानुसारी जनोनी प्रवृत्ति पण (अमुक अंशे) वचन अनुष्ठान रुप जाणवी. अने जे अनुष्ठान आगम संस्कार थकी अत्यंत अभ्यास योगे, सत्पुरुषो चंदनगंधना दृष्टान्ते अनायासे एकी भावे आचरे ते "असंग अनुष्ठान कहेवाय छे.

जेम प्रथम दंडवती चक्रभ्रमण करवामां आवे पछी ते चक्र अनायासे फर्या करे तेम जे प्रथम वचनानुष्ठान होय ते अभ्यासवशात् दृढ संस्कारथी "असंग अनुष्ठान रुप" थइ जाय छे. तेमां प्रथमनां बे सद्अनुष्ठानथी अभ्युदय–स्वर्गादि सुखनी प्राप्ति थाय छे त्यारे पाछळनां बे सद्अनुष्ठानथी निःश्रेयस्–मोक्षनी प्राप्ति थइ शके छे.

प्र०—शास्त्रमां कहेली पांच प्रकारनी क्षमानो केवी रीते (विभागथी) उक्त चार प्रकारना सद् अनुष्ठान साथे संबंध घटी शके छे ?

उ०—"उपकारक्षमा, अपकारक्षमा अने विपाकक्षमानो" प्रथमना बे अनुष्ठान साथे अने "वचनक्षमा" अने "सहजक्षमा" नो पाछळना बे अनुष्ठान साथे संबंध घटे छे.

प्र०—ज्ञान त्रण प्रकारनुं जे कह्युं छे ते केवा प्रकारना दृष्टांतथी कह्युं छे ते समजावो.

उ०—"श्रुतज्ञान, चिन्ताज्ञान" अने "भावनाज्ञान (अनुभव ज्ञान) ए त्रण प्रकारनुं ज्ञान अनुक्रमे "मिष्टजळ, दुध" अने "अमृतनी पेरे भव–तृषाने शमावी शके छे, तेथी रत्नत्रय समान उक्त त्रिविध ज्ञानने विषे परम आदर करवो युक्त छे. तेमां "श्रुतज्ञान" ते विनय बहुमानपूर्वक गुरुनां चरण सेवी प्राप्त करेल शास्त्रार्थ संबंधी ज्ञान, तेज मनन करेलुं "चिन्ताज्ञान, अने तेने सम्यग परिणमावी रसरूप करेलुं अमृत समान शान्तिकारक "अनुभवज्ञान" जाणवुं.

प्र०—श्रुतमयज्ञाननुं शुं विशिष्ट लक्षण जाणवुं ?

उ०—सकळ शास्त्रगत वचन साथे अविरोधी एवुं निर्णीत अर्थ वचन रुप सारी रीते साचवी राखेलां बीजनी जेवुं सजीवन अने असद् अभिनिवेशथी अत्यंत रहित होय ते "श्रुतमयज्ञान" जाणवुं. आमां श्रुतरागथी आज दर्शन सुंदर छे एवो कंइक दर्शन–आग्रह होय,

प्र०—चिन्तामय ज्ञाननुं विशिष्ट लक्षण शुं जाणवुं ?

उ०—महा वाक्यार्थ जनित, अत्यंत सूक्ष्म बुद्धिगम्य, सर्व प्रमाण नयगर्भित अविरुद्ध युक्तिओनी आलोचना युक्त जळमां तेल पसरी जाय एवुं जे ज्ञान ते "चिन्तात्मक ज्ञान जाणवुं." दर्शन आग्रह आमां मुद्दल होयज नहि.

प्र०—"भावना ज्ञाननुं" विशिष्ट लक्षण शुं जाणवुं ?

उ०—सर्व ज्ञेय क्रिया विषये सर्वज्ञ आज्ञाज प्रधान कारण छे एवा तात्पर्यवाळुं अने तेथीज दानविधि तेमज बीजी विधिमां चित्त वित्त अने पात्रादिक मध्ये अत्यंत आदरवाळुं " भावना ज्ञान, " अशुद्ध एवा जातिवंत रत्ननी स्वाभाविक कान्ति समान जाणवुं. बीजा ज्ञान करतां ते अधिक प्रकाशकारी होय छे.

" आ भावना ज्ञानमां चारिसंजीवनी चारना दृष्टांते सर्व जीवनो अनुग्रह करवानी परिणतिवडे गंभीर आशयथी सर्व कोइनी उपर हित वृत्तिज होय छे.

प्र०—व्रत-महाव्रत ग्रहण करवा रुप दीक्षा आदरवा यथार्थ अधिकारी कोने जाणवो ?

उ०—आ उपर जणावेला श्रुत-चिन्ता-भावनाज्ञान प्राप्त थये सते भव्यात्मा दीक्षा ग्रहण करवा यथार्थ रीते लायक समजवो. तथा प्रकारना ज्ञान वगरनी दीक्षा तो वसन्त नृप (इलाजी) समान विडंबना प्राय समजवी.

प्र०—दीक्षा शब्दनो-अक्षरशः अर्थ शो थाव छे ?

उ०—श्रेय-कल्याणनुं दान आपे अने अशिव-अश्रेय तेनो क्षय करे ते यथार्थ दीक्षा आ जिनशासनमां मुनिजनोने मान्य छे, तेथी ते यथोक्त ज्ञानी-अधिकारीनेज निश्चे होवी घटे छे.

प्र०—जो उक्त ज्ञानीनेज दीक्षा निर्दोष होवी घटे तो पछी माषतुष प्रमुख मुनिओने शास्त्रमां निर्दोष दीक्षा कहेली छे तेनुं केम ?

उ०—जे रागादिक दोष-अनुबंधरहित होवाथी श्रद्धावान होय

अने केवळ सूक्ष्म बुद्धिगम्य ग्रन्थार्थादिकनी जेमने गम न होय एम छतां पाप भीरु, गुरु भक्त अने आग्रह (मीथ्या भिनिवेश) रहित होय ते पण ज्ञानवानज कहेवाय. ज्ञाननुं पण एज फळ छे के संसारथी विरक्तपणुं प्राप्त करवुं. श्रीमद् गुरुनी भक्तिमां एकानिष्ठ बनवुं इत्यादिक, ते तो आ महाभावोमां होयज छे. तेथी तेमनी दीक्षा पण निर्दोष छे. मतलब के जो एक निर्मळ चक्षुवाळो होय अने बीजो अंध छतां निर्मळ चक्षुवाळाना मत प्रमाणे चालनार होय तो ते बंने मार्गमां चाळनारा एक साथेज नियमित स्थळे पहोंची शके छे. तेवीज रीते निर्मळ ज्ञानी गुरुनी पवित्र आज्ञाने अनुसरी आत्मकल्याण साधवा उजमाळ बनेला तथा प्रकारना ज्ञानरहित छतां "मासतुषादिक" मुनिओ पण स्वनियामक ज्ञानी गुरुओनी पेरे निर्दोष दीक्षापात्र गणाय छे.

प्र०—साधुजनोए स्वसाधुयोग्य धर्म करणीमां केवुं सावधान रहेवुं जोइए ?

उ०—जेम रोगथी कंटाळेलो माणस नीरोगी थवा माटे ते रोगनी प्रतिक्रिया (पथ्य, औषध मात्रा प्रमुख) सावधानपणे करे छे तेम दीक्षित-साधुजनोए पण आ भयंकर भव रोगथी उद्विग्न बनी तेथी मुक्त थवा माटे साधुयोग्य सदाचरण सेववा सदाय सावधान रहेवुं जोइए.

प्र०—केवा प्रकारना सदाचरणमां साधु-मुनिराज सावधान रह्या करे ?

उ०—१ गुरु विनय, २ स्वाध्याय (सज्झाय ध्यान), ३ योगाभ्यास, ४ परोपकार वृत्ति, अने ५ संयम अनुकूळ सघळी करणी करवामां भवभीरु साधुजनो सदाय सावधान रह्या करे. तेमां प्रमादसेवन न ज करे.

प्र०—गुरुमहाराजनो विनय शी रीते साचव्यो गणाय ?

उ०—गुरुजन प्रत्ये पुरुष भूमिकानी अपेक्षाए उचित मर्यादापूर्वक वर्तन राखवुं (तेमनुं यथायोग्य वैयावच्च करवुं), तेमना सद्गुणथी आकर्षाइ शुद्ध अंतःकरणनो प्रेम बताववो—बहुमान करवुं, तेमणे करेला अतुल उपकारने लक्षमां राखी ते संभार्या करवो—भूली न जवो, दरेक कार्यमां तेमनी कल्याणकारी आज्ञाने आगळ करी चालवुं, तेमज गुरु महाराज विद्यमान होय अथवा न होय तोपण तेमनी पवित्र आज्ञाने यथार्थ अनुसरी—सर्वथा ते मुजब वर्तीने तेने सत्य—सफळ करवी पण निष्फळ करी नांखवी नहि, ए सर्व रीते सावधानपणे वर्ततां गुरुजननो विनय साचव्यो कहेवाय छे. (विनयवडेज बीजुं बधुं लेखे थाय छे ते बगर बीजुं बधुं फोगट थाय छे.)

प्र०—पूर्वोक्त सदाचरणने सावधानपणे सेवनार साधुने केवा प्रकारनो लाभ थाय छे ?

उ०—ए रीते सदाचरणयुक्त साधुजनो अत्यंत विशुद्ध परिणामने पामी, शीघ्र " मैत्री, मुदिता, करुणा अने उपेक्षा ए चार भावनाने निश्चे सिद्ध करी शके छे. एज चार भावनाओ सर्वोत्कृष्ट थये

सते अंते तेमने अजरामर पदनी प्राप्ति थाय छे. पछी त्यां मोक्षमां तेमने ते भावनाओ (मैत्री प्रमुख) निष्प्रयोजन होवाथी संभवती नथी.

प्र०—मोक्षमार्गमां योजावारुप योग-साधकने कया कया चित्त दोष वर्जवा जोइए ?

उ०—१ खेद=क्रियामां अप्रवृत्तिना हेतुरुप थाक, २ उद्वेग, ३ क्षेप=आंतरे आंतरे अन्यत्र चित्तनुं स्थापवुं—व्याक्षिप्तचित्तता, ४ उत्थान=चित्तनी अप्रशान्तवाहिता, ५ भ्रान्ति, ६ अन्यमुद्=अन्य स्थळे हर्ष, ७ रोग—पीडा—भंग, अने ८ आसंग=भाज ठीक छे एवो राग=अभिष्वंग ए आठ चित्त दोषो साधकने खास वर्ज्य छे.

प्र०—तत्त्वप्रवृत्ति करनारने शुं शुं कर्त्तव्य छे ?

उ०—१ अप्रीतिने परिहरवारुप अद्वेष, २ तत्त्व जाणवानी इच्छारुप जिज्ञासा, ३ बोध प्रवाहनी सिरा (सेर) जेवी शुश्रूषा, ४ तत्त्व श्रवण, ५ तत्त्व बोध, ६ तत्त्व विचारणा, ७ तत्पुर्वक परिशुद्ध निश्चयात्मक ज्ञानप्राप्ति अने ८ तत्पूर्वक तात्त्विक क्रियामां प्रवृत्ति. ए रीते तात्त्विक प्रवृत्ति उपर कहेला अद्वेषादिक आठ अंगोवडे निर्माण थयेली होवाथी तत्त्व प्रवृत्ति करनारे उक्त मर्यादा मुजब कर्त्तव्य परायण थवुंज जोइए. मतलब के द्वेषादिक दोषो तजी समतादिक गुणोने अवश्य भजवा जोइए.

प्र०—सद्अनुष्ठानने सेवनारा सत् पुरुषोनो कयो अविचालित मार्ग होय छे ?

उ०—श्री वीतराग प्रणीत भावोना गर्भार्थ—रहस्यार्थने सारी

रीते सूक्ष्म बुद्धिवळथी आलोची-विचारी सत्पुरुषोए कुशळ कल्याणकारी अनुष्ठान करवा प्रवृत्ति करवी ए तेमनो अचळ मार्ग होय छे. इतिशम्.

उपदेश तरंगिणीमांथी उद्धरेला केटलाक प्रश्नोत्तरो.

प्रश्न-श्री जिन भवन करावचा अधिकारी (लायक) कोने जाणवो ?

उत्तर-न्याय नीतिवडे उपार्जित द्रव्यवाळो, मतिमान्, उदार दीलवाळो, सदाचारवंत अने गुरुने तेमज राजादिकने मान्य होय तेने जिनभवन करावचा लायक जाणवो.

प्र०—धर्मशाळा के पोषधशाळाथी शो लाभ थइ शके ?

उ०—मुनिजनोना निवासपूर्वक त्यां धर्मश्रवण, प्रतिक्रमणादिक उत्तम करणी थइ शके. कइ आत्मार्थी जनो गुरु समीपे आवी साधु श्रावक योग्य व्रतोने ग्रहण करी महा पुन्य उपार्जी शके. वळी जेम कुरुक्षेत्रमां स्नेहीजनोने पण क्लेशबुद्धि प्रगटे छे तेम धर्मशाळामां के पौषधशाळामां अधमजनोने पण धर्मबुद्धि जागे छे. आम अनेक रीते ते शाळा अनेक भव्यात्माओने बोधिबीज प्राप्ति माटे हेतुरुप थाय छे.

तेथी तेनुं निर्माण करावनारा भव्यजनो संसारसागरने तरी परमपद रूप मोक्ष तेने पामे छे.

प्र०—श्री संप्रतिराजाए सवा लाख जिनभवनो बनाव्या ते केम बर्था नवांज ?

उ०—तेमां ३६००० नवीन जिनमंदिरो अने बाकीनां ८९००० प्राचीन देरासरोनो जीर्णोधार कराव्यो जाणवो अने जिनप्रतिमाओ सर्व जातनी मळी सवा करोड भरावी.

प्र०—'मांडवगढनो राजियो, नामे देव सुपास;' एमना आश्री कशी मूळ हकीकत छे ?

उ०—"सीता महासतीने पूजवा माटे, वनवासमां रहेतां" लक्ष्मण कुमारे करेली छाणमय श्री सुपार्श्व प्रभुनी प्रतिमा ते सतीना शीलना प्रभावे वज्रमयी थइ गयेली ते अत्यारे पण मांडवगढमां विराजमान छे, महामाहिमावाळी छे अने "सर्व उपसर्गोनो विनाश करनारी छे.

प्र०—श्री समर शाहे श्री शत्रुंजय उपर केवा संयोगमां उद्धार कर्यो ?

उ०—योगिनीपुरथी १ लाख ८० हजार फोज साथे आवेला म्लेच्छ राजाए सुराष्ट्र देशमां आवी श्री शत्रुंजय उपर चढी, जावडशाहे भरावेली प्रतिमानो भंग कर्यो त्यारे सुरत्राणने महामान्य होवाथी तेना फरमानथी संवत् १३७१ वर्षे श्री समराशाहे महोत्सव

पूर्वक जीर्णोद्धार कराव्यो. तेमां पुष्कळ द्रव्यनो व्यय कर्यो ते आश्री कहेलुं छे के—

'सगर चक्रवर्ती करतां पण समराशाहने हुं कंइक अधिक लेखुं छुं केमके तेमणे म्लेच्छ लोकोना बळथी व्याप्त एवा आ कलियुगमां पण श्री शत्रुंजय तीर्थनो उद्धार कर्यो.'

प्र०—धर्म शास्त्रनुं श्रवण करवाथी शुं फळ थाय ? अने कोनी पेरे ?

उ०—शास्त्रश्रवणथी धर्मकार्य करवामां उद्यम करी शकाय, सारी बुद्धि आवे, खरा खोटानो निर्णय थाय, त्याज्यात्याज्य, भक्ष्याभक्ष्यादिकनो विवेक जागे, संवेग—शाश्वत सुख मेळववा अभिलाषा जागे, अने उपशम--कषायनी शांति थाय. आ प्रमाणे शास्त्रश्रवण करतां अनेक लाभ थाय छे, जेम रोहिणीया चोरे श्री वीर प्रभुना मुखथी एक गाथा सांभळी स्वकल्याण साध्युं हतुं तेम अथवा "यवराजर्षिने अनायासे सांभळेली त्रण गाथा गुणकारी थइ हती तेम भवसमुद्रमां बुडता माणसोने ज्ञान जहाज तुल्य छे तेमज मोह अंधकारने टाळवा माटे ज्ञान सूर्य मंडळ समान उपकारी थाय छे.

प्र०—गुरु समीपे कोइ पण प्रकारनां व्रतनियम ग्रहण करवाथी कोनी पेरे लाभ थाय ?

उ०—पूर्वे वंकचुल नामना राजपुत्रे अजाण्यां फळ, राजानी पटराणी, कागडानुं मांस अने १० डगलां पाछा ओसरी पछी घा करवा संबंधी करेला नियमो तेना जीवित विगेरेनी रक्षा माटे थया

हता तेमज कुंभारनी टाल जोया पछी भोजन करवाना नियमथी श्रेष्ठीपुत्र कमळने केटलाक काळे सोनाना चरुनो लाभ थतां ते पछी परम श्रावक थयो हतो, ए रीते नियमथी घणाज लाभ छे.

प्र०—नवकार (नमस्कार) महामंत्रनुं स्मरण क्यारे क्यारे ने केवी रीते करवुं उचित छे ? अने तेनाथी शा शा लाभ संभवे छे ?

उ०—भोजन समये, शयन करतां, जागतां, प्रवेश करतां, भय अने कष्ट समये यावत् सर्वकाळे सदाय नवकार महामंत्रनुं निश्चे स्मरण कर्याज करवुं. मरण वखते जे कोइ ए महामंत्रने धारी राखे छे तेनी सद्गति थाय छे. ए महामंत्रनुं स्मरण करी करीने अनेक जनो संसार समुद्रनो पार पाम्या, पामे छे अने पामशे. "उत्साह सहित" प्रमाद रहित गणवामां आवता नवकारना प्रभावथी सर्व उपद्रवो तत्काळ शमी जाय छे, सर्व पाप विलय पामे छे अने सर्व प्रकारनां भय नष्ट थइ जाय छे.

श्री जिनेश्वरमां पोतानुं लक्ष स्थापी प्रसन्न चित्ते, सुस्पष्ट रीते, श्रद्धायुक्त अने विशेषे करीने जितेन्द्रिय सतो जे कोइ श्रावक " एक लाख नवकार मंत्र " जपे छे अने एक लाख श्वेत अने सुगंधी पुष्पोवडे यथाविध जिनेश्वर भगवानने पूजे छे ते जगत् पूज्य श्री तीर्थंकरनी पद्वी प्राप्त करे छे.

वळी ए महामंत्र दुःखने दूर करे छे, सुखोने पेदा करे छे, यश कीर्त्ति प्रसरावे छे, भवनो पार करे छे. ए रीते आ लोकमां अने परलोकमां सर्व सुखना मूळरुप ए महामंत्र छे. वधारे शुं ? पण

तिर्यंच-पशु पंखी पण अन्त वखते ए महामंत्रना स्मरणथी सद्-गति पामे छे.

प्र०—न्याय मार्गे चालवाथी आ लोकमां तेमज परलोकमां शा शा फायदा थाय छे ?

उ०—न्याय-नीतिना मार्गे एक निष्ठाथी चालतां आ लोकमां यश, कीर्त्ति, महत्व, प्रतिष्ठादिक बहु प्रकारना लाभ थाय छे अने परभवमां सद्गति, सुलभबोधिपणुं, उच्च कुळमां अवतार तथा छेवट शाश्वत सुख मळे छे. कह्युं छे के " न्याय मार्गमां प्रवृत्त जनने तिर्यंचो पण सहायभूत थाय छे त्यारे अनीति अन्याय मार्गमां प्रवर्त्तनारने तेनो सगो भाइ पण तजी दे छे. " (जेवी रीते अन्यायमां प्रवृत्त थयेला रावणने तजी तेनो बंधु विभीषण चाल्यो गयो हतो अने तेणे न्याय मार्गमां प्रवृत्त एवा रामचंद्रजीनो पक्ष (आश्रय) लीधो हतो. कोइ पण राजा न्यायवंत, धर्मात्मा होयछे त्यारे तेनुं " रामराज्य " कहेवाय छे.

प्र०—विषय इंद्रियने परवश पडेल प्राणीओना केवा हाल थाय छे ?

उ०—ज्यारे एक एक इंद्रियना विषयमां लुब्ध बनेला बापडा पतंगीया, भमरा, माछलां, हाथीओ अने हरणीयां प्राणांत कष्ट पामे छे त्यारे जे मूढ जनो मोहथी अंध बनी एकी साथे ए पांचे इंद्रिओना विषयोमां लीन बन्या रहे छे तेमनुं तो कहेवुं ज शुं ? आ भवमां परतंत्रतादिक प्रगट दुःखने पामे छे अने परलोकमां नीची गति पामेछे.

प्र०—श्री संघने रत्नाकरनी उपमा शी रीते घटे छे ?

उ०—चतुर्विध श्री संघ मध्ये बहु मूल्यवाळां " पंच परमेष्ठि रत्नो " (अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधु समुदाय रूप) सदाय उत्पन्न थयां करे छे तेथी ते रत्नाकर तुल्यज छे. वळी सर्व तीर्थंकरोने पण नमस्कार करवा योग्य एवो श्री संघ ' पचवी-समो तीर्थंकर ' कहेवाय छे. तेवा श्री संघनी उन्नति ' वज्रस्वामी नी पेरे जे कोइ महाशयो करे छे ते खरेखरा उत्तम पुरुषोनी कोटि मां गणावा योग्य छे. तेओ धन्य–कृतपून्य छे एम जाणवुं.

प्र०—आ दुनीयामां कया पांच सकार दुर्लभ कह्या छे ?

उ०—१ (न्यायोपार्जित) सद्द्रव्य, २ सत्कुळमां जन्म, ३ सिद्धक्षेत्र (शत्रुंजय तीर्थ)नी सेवा भक्ति, ४ समाधि अने ५ चतु-र्विध श्री संघनो मेळो–मेळाप.

प्र०—सीदाता साधर्मी जनोने समयोचित सहाय आपवा माटे कोणे कोनुं लक्ष केवी रीते खेंच्युं हतुं ? तेनुं शुं परिणाम आव्युं हतुं ?

उ०—श्रीमान् " हेमचंद्रसूरिजीए कुमारपाळ भूपाळनुं " लक्ष आवी रीते खेंच्युं हतुं. " एकदा श्री हेमसूरिजी शाकंभरीमां पधार्या हता. त्यां निर्धन श्रेष्ठी धनाके पोताने पहेरवा–ओढवा माटे भार्याए कातेला जाडा सूत्रथी बनावेलुं वेजुं वहोराव्युं. पाटण शहेरमां प्रवेश करती वखते श्री कुमारपाळ प्रमुख ७२ नृपो अने श्रेष्ठी छाडा कुबे-रदत्तादिक १८ हजार व्यवहारिया स्व स्वऋद्धिसहित सन्मुख आ-व्या त्यारे एज गजीनो कपडो गुरुमहाराजे ओढयो. ते जोइ राजाए

कह्युं के आप साहेब मारा गुरु छो, आवो जाडो खादीनो कपडो आपे ओढेलो छे तेथी अमने लाज आवे छे. गुरुमहाराजाए उत्तरमां जणाव्युं के त्हारा राज्यमां त्हारा साधर्मी भाइओ आवा निर्धन छे, तेओ महा मुशीबते पोतानो निर्वाह करी शके छे; ते बाबत तमने लज्जा केम आवती नथी ? अमने तो सामान्य वेष धारण करतां पण गुरुताज छे, केमके एम करवाथी तो श्री सर्वज्ञ कथित आचारनुं पालन थाय छे कह्युं छे के—

" सर्वसंग—परिचय तजी जीर्ण (प्राय) वस्त्र धारी मळ (मेल) वडे मलीन गात्रयुक्त, मधुकरी वृत्तिने भजतो (आत्मा) साधु—चर्याने क्यारे सेवशे ? आ प्रकारनां अवसर उचित हित वचनने श्रवण करवाथी श्री कुमारपाळ भूपाळने श्री संघ उपर प्रेम वध्यो अने तेथी तेणे कोइ पग सीदाता साधर्मी भाइनो उद्धार करवा एक हजार सोनामहोरो मारे अर्पवी एवो अभिग्रह धारण कर्यो. ते एवी रीते एक वर्षमां साधर्मी जनोने ते एक क्रोड सोनामहोरो आपतो. एम १४ वर्षोमां तेणे १४ क्रोड सोनामहोरो साधर्मी जनोने आपी. निःस्पृह महात्माओना समयोचित सदुपदेशथी आवो अद्भूत लाभ थाय छे ! !

वळी श्री "वस्तुपाळ मंत्रीश्वर" दरेक वर्षमां त्रण वार श्री संघने अत्यंत आदरपूर्वक निमंत्री विविध वस्त्र अलंकारादिवडे पोतानी सर्व शक्तिथी श्री संघनी पूजा भक्ति करता हता. अने पूर्वे 'अनुकंपादानना अधिकारे' कहेवामां आव्युं छे तेम "जगडुशाह" प्रमुख

अनेक " उदाराशय सज्जन श्रेष्ठी " जनोए स्व साधर्मी भाइओनो बहु पेरे उद्धार कर्यो छे. ते वात विसरी जवी जोइती नथी.

प्र०—श्री संघना चरणनी रज पण पवित्र गणी छे, ते शी रीते?

उ०—चतुर्विध श्री संघने पवित्र जंगम तीर्थरुपज कहेलो छे. ज्यारे शत्रंजयादिक स्थावर तीर्थनी रज प्रमुख पवित्र कहेली छे तो श्री तीर्थंकर भगवाननी पवित्र आज्ञाने शीर्ष उपर वहन करनार आचार्य, उपाध्याय, साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविकारुप श्री संघनी चरणरज पवित्र होय एमां तो कहेवुंज शुं? आवो श्री संघ वळी शत्रुंज्यादिक तीर्थ प्रत्ये यात्रार्थे गमन करतो होय त्यारे तो उज्वळ शंखमां दुध भळ्युं अथवा सुवर्ण साथे रत्न जडयुं जाणवुं. ए तो विशेषे सत्कारपात्र छे. कह्युं छे के " श्री तीर्थ प्रत्ये जता यात्रिकोना चरणनी रजवडे भव्य जनो पाप कर्मरहित निर्मळ थाय छे, तीर्थो विषे परिभ्रमण करवाथी भवमां भ्रमण करवुं पडतुं नथी भव भ्रमणनी भीति दूर थाय छे. तीर्थभूमिमां द्रव्य खरचवाथी लक्ष्मी स्थिर थाय छे अने त्यां तीर्थपति श्री जिनेश्वर भगवंतनी अर्चा—पूजा करवाथी भव्यजनो जगत्पूज्य थाय छे. "

प्र०—साधर्मी वात्सल्य वर्तमान समये केवा दृष्टांतथी करवुं जोइए?

उ०—जेम सुरमिरिमां रहेता सा० जगसिंहे ३६० साधर्मी जनोने पोतानी राशिमां व्यापार करावबावडे तेमने पोतानी जेवा महा श्रेष्ठी बनाव्या हता तेम वर्तमान समये साधर्मी वात्सल्य करी बता-

ववुं जोइए. अने पूर्वे थइ गयेला अनेक उदाराशय, श्रेष्ठी जावड, मंत्री उदयन. वाहडदे, पेथड, झांझणदे, जगडुशा तेमज भीमाशा प्रमुखनां दृष्टांतो ग्रही भाग्यवंत जनोए अत्यारे समयोचित साधर्मी वात्सलयवडे स्वजन्म सफळ करी लेवो जोइए. केवळ गतानुगतिकता हवे तजी देवी जोइए. वर्तमान द्रव्य, क्षेत्र, काळ भावने लक्षमां राखी खास पोषण करवा योग्य सीदाता क्षेत्रनुं पोषण करनारा समयज्ञ सज्जनोज प्रशंसापात्र छे.

प्र०—महा श्रवाक कोणे कहेवाय? तेनां केवां लक्षण कह्यां छे?

उ०—" श्रावक योग्य द्वादश व्रतोनुं विधिवत् पालन करे, प्रसिद्ध सात क्षेत्रोमां स्वधन वावे अने अति दीन दुःखीजनो उपर खास करीने अनुकंपा राखे, तेमां पण सीदाता साधर्मी जनोनो हरेक रीते उद्धार करे ते " महाश्रावक " कहेवाय छे. " ए रीते श्री हेमचंद्र सूरिजीए 'योगशास्त्र' मां प्रकाशेलुं छे.

प्र०—श्री जिनेश्वर प्रभुनी पूजा करवाथी शो लाभ थाय छे?

उ०—श्री जिनेश्वर प्रभुनी पूजा—सेवा करवाथी चिन्तामणि रत्ननीपेरे सर्ववांछित पूर्ण थाय छे. जगत्मां परम पूज्यभावने पामे छे, धनधान्यादिक ऋद्धि अने कुटुंब परिवार, मान, महत्व, प्रतिष्ठादिकनी वृद्धि पामे छे; तेमज वळी तेथी जय, अभ्युदय, शान्ति, सन्तान प्रमुख मनोभीष्ट अर्थनी सिद्धि थइ शके छे, माटे भाग्यवंत भाइ बहेनोए प्रमाद दोष दूर करीने त्रिकाळ प्रभुपूजा—भक्ति यथाविध करवा तत्पर रहेवुं युक्त छे.

प्र०—" प्रभावना " कोने कहीए ? अने प्रभावनाथी केवा लाभ थइ शके ?

उ०—अट्ठाइ महोत्सव, स्नात्र उत्सव, श्री पर्युषणा कल्पचारित्र पुस्तकनुं वांचवुं, तथा सीदाता साधर्मी जनोने पुष्ट आलंबन आपी तेमनो उद्धार करवो ए विगेरे जेथी श्री जिनशासननी उन्नति थाय ते सर्व " प्रभावनाज " जाणवी. भावना करतां प्रभावना अधिक छे केमके भावना तो केवळ पोतानेज लाभकारी थाय छे. त्यारे प्रभावना ते स्वपर उभयने लाभकारी थाय छे.

प्र०—श्री जिनमंदिरे दर्शनार्थे जतां अनुक्रमे केटलुं फळ मळे छे ?

उ०—श्री जिनमंदिरे जवा मन करतां एक उपवासनुं फळ, जवा उठतां बे उपवासनुं, जवानो प्रारंभ करतां त्रण उपवासनुं, मार्गे गमन करतां चार उपवासनुं, मार्गमां थोडुंक गये छते पांच उपवासनुं, अर्ध पंथे आव्ये छते १५ उपवासनुं, जिनभवन साक्षात् नजरे दीठे एक मास उपवासनुं, जिनभवने आवी पहोंचतां छ मास उपवासनुं अने जिनमंदिरमां दाखल थये छते एक वर्ष उपवासनुं फळ भाग्यशाळी आत्मा मेळवे छे, वळी श्री जिनालयमां आवी जयणापूर्वक 'प्रमार्जन' (भूमिशुद्धि) करतां अथवा प्रभुप्रतिमाना अंगे जरूर पूरती शुद्धि करतां १०० वर्ष उपवासनुं फळ, शीतल बावनाचंदनादिकवडे प्रभुना अंगे विलेपन करतां १००० वर्ष उपवासनुं फळ, सरस सुगंधी अने ताजा पुष्पोनी माळा प्रभुना कंठे आरोपतां लाख

वर्ष उपवासनुं फळ अने प्रभु साथे तान मेळवी 'गीतवाजित्र' (संगीत) करतां अनंत उपवासजन्य फळ मळे छे. तेमज पूजा कोटि समान फळ स्तोत्र कहेवाथी, स्तोत्र कोटि समान फळ जप करवाथी, जप कोटि समान फळ ध्यान करवाथी अने ध्यान कोटि समान फळ समाधियोगथी प्राप्त थइ शके छे. द्रव्यस्तवने आराधी उत्कृष्टपणे अच्युत (बारमा) देवलोके जइ शकाय छे त्यारे भावस्तववडे अंतर्मुहूर्तमां निर्वाणपद मळी शके छे.

प्र०—द्रव्य अने भाव स्तवरुप धर्म आराधन करवानी शी मर्यादा कही छे ?

उ०—शास्त्रमां अधिकारी परत्वे (योग्यता प्रमाणे) धर्म साधवानी मर्यादा बतावी छे. एटले के गृहस्थोने द्रव्य स्तवना अधिकारी कह्या छे, त्यारे मुनि जनोने भाव स्तवना अधिकारी जणाव्या छे.

प्र०—प्रभुनी पासे नाच करतां शो लाभ थाय अने कोनी पेरे ?

उ०—अद्भूत भावथी प्रभु पासे नाच करतां 'रावणनी' पेरे तीर्थंकर नामकर्म उपार्जी शकाय. श्री अष्टापद पर्वत उपर श्री भरतेश्वरकारित चैत्यमां श्री ऋषभादिक चोवीसे भगवाननी महा पूजा रचीने 'रावण' अने मन्दोदरी प्रमुख १६००० अंतेउरी संगाते नृत्य करतो हतो तेवामां 'स्ववीणातंत्री तुटी गइ. त्यारे जिनेश्वर प्रभुना गुण गानमां लागेला रंगनो भंग थवाना भयथी रावणे पोतानी नस खेंचीने तेने सांधी दीधी. ए रीते अखंड प्रभुभक्तिवडे तेणे तीर्थंकर

नामकर्म उपार्जी लीधुं. ते आगळ उपर महाविदेह क्षेत्रमां तीर्थंकर थशे. एम समजीने सहृदय भाइ व्हेनोए विविध प्रकारे प्रभुपूजा-भक्तिमां प्रयत्नशील थवुं.

प्र०—सामान्य रीते जिनपूजा केटला प्रकारनी छे अने तेनो केवो प्रभाव छे ?

उ०—सामान्य रीते जिनपूजा त्रण प्रकारनी छे. १ अंग पूजा, २ अग्र पूजा अने ३ भाव पूजा. (विशेष प्रकारे तो ते दरेक पूजाना अनेक भेदो होइ शके छे.) तेमां पहेली विघ्नोपशामिनी (विघ्नने दूर करी नांखनारी), बीजी 'अभ्युदय' (लक्ष्मी, लीला, मान प्रतिष्ठादि महत्त्व तेमज उच्च गति)ने आपनारी तथा त्रीजी अक्षय अव्याबाध शाश्वत 'शिवपदने' समर्पनारी छे एम जाणवुं.

प्र०—विशेष रीते शास्त्रमां कया कया प्रकारे पूजा कहेली छे ?

उ०—"पंच प्रकारी, अष्ट प्रकारी, सत्तर प्रकारी एकवीश प्रकारी," १०८ प्रकारी, यावत् 'सर्व प्रकारी' प्रभु पूजा विविध 'प्रभाववाळी' शास्त्रमां वर्णवी छे. अने ते ' सर्व आशंसा रहितपणे ' करनारा भव्य जनो 'विश्ववंद्य' थाय छे. ते दरेकनो हेतु सहित अधिकार 'पूजासंग्रहादिकथी गुरुगम्य' जाणी लेवो.

प्र०—कुमारपाळ राजाए पूर्व भवमां शुं सुकृत कर्युं हतुं ?

उ०—तेणे पूर्व भवमां पोतानी मूडी-पांच कोडीथी चंपानां १८ फूल लही ते पुष्पवडे श्री वीतराग प्रभुने पूज्या हता, ते पुन्यना प्रभावथी ते १८ देशना महाराजा थया.

प्र—जिनभवनमां निस्सिही पूर्वक प्रवेश करी प्रदक्षिणादिक देवाथी शुं फळ थाय छे ?

उ०—प्रदक्षिणा जयणापूर्वक करतां १०० उपवासनुं फळ, प्रभुनां प्रगट दर्शन करतां १००० उपवासनुं फळ अने परम प्रमोद-पूर्वक प्रभुने वंदन करतां तो अनंत पुन्य उपार्जी शकाय छे. तेथी जिनदर्शनादिक यथाविध करवां जोइए.

प्र०—श्रावकोनो मुख्य शृंगार कयो कह्यो छे ?

उ०—श्री जिनपूजा, विवेक, सत्य, शौच अने सुपात्रदान एज श्रावकपणानो खरो प्रभाविक शृंगार जाणवो.

प्र०—धर्मनुं संक्षिप्त लक्षण शुं छे ? अने तेनो केवो प्रभाव छे ?

उ०—अहिंसा, संयम अने तप लक्षणवाळो धर्म दुनियामां उत्कृष्ट मंगळरूप छे. तेमां जेनुं चित्त सदाय रम्या करे छे तेने देवताओ पण नमस्कार करे छे तो पछी बीजाओनुं तो कहेवुं ज शुं ? धर्मना प्रभावथी धम्मिलादिकनी पेरे इच्छित सुखसंपदा सेहेजे संप्राप्त थाय छे.

प्र०—अहिंसा, संयम अने तपनुं संक्षिप्त स्वरुप समजावो.

उ०—विषय कषायादिक प्रमादने वश थइ मन, वचन, के कायाथी थता प्राणघातथी विरमवुं अने सहु जीव उपर समान भाव राखी आत्माना स्वाभाविक ज्ञानादिक गुणोनी रक्षा करवी ते " अहिंसा. " पांचे इंद्रियोने दमवी, चारे कषायो जीतवा, हिंसादिक

पांचे अव्रतो तजवां अने मन, वचन, कायानी शुद्धि करवी ते संयम अने ज्वलंत अग्निवडे जेम सदोष सुवर्ण शुद्ध थइ शके छे तेम इच्छा निरोधपूर्वक समतासहित जे बाह्य अभ्यंतर अनुष्ठानवडे मलीन आत्माने निर्मळ करवामां आवे ते तप.

इतिशम्.

त्रिविध प्रश्नोत्तरो.

(वीशेषावश्यकमांथी)

प्रश्न—दृष्टिवाद (समस्त शास्त्रना अवताररूप पूर्व ज्ञान) भणवानो स्त्रीओ साध्वीओने शा माटे निषेध करेलो छे?

उत्तर—तुच्छादिक स्वभाव होवाथी स्त्री जो दृष्टिवाद भणे तो ते गर्ववडे पुरुषनो पराभव करवा प्रवर्तीने दुर्गतिपात्र बने तेथी परम कृपाळु परोपकारशील परमात्माए तेने पूर्व भगवानी आज्ञा आपी नथी परंतु तेमना पण हितनी खातर एकादश अंगादिकनी रचना करवामां आवे छे.

प्रश्न—बुद्धिना जे आठ गुणोवडे श्रुतज्ञान ग्रहण कराय ते गुणोनुं कंइक स्वरुप समजावो!

उत्तर—१. सुश्रूषा-विनययुक्त थइ गुरुमुखथकी सांभळवानी इच्छा.

२. प्रतिपृच्छा—फरी पूछीने भणेलुं शास्त्र निःशंकित–शंका व-गरनुं करवुं.

३. अर्थश्रवण—४. अर्थग्रहण—भणेला शास्त्रने अर्थथी सांभळवुं अने तेनो अर्थ धारी लेवो.

५. इहा—पर्यालोचना–अर्थ धारी विचारवुं के ए बराबर छे के नहि ? एम स्वबुद्धिबळथी सांभळेला–ग्रहण करेला अर्थनो निश्चय करवा विचारणा करवी.

६. अपोह—गुरु महाराजे फरमाव्युं ते यथार्थ–प्रमाण छे एम निश्चयनिर्धार करवो.

७. धारणा—निश्चित करेला अर्थने सदाय चित्तमां धारण करवो–विसरी जवा न देवो.

८. अने शास्त्रोक्त अनुष्ठानने सम्यग् रीते आचरवुं–प्रमादशील न थावुं. एम करवाथी आपणां अंतराय तूटे छे अने गुरु महाराज पोताना प्रयत्ननी सफळता जोइ प्रसन्न थाय छे एथी ए पण श्रुतप्राप्तिनो अच्छो उपाय छे. अथवा,

१. सुश्रूषा—गुरुमहाराज जे कंइ हितकार्य करवा फरमावे ते सर्व अनुग्रहरुप मानीने सारी रीते–सावधानता पूर्वक सांभळवा इच्छा.

२. प्रतिपृच्छा—प्रथम अमुक कार्य करवा आज्ञा पाम्या छतां ते कार्य करतां वखते गुरु महाराजने तत्संबंधी फरी पृच्छा करवी, अने तेमनी फरमाश मुजब पूरतुं लक्ष राखीने कार्य करवुं.

३. श्रवण—एवी रीते आराधित गुरु समीपे सूत्र अथवा ते

सूत्रना अर्थनुं सम्यग् श्रवण करवुं. बाकीनुं बधुं पूर्वनी पेरे जाणवुं.

प्रश्न—गुरु महाराज केवा प्रकारे व्याख्यान करे तेनी मर्यादा बतावो !

उत्तर—प्रथम तो गुरु महाराज शिष्यवर्ग प्रत्ये सूत्रनो अर्थ मात्र समजावे. पछी बीजीवार सूत्रस्पर्शक निर्युक्तिमिश्र अर्थनो सज-जण आपे अने छेवटे निरवशेष एटले संपूर्ण अर्थ बतावे ए सूत्र–अनुयोग विषये शास्त्रमां मर्यादा दर्शावेली छे.

प्रश्न—कर्मनुं अनादिपणुं शी रीते सिद्ध थइ शके छे ?

उत्तर—देह अने कर्मनो बीजांकुरनी पेरे परस्पर हेतु हेतुमद्भाव होवाथी जेम बीजवडे अंकुर पेदा थाय छे, अने अंकुरथकी क्रमे करीने बीज पेदा थाय छे तेम देहवडे कर्म उपजे छे अने कर्मवडे देह नीपजे छे. एवी रीते पुनः पुनः परस्पर अनादिकाळनो हेतु हेतुमद्भाव रहेलो होवाथीज संभवे छे. जेमने अन्योन्य हेतु हेतुमद्भाव संबंध रहेलो होय छे तेओ बीज–अंकुर तेमज पिता–पुत्रादिकनी पेरे अनादिज होवा घटे छे. तेवी रीतेज देह कर्मनो संबंध छे माटे ते पण अनादिज छे. (इति विशेषावश्यके पृ० ७००).

प्र०—कर्मने बदले देहादिक निर्माण करनार (कर्ता) तरीके अकर्मा–कर्मसहित इश्वरनेज मानवामां शो दोष आवे छे ?

उत्तर—कर्मरहित एवो इश्वर उपकरणना अभावे दंडादिक उपकरण रहित कुंभारनी पेरे शरीरादिक कार्यनुं निर्माण करी शके नहि. वळी कर्म वगर शरीरादिकनुं निर्माण करवामां जीवादिकने

बीजुं कंइ उपकरण संभवतुं नथी. केमके गर्भादिक अवस्थामां अन्य उपकरणनो असंभव छे अने कर्मरहितने शुक्र, शोणित (वीर्य, रुधिर) प्रमुखनुं ग्रहण करवुं पण अयुक्त छे. अथवा बीजी रीते प्रयोग करी शकाय छे. कर्मरहित इश्वरादिक आत्मा आकाशनी पेरे निश्चेष्ट, होवाथी, अमूर्त होवाथी, अशरीरी होवाथी, निष्क्रिय होवाथी, तेमज सर्वगत एटले सर्वव्यापी होवाथी तथा एक परमाणुनी पेरे एकलो होवाथी शरीरादिकनुं निर्माण करे ज नहि—करी शके ज नहि. जो कदाच कहेवामां आवे के शरीरधारी इश्वर ज बधाय देहादिक कार्योनुं निर्माण करे छे तो पछी इश्वर संबंधी देहनुं निर्माण थवामां पण एवोज प्रश्न समुपस्थित थाय छे. ते एवी रीते के कर्मरहित इश्वर निज शरीरनुं निर्माण करी शके नहि. केमके ते दंडादिकरहित कुलालनी पेरे उपकरण रहित छे. जो कोइ बीजो इश्वर तेना शरीरनुं निर्माण करी आपतो होय तो ते पण शरीरधारी के शरीर रहित ? जो ते शरीर रहितज होय तो ते उपर कह्या मुजब उपकरण रहित होवाथी शरीरनुं निर्माण करी शकेज नहि. अने जो ते शरीरवान् होय तो तेना शरीरनुं निर्माण करवामां पण ते ज दोष आवे छे. एटले ते पण कर्मरहित होइने उपकरण रहित पोताना शरीरनुं निर्माण करी शकतो नथी. अने जो तेनुं शरीर बीजो शरीरधारी बनावी आपे तो पछी ते बीजानुं शरीर पण बीजो बनावे अने तेनुं पण बीजो बनावे एम करतां तो 'अनवस्थादोष' आवे छे. ए सर्व अनिष्ट छे. तेथी इश्वर देहादिकनो कर्ता ठरतो नथी; परंतु कर्म सहित जीवज स्वदेहादिक कार्य कलापनो कर्ता सिद्ध थाय छे. कर्म-

रहित–कृतकृत्य ईश्वर प्रयोजन रहित पण देहादिकनुं निर्माण करतो होय तो ते उन्मत्ततुल्य ज गणाय अने जो सप्रयोजन तेनुं निर्माण करवा जाय तो अनीश्वरत्व प्रसंग प्राप्त थाय छे. केमके अनादि शुद्ध होय तेने देहादिक कार्य करवानी इच्छाज होवी घटे नहि. कारण के तेवी इच्छाज राग विकल्परुप छे, इत्यादि अत्र बहु वक्तव्य छे. विशेष अधिकार ग्रंथांतरोथकी जाणी लेवो. अने मध्यस्थपणे विचार करी सत्य सबळ पक्षनो स्वीकार करी लेवो. इति विशेषावश्यक पृ. ७०१.

प्रश्न—संसारथीज सर्व कोइ भव्यात्मा मुक्त थइ सिद्ध थाय छे तो ते सर्व सिद्धोनी आदि होवाथी कोइ पण आदि सिद्ध होवो जोइए के केम ?

उत्तर–जेम सघळां शरीर अने सघळां अहोरात्र आदिवाळां छे पण काळनी अनादिताथी आद्य शरीर के आद्य अहोरात्र जाणी शकातां नथी तेम काळनी अनादिताथी कोइ एक आद्य सिद्ध पण जाणी–मानी शकाय नहि.

प्रश्न—४५ लाख योजनप्रमाण परिमित सिद्धिक्षेत्र छे तो तेमां अनादि काळथी थता अनंता सिद्धो शी रीते समाइ शके ?

उत्तर—अमूर्त–अशरीरी होवाथी परिमित क्षेत्रमां पण अनंता सिद्धो समाइ रहे छे. जेम प्रत्येक द्रव्यने सघळा सिद्ध भगवंतोनां अनंतां ज्ञान अने अनंतां दर्शन विषय करे छे. अथवा एकज नर्तकी उपर हजारो दृष्टिओ पडे छे तथा परिमित क्षेत्रवाळा ओरडा प्रमुखमां अनेक दीवाओनी प्रभा समाइ जाय छे, तेम अहीं परिमित क्षेत्रमां

अनंता सिद्धो केम समाइ न शके ? अपितु सुखे समाइ शकेज. ज्यारे मूर्त एवी बहु दीपकनी प्रभाओ परिमित क्षेत्रमां समाइ शके तो पछी अमूर्त–अशरीरी सिद्ध परमात्माओनुं कहेवुंज शुं ?

प्रश्न.—जो देवताओ छे, तो तेओ अत्र मनुष्यलोकमां आववा शक्तिवंत छतां केम आवता जणाता नथी ?

उत्तर—देवताओ, देवांगनादिक संबंधी दिव्य प्रेममां लीन होवाथी, अत्यंत रुप लावण्यादिक गुणवाळी कामिनीमां आसक्त थइ रमणिक स्थानमां रहेला पुरुषनी पेरे विषय सुखमां अत्यंत आसक्त थएला होवाथी, तथा बहु अगत्यनां कार्य करवा नियोजायेला विनीत पुरुषनी पेरे पोतानुं कार्य हजु पूरुं थएलुं नहि होवाथी, तथा तेमने मनुष्योनां कार्य साथे एवो संबंध नहि होवाथी, अणइच्छित गृहादिकमां जेम निरागी–निःस्पृही मुनिओ जता नथी तेम तेओ आ मनुष्य लोकमां प्रायः आवता नथी. तेमज आ मनुष्यलोकनी दुर्गंध सहन नहि करी शकवाथी पण देवताओ प्रायः अत्र आवता नथी. पृ. ७८२–८३

प्रश्न.—जो एमज छे तो देवताओ अत्र शा प्रयोजने आवी शके छे ?

उत्तर—श्री जिनेश्वर भगवानना जन्म, दीक्षा, केवळज्ञान अने निर्वाण महोत्सव प्रसंगे पोतानुं हित–कर्तव्य मानी देवताओ अत्र आवे छे. तेमां केटलाक इंद्रादिक देवो पोताना भक्ति भावथी स्वतः आवे छे, केटलाक तेमनी अनुवृत्ति–आज्ञा–वशवर्तीपणाथी आवे छे,

केटलाक पोताना संशयनुं निराकरण करवा आवे छे, त्यारे केटलाक पूर्वभव संबंधी पुत्र, मित्रादिकना अनुरागथी अत्र आवे छे. वळी पूर्वे प्रतिबोधादिक निमित्ते संकेत–निश्चय करेलो होय तेथी केटलाक देवो अत्र आवे छे, केटलाक वळी महा पराक्रमवंत साधु प्रमुख सात्त्विक पुरुषोना तपोगुणथी आकर्षाइने अत्र आवे छे, त्यारे केटलाक देवताओ पूर्वला वैरि मनुष्योने पीडवा माटे पण आवे छे. बीजा केटलाक देवताओ पूर्वला मित्र, पुत्रादिक उपर अनुग्रह करवा आवे छे, केटलाएक वळी काम कदर्थनादिक कारणे पण आवे छे तेमज कोइ उत्तम साधु प्रमुख सात्त्विक जनोनी परीक्षा निमित्ते पण आवे छे. एवी रीते देवताओनुं अत्र आगमन कारण पण जणाव्युं छे.

प्रश्न—सुख दुःखना प्रगट कारणरुप अन्न, स्त्री, चंदन, सर्प, विष अने कंटकादिक छतां शामाटे तेना कारणरुपे कर्मनी कल्पना करवी जोइए ? एथी अतिप्रसंग दोष आवशे.

उत्तर—तुल्य एवां पण अन्नादिक खाधां छतां कोइकने तो आह्लाद अने कोइकने रोगादिक पेदा थाय छे. तेवी रीते जुदां जुदां फळ थवामां अवश्य हेतु होवो जोइए. जो हेतु वगरज भिन्न भिन्न फळ थाय तो ते सदाय थवुं जोइए अथवा ते कदापि पण न थवुं जोइए. माटे भिन्न फळ थवामां जे हेतु–कारन रहेल छे ते अदृष्ट–कर्मज जाणवुं. एथी सुख दुःखना कारणरुप कर्मनुं कथन कल्पना मात्र नथी. परंतु ते परमार्थथी साचुंज छे. पृ० ७९७.

हीरप्रश्न तथा सेनप्रश्न उद्धरीतसार.

१ श्रीजिन प्रतिभाओना चक्षु आदिकनुं संयोजन उष्ण करेला राळना रसवडे न करवुं आशतनानो संभव छे माटे, किंतु निपुण श्रावकोए राळने उंचां जातना तेलमां अगर घृतमां मेळवी हथे डावती कुटी तेना वडे चक्षु, टीलां, चांडला विगेरे चोडवा.

२ लिंबुना रसना पुटवाळो अजमो दुविहार पच्चखाणमां अने आयंबिलमां खावो कल्पे नहीं.

३ तीर्थंकर जे देवलोकादिथी च्यवीने मनुष्य गतिमां आवे ते देवलोकमां ते जीवने जेटलुं अवाधिज्ञान होय तेटलुं ते तीर्थंकरने गृहस्थपणामां होय अर्थात् गृहस्थ तीर्थंकरोमां अवाधिज्ञान वधतुं ओछुं होय, सर्व तीर्थंकरने सरखुं न होय.

४ वर्षाकाळमां साधु ज्यां चतुर्मास रह्या होय त्यांथी पांच गाउ सुधीना संविज्ञ क्षेत्रमां कारण शिवाय चतुर्मास पूर्ण थया पछी बे मास सुधी वस्त्रादिक लेवुं कल्पे नहीं ए अधिकार " निशिथ चुर्णिमां छे.

५ " कृमिहर " एवा नामथी प्रसिद्ध थयेल " अजमो " वृद्ध (ज्ञानी) पुरुषोए अचित्त मान्यो छे.

६ काळवेळाए (मध्यान्हे ने उभय संध्या समये) निर्युक्ति भाष्यादिक सर्वनुं पठन पाठन करवुं "आचार प्रदिपादि" ग्रंथमां निषेध्युं छे.

७ उपधानमां पहेराती माळा संबंधी सोनुं, रुपुं, रेशम के सूत्र विगेरे सर्व देवद्रव्य थाय एवो संप्रदाय छे.

८ शय्यातर तो जेनी निश्राना घरमां रहीए तेज कहेवाय एम श्री बृहत्कल्पादिकमां कह्युं छे. म्होटे कारणे तो तेना घरनुं लेवुं (वहोरवुं) पण कल्पे छे.

९ एक अने बेथी अंतरित परंपरा संघट्ट तजवा योग्य छे. त्रण वडे अंतरित होय तो संघट्ट न लागे.

१० सांजनी पडिलेहण वखते तिविहारनुं पच्चखाण कर्युं होय तो पडिक्कमणा वखते पाणहारनुं पच्चखाण करी शकाय. पण जेणे तिविहार पच्चखाण कर्युं नथी तेणे चौविहारनुं पच्चखाण करवुं.

११ विकलेंद्री मरण पामी मनुष्यपणुं पामे ते भवमां सर्व विरतिपणुं पामे पण मोक्षे न जाय एम संग्रहणीवृत्तिमां कह्युं छे.

१२ साधुनी जेम साध्वी चारण श्रमण लब्धी वाळी होती नथी.

१३ शरीरने उजेहीनी वच्चे चंद्रनो उद्योत पडतो होय तो पण उजेही लागे पण जो शरीर उपर चंद्रनो उद्योत पडतो होय तो उजेही न लागे.

१४ प्रभाते मेळवेलुं दहीं सोळ पहोर पछी अभक्ष्य थाय पण सोळ पहोरनो नियम नथी शाथी जे संध्या समये मेळवेलुं दहीं बार पहर पछी पण अभक्ष्य थाय छे.

१५ श्रीमंत तथा गरीबनी अपेक्षाए उच्च निच कुळमां (समवृत्ति) गोचरीए फरवाथी सामुदानी भिक्षा कहेवाय.

१६ मंडळीना आयंबीलो उपस्थापना पछी (वडीदिक्षा आप्या पछी)ज करवा सूजे.

१७ द्रव्य लिंगीओनुं द्रव्य जिनमंदिर तथा जिन पडिमाना उपयोगमां न आवे, जीव दयाने ज्ञान भंडारमां उपयोगी थाय.

१८ रात्रे चौविहार पच्चख्खाणवाळाने स्त्री सेवनमां ओष्ट चुंबन करतां छतां पच्चख्खाण भंग थाय, अन्यथा न थाय एम श्राद्धविधिमां कह्युं छे.

१९ देसावगासिकने विषे पोतानी धारणा मुजब पुजा स्नात्रादिक अने सामायिक कराय, कोइ एकांत नथी.

२० श्री आर्यरक्षित सूरिए पोताना पिता (मुनि) ने कंदोरो बंधाव्यानुं श्री आवश्यक वृत्तिमां कह्युं छे. ते आचरणाथी आजे पण बंधाय छे.

२१ जिन मंदिरनी अंदरना गर्भगृह (गभारा) ना द्वारनी शाखाना आठ भाग कल्पी, एक भाग उपर पडयो मुकी, सातमा भागना आठ भाग कल्पी तेना सातमा भागे मूळनायक (प्रतिमा) जीनी द्रष्टी मेळववी.

२२ पोसहादि न करेल होय एवो श्रावक जिन मंदिर के उपाश्रयमां पेसतां निसीही कहे पण निसरतां आवस्सही न कहे.

२३ बीज सहित श्रीफळने विषे एकज जीव होय छे.

२४ लीलां के सुकां सिंगोडामां बे जीव कह्यां छे.

२५ पाछली रात्रे-त्रे घडी अदिशेष रात्री होय त्यारे पोसह लेवो ए मूळ विधि छे. त्यार पछी पोसह लेवो ते अपवाद स्थानक छे.

२६ प्रतिष्ठा (अंजन शलाका)मां अंजनने विषे मधु शब्दे हालमां साकर कहेवाय छे तेथी ते नांखवामां आवे छे.

२७ जेने पीलवाथी तेल न नीकळे अने जेनी दाळ करतां सघळा बे विभाग थाय तेवा धान्यादिकने आचार्यो द्विदळ कहे छे .

२८ जे नास्तिक (श्रद्धाहीन) होइने उपधान वहेवाथी निरपेक्ष होय तेने अनंत ससारी जाणवो एम श्री महानिशीथ सुत्रमां कह्युं छे.

२९ चतुर्मासमां साधुने रोगी साधुना औषधादिकारणे चार पांच योजन सुधी जवुं कल्पे परंतु कार्य पुर्ण थये एक क्षण पण त्यां रहेवुं कल्पे नहीं.

३० प्रथम अन्य पक्षीओए प्रणाम कर्ये सते यथावसर वर्तवुं.

३१ मिथ्यादृष्टिने मिथ्यादृष्टि एम समयने अनुसरीने कहेवुं अथवा न कहेवुं.

३२ चउसरण पयन्नो साधुओने तेमज श्रावकोने काळ वेळाए पण गुणवो कल्पे तेमज अस्वाध्यायवाळे दिवसे पण गुणवो कल्पे.

३३ चउसरणादिक चार पयन्नाओ आवश्यकनी जेम प्रतिक्रमणादिकमां बहु उपयोगी होवाथी उपधान योगवहन विना पण परंपराए भणावाय छे तेथी ते (परंपरा)ज तेमां प्रमाण छे.

३४ उघाडे मोढे बोलवाथी इर्यावहीनो दंड आवे.

३५ वांदणां देवाने अवसरे विधि साचववा माटे उघाडे मोढे बोलतां छतां पण प्रमाद न होवाथी इर्यावही न आवे.

३६ जे साधु वस्त्रने थीगडुं दे अथवा थीगडुं देताने अनुमोदे तेने घणा दोषनी प्राप्ति थाय. कारण के त्रण थीगडां उपरांत चोथुं थीगडुं देनार मुनिने श्रीनिशीथसूत्रना पहेला उद्देसामां प्रायश्चित कहेलुं छे.

३७ निरंतर बहु जीवो मुक्तिए जाय तेथी मुक्ति सांकडी थइ जती नथी, अने संसार खाली थइ जतो नथी, जेम वर्षादना जळथी घसाएली पृथ्वीनी माटी पुष्कळ समुद्रमां जाय छे पण तेथी समुद्र पुराइ जतो नथी अने पृथ्वीपर खाडा पडी जता नथी.

३८ छ मासथी अधिक केवळज्ञानीपणे रहे ते अंते केवळीसमुद्घात करे तेथी ओछी स्थितिवाळा करे अथवा न करे.

३९ राइ प्रमुख उत्कट द्रव्य मिश्रित होवाथी कांजिक वटकादिक वस्तुओनुं काळमान वृद्ध परंपराथी बेरात्री अथवा बार प्रहरादिनुं कहेवाय छे.

४० जे श्रावक मरण समय पर्यंत निरतिचार सम्यक्त्व पाळे ते तो वैमानीक देवज थाय. ते शिवाय यथासंभव अन्यत्र (गतिमां) पण उपजे तेमज महाविदेह क्षेत्रादिकमां मनुष्यपणुं पण पामे.

४१ आसो मासना अस्वाध्याय दिनत्रय (प्रायः ८–९–१०) तथा त्रण चौमासीना अस्वाध्याय दहाडाने विषे उपदेशमाळादिक गणाय छे.

४२ स्थापनाचार्य समिपे प्रतिक्रमण करतां पहेलां स्थापनाचा-

यने अने पछी वृद्धना अनुक्रमे बे चार के छ मुनिओने क्षामणा क-
राय. बीजा मुनि न होय तो मात्र स्थापनाचार्यनेज खमावाय.

४३ मेथी आइंबीलमां कल्पे. मेथी द्विदळ छे, ने द्विदळ आइं-
बीलमां कल्पे छे.

४४ सामायिक लइ स्वाध्यायना आदेश माग्या पछी खमासमण
दइ ' इच्छाकारेण संदिसह भगवान् मुहपत्ति पडिलेहुं ? एम कही
आदेश मागी मुहपत्ति पडिलेहीने पच्चरूखाण करवुं.

४५ साध्वीओ उभी उंची वांचना ले.

४६ कुळ (कोटि) १०८ पुरुषोवडे जाणवी.

४७ आ अवसर्पिणीमां ७ अभव्यो प्रसिद्धमां आव्या छे.

४८ म्लेच्छ ने माच्छीमारादि श्रावक थया होय तो तेमने जिन
प्रतिमा पूजवामां लाभज छे. जो शरीर अने वस्त्रादिकनी शुद्धि होय
तो प्रतिमा पूजवामां निषेध जाण्यो नथी.

४९ शिष्य सारी रीते चारित्र न पाळे अने गुरु मोहे करीने तेने
न वारे तो गुरुने पाप लागे. अन्यथा न लागे.

५० साध्वीने वंदन करतां श्रावको ' अणुजाणह भगवतीपसाउ
करी ' एम कहे.

५१ जो एकासणा सहित उपवास करे तो सूरे उग्गए चउत्थ
भत्तं अभत्तहं पच्चरूखाइ एकासणा विना उपवास करे तो सूरे
उग्गए अभत्तहं पच्चरूखाइ एम कहेवानी अविच्छिन्न परंपरा देखाय

छे अने छट्ठ प्रमुख पच्चख्खाणमां तो पारणे एकासणुं करे के न करे तो पण सूरे उग्गए छट्ठ भत्तं अट्ठम भत्तं एम कहेवाय छे. एवा अक्षरो श्री कल्पसूत्र समाचारीमां छे.

५२ श्रावक दिवस संबंधी पोसह कर्या बाद भावद्धि थतां रात्री पोसह ग्रहे त्यारे पोसह सामायिक कर्या बाद सज्झायकरुं ए आदेश मागवाथी सरे छे. बहुवेळ संदिसाहुं ? ए आदेश मागवानो नियम नथी. कारण के प्रभाते ते मागेल छे.

५३ सो योजन उपरांतथी आवेल सिंधालुण विगेरे अचित्त थाय, वीजुं नहीं.

५४ श्रद्धा रहितपणे योग वहन कर्या विना साधु के श्रावकोने नवकारादि गणवामां पण अनंत संसारी पणुं कहेवाय छे. [पण शक्ति आदिकना अभावे योग वहनादिकनी श्रद्धा पूर्वक नवकार मंत्र गणतां तो परित्त संसारीपणुंज संभवे छे.

५५ केवळ श्रावक प्रतिष्ठित तथा द्रव्यलिंगीना द्रव्यथी बनावेल तथा दिगंबर चैत्यने मुकीने बाकीना सर्व चैत्यो वांदवा तथापूजवा योग्य छे. अने उपरना कहेला चैत्यो पण सुविहित मुनिना वासक्षेपवडे वंदन पूजन योग्य थाय छे.

५६ जळ मार्गे सो योजन अने स्थळ मार्गे साठ योजन उपरांतथी आवेली सचित्त वस्तु अचित्त थाय छे.

५७ श्रावक पोसहमां घरना मनुष्योने पुछीने साधु प्रत्ये अ-
ञादिक वहोरावे.

५८ आलोयण संबंधी स्वाध्याय इरीयावही पूर्वक मूझे कादि विसरी गया होय तो फरी उपयोग करवो.

५९ छठ्ठ करवानी इच्छावाळो जो पहेले दिवसे एक उपवासनुं पच्चख्खाण करे तो बीजे दीवसे पण एक उपवासनुं पचख्खाण करे. तेने बदले जो छठ्ठनुं करे तो तेने बीजे दिवसे पण उपवास करवो युक्त छे. एवी समाचारी छे.

६० केवळी समुद्घात कर्या पछी अंतर्मुहूर्त्त सुधी संसारमां रहे छे. पीठ फलकादि गृहस्थने पाछा सोंपी दीधा पछी शैलेशीकरण करे छे. केमके अंतर्मुहूर्त्त आयु शेष होय त्यारेज समुद्घात करवा मांडे छे.

६१ योगमां, रात्रीए अणाहारी वस्तु लेवी न कल्पे संघट्टानो अभाव होवाथी.

६२ योग्य, उपधान तेमज व्रत ऊच्चरवां होय त्यारे दिन शुद्धि जोवी. मास वर्षादि जोवानी जरुर नथी.

आ सार उक्त ग्रंथो वांचती वखते करी लीधेली नोंध अनुसारे लखेलो छे. तेमां संदेह पडे तो उक्त ग्रंथोथी तेनो निर्णय करी लेवो.

यात्रिक बंधुओ अने ब्हेनोने खास

अगत्यनी सूचना.

१ शत्रुंजय तीर्थनी सर्वोत्तमता जाणी तेनी कोइपण प्रकारनी आशातनाथी दूर रहेवा प्रयत्न करवो.

२ क्यांय कोइपण प्रकारनी आशातना थती जणाय ते दूर करवा-कराववा सुज्ञ जनोए बनतुं लक्ष राखवुं.

३ यात्रादि शुभ प्रसंगे अंगशुद्धि, वस्त्रशुद्धि, मनशुद्धि, भूमिकाशुद्धि, पुजोपगरणशुद्धि, द्रव्यशुद्धि (न्यायद्रव्य) अने विधिशुद्धि ए साते शुद्धिनो अवश्य खप करवो. " साते शुद्धि समाचरी, करीए नित्य प्रणाम. "

४ एकाग्र मने बराबर लक्ष (उपयोग) राखी, विधि सहित, स्वशक्तिने गोपव्या वगर धर्मकरणी करवी.

५ खास मांदगी के अशक्तिना कारण वगर ढीला बनी, परजीवने पीडा उपजे एवा डोळी विगेरे वाहनमां बेसवुं नहि.

६ जयणा राखीने ज जवुं आववुं; वाटमां विकथा-नकामी कुथली नहिज करतां, शुभ ध्यानवडे वखतने लेखे करवो.

७ अनंताअनंत जीवो ज्यां मोक्ष गया छे, ते भूमिनी भव्यता-दिव्यता विचारी जड वस्तु उपरनी ममता उतारवी.

८ उत्तम विचार, वाणी अने आचारवडे स्वपरनुं अधिक हित सधाय तेवुं ज शुभ लक्ष राख्या करवुं.

९ तीर्थंकरादिक महापुरुषोनां उदार चरित्र सांभळी (वांची-विचारी) आपणे ते उपरथी जरूर धडो लेवो. तेवा थवा प्रयत्न करवो.

१० उत्तम भावनावडे ज उत्तमता आवे छे; ए सत्य समजी कोइ नबळी भावनाने मनमां स्थान न ज आपवुं.

११ सहुने आत्मसमान लेखी, कोइने प्रतिकूळता उपजे एवुं कंइपण करवुं, करावबुं के अनुमोदवुं नहि.

१२ सहु कोइ सुखी थाओ ! दुःखी न थाओ! सहु सन्मार्गे ज चालो ! उन्मार्गे न ज चालो ! एम सदाय इच्छवुं.

१३ धर्मना ज अभ्यासथी सुखी थयेला भाग्यशाळी भव्यजनोने जोइ राजी (आनंदित) थावुं; दीलगीर न ज थावुं.

१४ कोइ दीन दुःखी निराश्रितने देखी के जाणी तेनुं दुःख दूर करवा तन, मन धनथी बनती कोशीश करवी.

१५ कोइपण नीच–नादान जीव सुधरी न ज शके तो तेने कर्मवश जाणी छेडवो नहि पण समभावे रही स्वहित साध्या करवुं.

१६ कंइक भाग्यशाळी जनो संघपति थइ, संघनी भक्ति करवा आवे छे तो आपणाथी बनी शके तेटली साधर्मी भक्ति अवश्य करवी. तन मन धनथी अनेक प्रकारे भक्ति थइ शके छे.

१७ तीर्थ भेटवा आवता यात्रिक जनोनी हरेक प्रकारनी सगवड यथाशक्ति साचववा चीवट राखवी ए खरी भक्ति समजवी.

१८ जो लोभ–लालच मूकी संतोषवृत्ति राखवामां आवे तो

दरेक धर्मशाळाना मुनीमो पण पुष्कळ भक्तिनो लाभ मेळवी शके.

१९ शत्रुंजयादिक स्थावर तीर्थने भेटवा जतां जंगमतीर्थरुप साधु प्रमुखना समागमनो या सदुपदेशनो पण लाभ लेवा चुकवुं नहि.

२० शुद्ध देव गुरु के तीर्थराजनां दर्शन, वंदन, पूजा, भक्ति विगेरे धर्मकरणी धसमसीने जयणा रहित करवा करतां स्थिर उपयोगथी करवी.

२१ शुभ–शुद्ध लक्षथी करातो सत्करणी अहींया क्षेत्र प्रभावथी अजब लाभ आपे छे तेथी तेमां प्रमाद सेववो उचित नथी ज.

२२ यात्रानी संख्या तरफज लक्ष राखवा करतां तेनी यथार्थता तरफ वधारे लक्ष राखी, सार्थकता करवा काळजी राखवी जोइए.

२३ लोकोत्तर तीर्थोनी यात्रा यथाविधि करवामां आवे तो तेथी लोकोत्तर (अलौकिक) फळनी प्राप्ति थइ शके ए सत्यज छे.

२४ गतानुगतिकता तजी, शास्त्र मर्यादाने अनुसरी, जे धर्मकरणी कराय तेनुं फळ पण यथार्थ प्राप्त थइ शके छे.

२५ प्रभुभक्ति प्रसंगे वपरातां फूल के फूलहारने पण विराधना न थाय तेम सहु कोइ भक्तजनोए लक्ष राखवुं जोइए.

२६ जिनमंदिरोमां दीपमाळाथी फूदां विगेरे जीवोनी विराधना न थाय तेम विवेकथी गोठवण करवी जोइए.

२७ दरेक धर्मकरणी करतां जयणा साचववा अने आत्मलक्ष सुधारवा भणी अधिकाधिक काळजी राखवी जोइए.

२८ राग, द्वेष, कषाययादि दोषोने टाळी शुद्ध स्फटिक

रत्न जेवुं आत्मानुं स्वाभाविक रुप प्रगट करवानुंज मुख्य लक्ष होवुं जोइए.

२९ पंचप्रकारी, अष्टप्रकारी, सत्तरप्रकारी, एकवीशप्रकारी विगेरे द्रव्यपूजा करतां प्रभु पासे एज आत्मलक्ष प्रार्थवानुं छे.

३० स्तुति, स्तोत्र, स्तवनादिक वडे देववंदनरुपे भावपूजा करतां पण खास करीने एज आत्मलक्ष राखवानुं छे.

३१ प्रभुनी द्रव्यपूजा विधियुक्त कराय तो ते विघ्ननाशिनी, अभ्युदय जननी अने निर्वाणदाता थाय छे.

३२ शुद्ध अंतःकरणथी भावपूजा (प्रार्थनादिक) करवामां आवे तो ते शीघ्र अक्षयपद—मोक्षफळ आपे छे.

३३ आ लोक के परलोक संबंधी कंइपण तुच्छ सुखेच्छा राख्या वगर कराती करणी अलौकीक (अक्षय) फळ आपे छे.

३४ उत्तम धर्म—रत्ननी प्राप्ति करवा माटे अक्षुद्रादिक २१ गुण मेळवी लेवा भव्यजनोए जरुर खप करवो जोइए.

३५ न्याय—नीतिथी द्रव्योपार्जन प्रमुख मार्गानुसारीपणाना पांत्रीश गुणोनुं आसेवन पण अवश्य करवुं जोइए.

३६ शास्त्रोक्त छरी पाळवा, यात्रिक महाशयोए, उत्तम तीर्थराजनी यात्रा प्रसंगे तो अवश्य लक्ष राखवुं जोइए.

३७ आपमते सारी बुद्धिथी पण करेलुं सघळुं सारुं फळ नथी आपतुं; तेथी नम्रपणे जरुर शिष्टाचार सेववो जोइए.

३८ ज्यांसुधी सदाचार अस्खलितपणे पाळवामां यून्नता

रहे, अने ते दूर करवा बाह्य प्रेरणानी जरूर पडे त्यांसुधी तो सद्गुरुना चरणकमळनी समीपता उपासना मूकी देवी अनुचितज छे. तथा–प्रकारनी योग्यता योगे गुरु आज्ञाज प्रमाण करवी.

३९ शुद्ध देव–गुरुनी आज्ञानुं यथाशक्ति पालन करवामांज स्वहित समायेलुं छे.

४० जंगम तीर्थरूप ज्ञानी गुरु आपणने सदाय सन्मार्गमांज योजवा इच्छता होय छे तेथी तेओ आपणी योग्यता मुजब जे हितमार्ग बतावे ते निःशंकपणे अने निर्भयपणे अनुसरवोज युक्त छे.

४१ सद्भाग्ये प्राप्त थयेल बुद्धि, धन, यौवन अने जीवितने सफळ करी लेवा, तेनो सदुपयोग करवा प्रमाद करवो नज जोइए. भाग्यवगर सत्सामग्री फरी फरी मळवी दुर्लभज छे.

४२ आतो परभवनी कमाणी खवाय छे. अगमचेतीपणे आवता भव माटे खरी कमाणी अवश्य करी लेवी जोइए.

४३ जागताने भय नथी, उंघतानेज भय छे एम समजी दुष्ट प्रमाद तजीने आत्मसाधन करी लेवा सहुए सावधानता राखवी जरुरनी छे.

४४ हाथमां बाजी छे त्यांसुधी साधी शकाशे, दव बळे त्यारे कूवो खोदवो नकामो छे–अशक्य छे.

४५ खरी भक्ति कल्पवेली, कामधेनु, कामकुंभ के चिन्तामणि रत्न जेवी छे. ते मुक्तिने पण खेंची लावे छे. एम समजी शुद्ध देव, गुरु अने स्वधर्मी प्रत्ये अंतःकरणनो खरो प्रेम जगाडवो एज सार छे.

इतिशम्.

भक्तिप्रसंगे यात्रिक बंधुओ अने व्हेनोने निःस्वार्थभावे नम्रनिवेदनरूपे

अति अगत्यनी सूचनाओ.

१ भवसागर तरवा माटेज भव्यजनोए तीर्थसेवन करवानुं छे. तेमां शत्रुंजय, गिरनार प्रमुख 'स्थावर तीर्थ' अने ऊत्तम साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविकारूप चतुर्विध, संघ ए 'जंगम तीर्थ' रूप छे. तेनी सेवा–भक्ति यथाविधि करवाथी जरूर कल्याण थाय छे.

२ शरीर शुद्धि, वस्त्र शुद्धि, मन शुद्धि, भूमिका शुद्धि, उपगरण शुद्धि, द्रव्य शुद्धि, अने विधि शुद्धि, ए सात प्रकारनी शुद्धि सहुए यथायोग्य साचवी, अति आदरपूर्वक देवगुरु तेमज तीर्थनी सेवा–भक्ति करवानी छे.

३ ते पण दग्ध दोष (अन्य अन्य बाबत लक्ष), शून्य दोष (ऊपयोग राख्या वगर) अविधिदोष (अस्त व्यस्त न्यूनाधिक) अने अति प्रवृत्ति दोष (हद मर्यादा मूकी गजा ऊपरांत करवुं ते) तजीनेज करवा योग्य छे. दोष रहित–निर्दोष करणी त्यारेज बनी शके छे.

४ देवगुरुनां के तीर्थराजनां दर्शनादि प्रसंगे जतां आवतां कोइ पण प्रकारनी विकथाओ (कुथलीओ) करवी केवळ अनुचितज छे. विकथा करवाथी स्वपरने (पोताने तथा सामाने) लाभने बदले नुकशानज थाय छे. एम करवाथी लेवाने बदले देवुं थाय ए विचारवानुं छे. इच्छित कार्यमांज पोतानुं मन परोवी देवुं जोइए.

५ जे कांइ करवुं ते बीजाने कीलामना ऊपजाव्या वगरज करवानुं शास्त्र फरमान लक्षमां राखीनेज देवगुरु के तीर्थ भक्तिनो लाभ लेवानो छे. तेथी तेवा दरेक प्रसंगे नीचे जणावेली हकीकत जरुर लक्षमां राखवी.

(१) भाव—उल्लासनी वृद्धि थवा माटे देवगुरुके तीर्थनां दर्शनादि करवा जतां वाटमां जयणा सचवाय, जीवविराधना न थाय अने शास्त्र आम्नाय पळे तेवी रीते ठीक सूर्य—प्रकाश, थये छते, नीचे द्रष्टि राखीनेज चालवुं. खास कारण वगर गाडीमां के डोळीमां बेसवुं नहि.

(२) उपर जणाव्या मुजब शरीरनी अने वस्त्रनी शुद्धि साचवी मनने एकाग्र करवुं. मनने ज्यां त्यां दोडवा देवुं नहि. तेने शुभ ध्यानमांज जोडीने रोकी देवुं.

(३) मार्गमां जतां जे कोइ आत्मार्थी साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका मळे तेमने गुणना बहु मानपूर्वक उचित प्रणामादिक करवा चूकवुं नहि.

(४) बाळ, ग्लान, वृद्ध, तपस्वी साधु प्रमुखनुं योग्य सन्मान करवुं,अने तेमने शाता उपजे एवी विश्रामणा—वैयावच्च पण करवी.

(५) जिन चैत्य, चरण पादुका प्रमुखनो यथोचित विनय करवा भूलवुं नहि.

(६) देव, गुरु, तीर्थ प्रमुखनी कोइ पण प्रकारे आशातना न थाय

तेवुं लक्ष राखवुं, अने कोइ आशातना थयेली दीसे तो ते तरत दूर करवी–कराववी.

(७) राग द्वेष–कषाय दूर करवा जतां तेवा पवित्र स्थाने अविवेक आचरणथी तेज रागद्वेषादिक दोष पेदा थाय अने वधे एमतो नज करवुं. केमके पवित्र (तीर्थ) स्थाने सेवेला दोष वज्र लेप तुल्य थाय छे.

(८) जेम आपणा विचार वाणी अने आचार सुधरे–पवित्र थाय तेम लक्ष राखी प्रवर्तवुं पण–स्वच्छंदपणुं आदरवुं नहि.

(९) जेम बने तेम इन्द्रियोने लगाममां राखी स्वउचित हित कार्य करवुं. तेमने साव मोकली तो नज मूकवी.

(१०) सहु कोइने निज आत्मा समान लेखी निर्मळ परिणाम राखवो.

(११) निर्मळ श्रद्धा (समकित) सहित तप जप व्रत नियम करवामां अधिक आदरवंत थावुं. सुखशीलपणुं कायरपणुं तजी शूरवीर बनवुं. छती शक्ति गोपववी नहि. केमके फरी फरी सुयोग मळवो दुर्लभज छे.

(१२) हरेक धर्म करणी करवाना हेतु प्रमुख गुरु गम्य समजी, तेनो आदर करवा पोतानी योग्यता संबंधी संमति मेळवी, आज्ञानुसारे प्रवृत्ति कराय तेवुं लक्ष राखवुं. स्व योग्यता मुजब यथाविधि करेली करणीज लेखे थइ शके छे.

(१३) अरिहंत प्रभुनो अनंत उपकार विचारीने तेमनी द्रव्य भावथी पूजा-भक्ति स्वशक्ति अनुसारे करवी, कराववी अने तेने अनुमोदवी.

(१४) पंच प्रकारी, अष्टप्रकारी, सत्तर प्रकारी, एकवीश प्रकारी, अष्ट शत प्रकारी (अष्टोतरी) प्रमुख द्रव्यपूजा पैकी पोतानाथी बनी शके ते प्रभु पूजा आदरथी करवी. स्व न्याय द्रव्यनी सफळता करवी ए विहित मार्ग छे.

(१५) पवित्र (तीर्थ) जळ, शीतळ चंदन अने साचां ताजां सुगंधी पुष्पोवडे प्रभुनी अंगपूजा तथा खुशबोदार धूप, दीपक, अक्षत, नैवेद्य अने सरस फळवडे अग्रपूजा करवाथी ते अष्ट प्रकारी पूजा कहेवाय छे अने ए भाव सहित करनार सुगुण भाइओ अने व्हेनो एथी अनुपम लाभ मेळवी शके छे.

(१६) अरिहंत प्रभुना उत्तम आलंबन योगे उक्त अष्ट प्रकारी पूजावडे अनुक्रमे स्वदोष शुद्धि, कषाय शान्ति, चित्त प्रसन्नता, सुवासना, सम्यग्ज्ञान-प्रकाश, निर्मळ श्रद्धा, मन इन्द्रियजय अने अक्षयपद-मोक्षनी प्राप्ति थइ शके छे. आवा पवित्र हेतुथीज प्रभु पूजा करवानी छे.

(१७) द्रव्यपूजा थइ रह्या वाद, एक प्रभुसन्मुखज दृष्टि राखीने, गंभीर अने मधुर शब्द ध्वनि युक्त उदार अर्थवाळां चैत्यवंदन, स्तुति स्तवनादिक करवारूप भावपूजा करी छेवटे 'णयवीयराय'ना पाठरूपे प्रभु प्रार्थना करवी. आ बधी करणी मनवचन कायानी

एकाग्रता राखीनेज करवानी छे. एम करवाथी लोकोत्तर–प्रधानपद प्राप्त थइ शके छे.

(१८) प्रभुना गुणमां लीनता थवा माटे प्रमाद रहित, यथोचित योगमुद्रादिकमां आदर राखी, आपणाथी गुणाधिक (गुरु प्रमुख) ने आगळ करी, विनय बहुमान साचवी, शान्तचित्तथी, चैत्यवंदनादि करवुं. मनमां कोइपण प्रकारे व्यग्रता थवा देवी नहि.

(१९) उपर कहेलो आशय समज्या वगर, जेम आवे तेम, विवेक रहित, गुरु प्रमुख वडीलनी आगळ बेसी, मोटा घांटा पाडी, बीजाना ध्यानमां अंतराय पडे एम, बेताल अने अशुद्ध बोलवानी टेव पडी होय ते तजवी जोइए. धीमा रागे शुद्ध बोलतां शीखवुं जोइए.

(२०) द्रव्य–भावपूजा करीने पण पोताना आत्मानेज जगाडवानो छे. मद्य, विषय, कषाय, निद्रा (आळस) अने विकथादि प्रमाद दोषथी पोतानेज मुक्त करवानो छे. तेम करवाना पवित्र लक्षथीज कल्याण थइ शके छे. अन्यथा कल्याण थवुं मुश्केल छे.

(२१) स्व परने भाव उल्लास प्रगटे तेटला पूरतो समय द्रव्य पूजामां लक्ष सहितज वीतावको योग्य छे. लक्ष वगर व्यतीत करेलो वखत नकामो जाय छे. अविधि दोष तो जेम बने तेम तजवा अने विधिनो आदर करवा जरुर खपी थवुं सुज्ञ जनोने उचित छे.

(२२) अंग रचना (आंगी) करतां, फुलनी काची कळी, वासी, बगडेलां, नीचे पडी गयेलां मलीन वस्त्रादिक वडे आणेलां अने जीवातथी भरेलां फूलके तेवां फूलनी माळा प्रभु भक्तिमां नहि

वापरता, उत्तम प्रकारनां शुद्ध फूल तेमज तेवांज फूलनी माळा वपराय; ते पण सोयवती घोंच्या वगरज काचा सूत्रवती ढीली गांठ दइनेज तैयार करेली होय तेवी जयणाथी गुंथेली फुलनी माळा प्रभुना कंठे स्थापी शकाय. सोयवती वींचेलां फूलना हार प्रभु उपर चढाववानो रीवाज आजकाल अणसमजथी वधी गयेलो दीसे छे ते बीलकुल पसंद करवा जेवो नथी. आपणा करतां वधारे सुकुमाल एवा पुष्पना जीवोने एथी केटली बधी कीलामना थती हशे ? तेनो ख्याल करवामां आवशे तो ए रीवाज सहेजे दूर थइ शकशे. पोताना प्राणनी जेवा अन्यना प्राण समजनारने वधारे कहेवुं पडे नहि.

(२३) फूलनी पांखडीओ पण छुटी करी नाखवी नहि, तेनेज पगतळे कचरवी नहि तो पछी सोयनी तीक्ष्ण अणीवती तेनुं छेदन भेदन तो केमज कराय ? छेदन भेदन करेला फुलहार चढाववा ते करतां शुद्ध अने सरस फूलो छुटा छुटा जेम शोभानिक लागे तेम प्रभुना अंग उपर गोठवी देवा वधारे उत्तम, लाभकारक अने आनंद दायक होवाथी हितकारी समजाय छे ते सहुए विचारीने लक्षमां राखवुं विधि सहित करेली भक्तिज लेखे थाय छे.

(२४) बीजा दीवसे निर्माल्यरुप थयेलां ते फूल केफूलमाळ जेम तेम ज्यां त्यां फेंकी देवां न जोइए. ते बधांय जाळवीने मोर पींछीवती उतारी लइ एवा स्थळे राखवां के ज्यां ते कचराय नहि तेमज तेमां चोंटी रहेला कोइपण त्रसजीवने ताप–तडकादिकथी व्यथा थाय नहि. न्हवणनी कुंडीमां तो ते नांखवा नज जोइए. जूदांज 'राखवां जोइए.' स्नात्र पूजा प्रसंगे पण ए वात लक्षगत राखवानीछे.

(२५) जेम जेम जयणा अधिक पळे तेम तेम ते पाळवा दरेक भक्ति प्रसंगे खूब लक्ष राखवुं, अने भक्ति रसिक भाइ ब्हेनोनुं दील दुखाय एवुं कंइपण नहि करतां तेमनुं मन प्रसन्न थाय एवुंज पवित्र आचरण करवुं. दर्शन, वंदन के पूजा करतां एक बीजा उपर धक्का धक्की करवी नहि पण अनुकूळ समय (तक) मळतां सुधी कोइएक एकान्त स्थळमां ध्यान धरवुं.

(२६) भक्तिमांथी निवृत्त थतांज संसारिक काममां रंगाइ जवुं नहि. जो भक्तिनो रस–आस्वाद (अनुभव) बराबर कर्योज होय तो तेनी खुमारी एकाएक उतरी जती नथी. ते पछी पण केट-लोक वखत सुधी टकी रहे छे. ते (अनुभव)नुं सुखतो खरेखर अ-नुभवीज जाणी शके छे. शुद्ध–सरल हृदयवाळा श्रद्धावंत प्रेमाळने ज प्रमाद रहित भक्ति मार्गमां प्रवर्ततां एवो अनुभव [रस आस्वाद] प्राप्त थइ शके छे. हृदय शुद्धि करवानी तो खास जरुर रहे छे.

(२७) जेम मोर मेघने देखी, चकोर चंद्रने देखी, अने सती निज पतिने देखी राजी–आनंदित थाय छे तेम भक्ति रसिक अने शुद्ध श्रध्धावंत भव्यजनो पण शुध्धदेव, गुरु अने संघ साधर्मिक जनोने निरखी आनंदित थाय अने छे निजनेत्र युगलने सफळ–सार्थक करे छे. इति शम्

बोध वचन.

१ दिवसे एवुं कार्य करवुं के रात्रीए निरांते सूइ रहेवाय.

२ आठ मास एवुं कार्य करवुं के चोमासामां करवुं न पडे.

३ युवावस्थामां एवुं कार्य करवुं के वृद्धावस्थामां सुखे दिवसो निर्गमन थाय.

४ जन्म पर्यंत एवुं कार्य करवुं के आवतां भवमां दुःखो वेठवां न पडे.

५ अधम पुरुषो विघ्नना भयथी कोइपण कार्यनो आरंभ करतां नथी.

६ मध्यम पुरुषो आरंभ करेलां कार्यने विघ्न आववाथी छोडी दे छे.

७ उत्तम पुरुषो विघ्न आव्यां छतां पण, आरंभेला कार्यने संपूर्ण पार पाडे छे.

८ वांचनार, जेणे तने उपकार कर्यो होय, तेनो अपकार करवा कदी इच्छीश नहि.

९ जो तुं आबाद थवाने इच्छतो होतो न्याय मार्गथी द्रव्य उपार्जन करता शीख.

१० विद्या खरच करतां खूटे नहि, तेवुं एक अपूर्व धन छे, माटे पैसानो संग्रह करवो तजी दइ विद्यानो संग्रह (संचय) कर.

११ साथे एटलुं याद राखजे के विद्यानो गर्व कदी करवो नही, केमके ताराथी वधारे विद्याने धारण करनारा पण दुनियामां घणा छे.

१२ शुक पाठ जेवुं ज्ञान मेळव्या करतां अनुभव ज्ञान मेळववुं श्रेष्ठ छे.

१३ वांचनार ! तने मोक्ष सुखनी वांछा होय, तो सम्यग् ज्ञाननी प्राप्ति करजे.

१४ सद्गुरुनी उपासना करी विनय गुण वडे अने तारा सतत उद्यम वडे तुं सद्बोधनी प्राप्ति करी शकीश.

१५ तारुं श्रेय वांछतो हो तो सत् पूरुषोनो संग कर, गुणीजन उपर प्रीति राख, अने उत्तम पूरुषोना कार्यनुं अनुकरण कर.

१६ सदाचारथी तारी आबादी थशे तेम धारी सदाचारनुं सेवन कर.

१७ आ लोक अने परलोक विरुद्ध कार्य प्राणान्ते पण न करीश.

१८ वांचनार! तुं विश्वासघातने महापापनुं मूळ जाणी तेनो त्याग कर.

१९ यंत्र, तंत्र, मंत्र विगेरे कोइपण धर्मथी अधिक नथी, यंत्रादि आ भवमां सुख आपे छे, अने धर्म भवोभवमां सुख आपे छे, माटे धर्मनोज आदर करवो.

२० गंध विना फुलनी शोभा नथी, दांत विना मुखनी शोभा नथी, सत्यता विना वचननी शोभा नथी, तेम पूण्य विना पूरुष शोभाने पामतो नथी.

२१ मन जीत्युं तेणे सर्व जीत्युं एम समजी मननेज वश करवुं.

२२ मुर्खने शिखामण आपवी, कदाग्रहीने धर्म संभळाववो, अने कुपूत्र अगर कुशिष्यने बोध आपवो ते निष्फल छे.

२३ अंजळीमां रहेला जळनी जेम योवन दिन दिन गळे छे.

२४ पूण्यथी पून्य वधे छे, अने पापथी पाप वधे छे, माटे निरंतर पून्यज कर्या करवुं.

२५ पून्य करवाथी रुप लावण्यता, यश, मान, प्रतिष्ठा, वगेरे प्राप्त थइ ठेकाणे ठेकाणे सुख मळे छे; अने पाप करवाथी ठेकाणे ठेकाणे दुःखज मळे छे.

२६ व्रतमां शील (ब्रह्म) व्रत उत्तम, दानमां अभयदान उत्तम, गुणमां विनय गुण उत्तम, तेमज रुपमां भगवंतनुं रुप अने वचनमां सिद्धांत वचन उत्तम जाणवुं.

२७ संतोषथी सुख मळे छे. सुखथी धर्म साधि शकाय छे अने धर्मथी मोक्ष मळे छे, माटे सत्पूरुषोए अत्यंत संतोष धारवो योग्य छे.

२८ जेवी मति तेवी गति, जेवी क्रिया तेवुं कर्म, जेवो तप तेवुं फल, तेम जेवो संतोष तेवुंज सुख समजवुं.

२९ व्रत भंग करनार जेवो कोइ पापी अने व्रत पाळनार जेवो कोइ धर्मी नथी.

३० धर्मनी परीक्षा बहु दोहीली छे.

३१ उपाधिवाळाने तत्वथी सुख होतुं नथी.

३२ पर्वतमां मेरु मोटो, देवमां इंद्र मोटो, केवळीमां तीर्थंकर मोटा, ग्रहमां चंद्र मोटो, सर्व व्रतमां ब्रह्मचर्य व्रत मोटुं तथा पर्वमां पर्युषण पर्व मोटुं छे; तेम मंत्रमां नवकार मंत्र मोटो छे.

३३ सूर्य तरफ नजर करवाथी आंखना तेजनो क्षय थाय छे. तेम परस्त्री तरफ नजर करवाथी मनुष्योनुं पूण्य रुप तेज क्षय पामे छे; माटे परस्त्री तरफ खोटी दृष्टिए करवी नहि.

३४ मांस, मदिरा, शिकार, चोरी, जुगार, वेश्या तथा परस्त्री-गमन, ए सात व्यसनो घोर नरकमां लइ जनार छे, माटे शाणा जनोए ते साते अवश्य तजवां.

३५ रे जीव ! विविध प्रकारना उपद्रवो वडे अति भयानक एवा संसार रुपी काराग्रहमां रहेवुं, भूमि उपर शयन करवुं, मनुष्योना हीन अने अनादरना वचनो सांभळवा, ताप तथा टाढ सहन करवां, भूखतृषानुं दुःख भोगववुं, शरीर तथा द्रव्यनो क्षय थवो, विगेरे सर्व पूर्वजन्ममां जे जे कर्म बांध्यां होय तेना उदय आववाथी भोगववुं पडे छे. परंतु हे मुर्ख ! जरा पण मनमां वैराग्य लावतो नथी, अने मोहमां फसाइ तत्वने पण जाणतो नथी.

३६ हे जीव ! तुं उपदेश दुःखनो करे छे अने वांछा सुखनी करे छे, पण तत्वने जाणीश तोज तारी सर्व वांछा फळीभूत थशे.

३७ हे जीव ! पूर्वे जे शुभ वा अशुभ कर्म तें बांध्यां छे ते आ भवमां उदय आववाथी तारे भोगववां पडे छे, तेमां बीजा उपर कोप शा माटे करे छे ! केमके कोइ कोइने सुख के दुःख आपतुं नथी. कर्या कर्म प्रमाणे फळ मळे छे, भावीभाव बन्या करे छे, ते माटे कष्ट पडे त्यारे शोच नहि करतां धीरज अंगीकार करवी, दैव प्रतिकुल होय त्यारे कोइ रक्षण करी शकतुं नथी, बीजातो निमित्त मात्र छे.

३८ कोइ पासे खुशामतना वचन बोलवाथी कांइ लाभ नथी; पून्यना उदयथीज सर्व अभिलाषा फळे छे.

३९ रे जीव ! मोटा देव दानवने पण कष्ट पडे छे; तो कष्टमां

शा सारु विषाद करे छे. आ संसारमां तो कोइना मनोरथ पूर्ण थाय छे, कोइना भंग थाय छे, कोइने नित्य दुःख थाय छे. तो कोइने नित्य सुख थाय छे, तेथी सत्पुरुषतो तेनेज कहेवो के जे निर्मळ स्वभावने धारण करी परोपकारमां तत्पर थइ धर्ममां रक्त होय, अने संपदा छतां अहंकार करे नहि, अने कष्ट आवे शोच करे नहि.

४० हे जीव ! रडवाथी चित्तमां संताप थाय छे, पण रडवाथी के दीन वचन बोलवाथी कर्म छूटतां नथी, भोगववांज पडे छे.

४१ तुं विकट वनमां भ्रमण कर, पर्वतो उपर चड, समुद्रमां अगर गुफामां प्रवेश कर, पण भाग्यथी अधिक मळवानुं नथी,केमके पुन्य हीन पुरुषनो उद्यम निष्फळ थाय छे, तथापि उद्यम करवानी जरुर छे.

४२ हे अविवेकी ! जे कुटुंबने माटे तुं मोह करे छे, अने सदा पाप करे छे. ते कुटुंब तने नरकादिना दुःखोथी छोडावी शकवानुं नथी. लक्ष्मी जलकल्लोलवत चपल छे, मनुष्यनुं लावण्य संध्याना रंग सरखुं छे, बळ कमळपत्र उपर रहेला जलबिंदु पेठे अस्थिर छे, आयुष्य विजळीना चमकारा तुल्य छे, तेना माटे तारे विषाद करवो नहि.

४३ रे जीव ! दुर्लभ मनुष्य जन्म पामीने जेणे आत्म हित कर्युं नहि तेनो जन्म निष्फळ जाणवो.

४४ रे जीव ! पर स्त्रि अने पर द्रव्यनी तुं वांछा कर नहि.

अने प्राणातिपातादि पाप स्थानकोने सेव नहि, ते महा अनर्थना मुळ छे, अने नर्कमां लइ जनारां छे.

४५ लोभी पुरुष अन्यायथी बीजानुं धन लेवाने इच्छे छे, पण तेनुं धन अने यौवन अस्थिर जाणवुं.

४६ दुःख सर्वने अनिष्ट छे, ने सुख सर्वने इष्ट छे, तेम मनमां विचारी सर्वने पोतानी तुल्य मानी कोइने पण दुःख दइश नहि.

४७ मन, वचन अने कायानो उपयोग एवो करवो के जेथी वैराग्य थाय अने पाप दुर जाय, पण पाप नजीक आवे तेवो उपयोग करवो नहि.

४८ जे पोताना स्वामी, गुरु, शेठ अगर मित्रने विश्वास आपी तेनो घात करे, तेने बंने लोकमां सुख थतुं नथी.

४९ पुण्यवान पुरुषोनो वखत तत्व चिंता करवामां, हित वचन बोलवामां, अने मुनि जननुं सन्मान करवामां जाय छे अने पापीओनो वखत सदा कुकर्ममां जाय छे.

५० हे जीव! आर्य क्षेत्र, मनुष्य जन्म, उत्तम कुळ, सदाचार शरीर आरोग्य, देव गुरु धर्मनी सामग्री, ए सर्व पामवुं अत्यंत दुर्लभ छे, माटे सावधान पणे रही बोधी बीजनी प्राप्ति माटे उद्यम करवो; जेथी फरी दुःख भोगववुं पडे नहि.

५१ पंडित पुरुष तो तेनेज जाणवो के जे सर्व सामग्री पामी आत्म हितमां तत्पर थाय के जेथी फरी जन्म मरण करवा पडे नहि. राज्यादिक पौद्गलिक सुख पामवुं मुश्केल नथी, परंतु सर्वज्ञ कथित धर्म रहस्य पामवुं बहु कठण छे.

५२ हजारो हळथी खेडेला उखर भूमिवाला क्षेत्रमां जेम धान्य पेदा थतुं नथी तेम धर्म हीन पुरुषोने घणा प्रयासे पण बोध थतो नथी. धर्म करवाथीज सर्व सुखनी प्राप्ति थाय छे.

५३ रे जीव ! तु आ भवमां धर्म नहि. करे तो तारे परलोकमां दहन, छेदन, भेदन आदि अनेक दुःखो सहन करवां पडशे, माटे धर्मने सर्वथी उत्तम जाणीने तेनोज आदर कर.

हित वचन माळा.

१ समजु लोको निंदा करे तेवुं करवुं नहि.
२ जूठुं बोलवुं नहि.
३ कुसंग करवो नहि.
४ पाछळथी पस्तावो थाय तेवुं काम करवुं नहि.
५ उपरीने अप्रिय थवाय तेम वर्तवुं नहि.
६ बोल्या पछी फरवुं पडे तेवुं बोलवुं नहि.
७ चडसा चडसी करवी नहि.
८ जूगटुं रमवुं नहि.
९ परदारा सेववी नहि.
१० वहेमी थवुं नहि.
११ निर्बल मनना थवुं नहि.
१२ अंध श्रद्धालु थवुं नहि.
१३ भोळा थवुं नहि.
१४ कपटी थवुं नहि.
१५ चाडी खावी नहि.
१६ कोइनुं दील दुखाववुं नहि.
१७ वहाला साथे विरोध करवो नहि
१८ सज्जनोमां शरमावुं पडे तेवुं काम करवुं नहि.
१९ मनमां मुझावुं पडे तेवुं काम करवुं नहि.
२० पोताना पगपर कुहाडो मारवो नहि.
२१ बेसवानी डाळ कापवी नहिवि.

२२ कजीओ उछीनो लेवो नहि.
२३ कजीआना आगेवान थवुं नहि.
२४ स्त्री, अंगरक्षक अने रसोइया साथे विरोध करवो नहि.
२५ स्त्रीनो विश्वास करवो नहि.
२६ चाकरो तथा स्त्रीओने झाझी छूट आपवी नहि.
२७ अति विश्वासु थवुं नहि.
२८ पोतानी आबरुनां कांकरा थाय तेवुं काम करवुं नहि.
२९ नीच माणसोनी साथे प्रसंग पाडवो नहि.
३० कृपणनुं मों बोलाववुं नहि.
३१ देश काळथी प्रतिकूल कार्य करवुं नहि.
३२ विश्वासघात करवो नहि.
३३ विकथा करवी नहि.
३४ वखत व्यर्थ गुमाववो नहि.
३५ देशना द्रोही थवुं नहि.
३६ नातमां कजीओ घालवो नहि.
३७ कोइने विना कारण हेरान करवो नहि.
३८ कुमार्गे दोरी जनार पुस्तको वांचवा नहि.
३९ कदाग्रह करवो नहि.
४० कुविद्या शीखवी नहि.
४१ केफी वस्तु पीवी नहि.
४२ निर्दय थवुं नहि.
४३ खराब वचन बोलवां नहि
४४ कोइनी आजीविका भांगा. नहि.
४५ द्वेष करवो नहि.
४६ उडाउ थवुं नहि.
४७ लोभी थवुं नहि.
४८ कोइना भुंडाथी राजी थवुं नहि
४९ नास्तिक थवुं नहि.
५० ढोंगी थवुं नहि.
५१ पारकी निंदा करवी नहि.
५२ बेवकूफ थवुं नहि.
५३ विषयी थवुं नहि.
५४ प्रमादी थवुं नहि.
५५ गुणीजननो अविनय करवो नहि.
५६ भक्ति हीन थवुं नहि.

५७ छाकटा थवुं नहि.
५८ क्रोध करवो नहि.
५९ गर्व करवो नहि.
६० अभण रहेवुं नहि.
६१ अस्वच्छ रहेवुं नहि.
६२ अनियमीत थवुं नहि.
६३ मोह राखवो नहि.
६४ मननी वात हितेश्वरी शीवाय कोइने कहेवी नहि
६५ पोतानी वडाइ करवी नहि.
६६ अवळे मार्गे चडवुं नहि.
६७ वहेती नीक तोडवी नहि.
६८ सार्वजानिक तथा धर्मादाना कार्यमां विघ्न करवुं नहि.
६९ जीवहिंसा करवी नहि.
७० आफत आवे डरवुं नहि.
७१ असार संसारमा आशक्त थवुं नहि.
७२ ममत्वभाव राखवो नहि.
७३ कुळ मर्यादा छोडवी नहि.
७४ शिष्टाचारनुं उल्लंघन करवुं नहि
७५ सत्य वस्तुनो अनादर करवोनहि
७६ हितवचननो अनादर करवोनहि
७७ सज्जनोनुं अपमान करवुं नहि.
७८ दुष्टोने उत्तेजन आपवुं नहि.
७९ देशनुं दारिद्र वधे तेवा साधनोने उत्तेजन आपवुं नहि.
८० शक्ति उपरांत खर्च करवुं नहि
८१ कुदेवने नमवुं नहि.
८२ कुधर्मनुं सेवन करवुं नहि.
८३ नीतिमां शिथील थवुं नहि.
८४ कुगुरुनी उपासना करवी नहि.
८५ वीतराग भार्षीत वचननी अश्रद्धा करवी नहि.
८६ कोइनी हांसी करवी नहि.
८७ बहु बोला थवुं नहि.
८८ सहसा काम करवुं नहि.
८९ वेश्यामां आसक्त थवुं नहि.
९० लांच खावी नहि.
९१ विद्यानो गर्व करवो नहि.
९२ आर्तध्यान करवुं नहि.
९३ अन्यायथी द्रव्य उपार्जन करवुं नहि.
९४ दुर्जननी सोबत करवी नहि.

९५ स्वस्वरुपने भूलवुं नहि.
९६ शिकार करवो नहि.
९७ रौद्र ध्यान करवुं नहि.
९८ हल्की परतंत्रतास्वीकारवीनहि
९९ मुद्दो चुकी जवो नहि.
१०० मनुष्यभवव्यर्थगुमाववो नहि.
१०१ पुन्यनी कमाइ कर्या विना. रहेवुं नहि.
१०२ अशुभ कर्म करवां नहि.
१०३ पारके पैसे वेपार करवो नहि
१०४ करज करीने वरो करवो नहि
१०५ अधर्म करवो नहि.
१०६ कर्मनो क्षय कर्या वगर रहेवुं नहि.
१०७ मिथ्यात्व सेववुं नहि.
१०८ खोटुं ज्ञान मेळववुं नहि. समकित सहित धर्म करवो.

मार्गानुसारीना ३५ बोल.

१ न्याय संपन्न विभवः—न्यायथी धन मेळववुं एटले स्वामिद्रोह, मित्रद्रोह, विश्वासीने ठगवुं, चोरी करवी, थापण ओळववी वीगेरे निंदवा योग्य काम त्याग करीने धन उपार्जन करवुं.

शिष्टाचार प्रशंसा—उत्तम पुरुषोनां आचरणना वखाण करवां.

३ सरखा कुळाचार वाळा पण अन्य गोत्री साथे विवाह करवो.

४ पापना कामथी डरवुं.

५ प्रसिद्ध देशाचार प्रमाणे वर्तवुं.

६ कोइनो अवर्णवाद बोलवो नहीं,

७ जे घरमां पेसवा निकळवाना अनेक रस्ता नथी तथा जे घर अति गुप्त अने अति प्रगट न होय अने पाडोशी सारा होय तेवा घरमां रहेवुं.

८ सारा आचरणवाळा पुरुषोनी संगत करवी.

९ माता तथा पितानी पूजा करवी एटले तेमनो सर्व रीते विनय साचववो अने तेमने प्रसन्न राखवां.

१० उपद्रववाळां स्थानकनो त्याग करवो एटले लडाइ, दुकाळ वगेरे अडचणवाळां ठेकाणां छोडवां.

११ निंदित काममां न प्रवर्तवुं एटले निंदवा योग्य काम न करवां.

१२ आवक प्रमाणे खरच राखवुं.

१३ धनने अनुसरतो वेष राखवो एटले पेदाश प्रमाणे पोशाकी राखवी.

१४ आठ प्रकारना बुद्धिना गुणने सेववा, ते आठ गुणनां नाम. १ शास्त्र सांभळवानी इच्छा, २ शास्त्र सांभळवुं, ३ तेनो अर्थ समजवो, ४ ते याद राखवो, ५ उह—तेमां तर्क करवो ते सामान्य ज्ञान, ६ अपोह एटले विशेष ज्ञान, ७ उहापोहथी संदेह न राखवो, ८ तत्वज्ञान एटले आ वस्तु आमज छे एवो निश्चय करवो.

१५ नित्य धर्मने सांभळवो जेथी बुद्धि निर्मळ थाय.

१६ पहेलां जमेलुं भोजन पची जाय त्यार पछी नवुं भोजन करवुं.

१७ ज्यारे खरी भुख लागे त्यारे खावुं, पण एकवार खाधा पछी तरतज मीठाइ वगेरे आवेलुं जोइ लालचथी ते उपर खावुं नहीं कारणके अपचो थाय.

१८ धर्म, अर्थ अने काम ए त्रण वर्गने साधवा.

१९ अतिथि तथा गरीबने अन्नपानादि आपवुं.

२० निरंतर अभिनिवेष रहीत रहेवु एटले कोइने पराभव करवाना परिणामे करी अनीतिथी कामनो आरंभ करवो नहीं ते.

२१ गुणी पुरुषोनो पक्षपात करवो एटले तेमनुं बहु मान करवुं.

२२ निषिद्ध देशकाळनो त्याग करवो एटले राजा तथा लोकोए निषेध करेला देशकाळमां जवुं नहीं.

२३ पोतानी शक्तिने अनुसरीने कामनो आरंभ करवो.

२४ पोषण करवा योग्य एवां मातापिता स्त्री पुत्रादीकनुं भरण पोषण करवुं.

२५ व्रतने विषे रहेला तथा ज्ञाने करी मोटा एवा पुरुषोने पूजवा एटले तेमनो सारी रीते विनय साचववो.

२६ दीर्घदर्शी एटले जे काम करे तेमां लांबी द्रष्टी फोरवी तेनां शुभाशुभ फळनो तपास करी चालवुं.

२७ विशेषज्ञ एटले दरेक वस्तुनो तफावत समजी पोताना आत्माना गुणदोषनो तपास करवो.

२८ कृतज्ञ (कर्या कामनो जाण) एटले करेला उपकारने तथा अपकारने समजवो.

२९ लोकप्रिय एटले विनयादि गुणे करी लोकप्रिय थवुं.

३० लज्जालुं (लाजवाळो) एटले लाज मर्यादामां रहेवुं.

३१ दयाळु एटले दया भाव राखवो.

३२ सुंदर आकृतिवान एटले क्रूर आकृतिनो त्याग करी शरीरनो सुंदर आकार राखवो.

३३ परोपकारी एटले परने उपकारी थवुं.

३४ अंतरंगारिजित एटले काम क्रोध लोभ मान मद तथा हर्ष ए छ अंतर वेरीने जीतवा.

३५ वशीकृतेंद्रियग्राम एटले इंद्रियोना समुहने वश करवा एटले सर्वे इंद्रियोने वश करवानो अभ्यास करवो.

बाळ जीवोने मोढे करवा सुगम पडे माटे उपरना मार्गानुसारीना पांत्रीस बोल संक्षेपथी लख्या छे. विवरण ग्रंथांतरोमांथी जोइ लेवुं.

"जैन कोमना हितनी खातर खास निर्माण करेली समयानुसारी बहु उपयोगी सूचनाओ."

१. विदेशी भ्रष्ट वस्तुओथी आपणे सदंतर दुर रहेवुं अने स्वदेशी पवित्र वस्तुओनोज उपयोग निश्चयपुर्वक करवो अने कराववो.

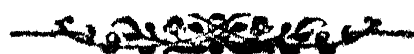
२.आपणा पवित्र तीर्थोनी रक्षा माटे आपणे विशेष सावधान रहेवुं.

३. कोइ पण प्रकारना खोटा व्यसनथी सावधानपणे दुर रहेवुं. अने अन्य भाइ व्हेनोने दुर रहेवा प्रेरणा कर्या करवी.

४. शांत रसथी भरपुर जिन–प्रतिमाने जिनवत् लेखी तेवी शांत दशा प्रगटाववा प्रतिदिन पुजा अर्चादिक करवा कराववा पुरतुं लक्ष्य राखवुं तथा रखाववुं.

५. परम सुख शांतिने आपवावाळी श्री जिन वाणीनो स्वाद मेळववा दिवस रात्रीमां थोडो वखत पण जरुर श्रम लेवो, अभ्यास राखवो.

६. जैन तरीके आपणुं शुं शुं कर्तव्य छे ते पुरा तोरथी जाणी लेवा अने जाणीने ते प्रमाणे वर्तवा पुरो ख्याल राखवो.

[ज्ञ]ानाचारना आठ प्रकारमांनो पहेलो काळ नामे.

[आ]चार कहे छे.(उपदेश प्रासाद भाषान्तर भा. ४ थो पानुं २६३)

पठनीयं श्रुतंकाले, व्याख्यानं पाठनंतथा ॥ आचारः श्रुत धर्मस्य, चाद्यौ यत्कृ(?)ष्यतेबुधौ १

भावार्थः—योग्यकाळे श्रुत भणवुं, भणाववुं तथा व्याख्यान करवुं, ते श्रुत धर्मनो पहेलो आचार पंडित पुरुषोए कहेलो छे.

अग्यार अंग अने उत्तराध्ययन विगेरे कालिक श्रुत कहेवाय छे. [ते] दिवस तथा रात्रे पहेली अने चोथी पोरसीमां भणवुं गणवुं अने [द]स वैकालिक विगेरे तथा द्रष्टिवाद उत्कालिक श्रुत कहेवाय छे, [ते]नो भणवा विगेरेनो काळ सर्व पोरसीनो छे, तेमां सूत्रनी पोरसीमां सूत्र भणवुं. अने अर्थनी पोरसीमां अर्थ अथवा उत्कालिक श्रुत विगेरे भणवुं. दिवस तथा रात्रीनी पहेली अने छेल्ली पोरसीमां अस्वाध्याय [असज्झाय] ने अभावे भणाय तेथी तेनुं नाम कालिक कहेवायछे.कालिकनो शब्दार्थ एवोछेके योग्य काळेज भणवुं ते.अने मात्र काळ वेला सिवाय बधी पोरसीमां भणाय तेने उत्कालिक कह्युं छे.

कालिक तथा उत्कालिक बन्ने श्रुतनो लघु अनध्याय काळ बे घडीनो छे तेवी काळवेळा प्रत्येक अहोरात्रमां चार आवे छे, तेटलो वखत तजवो ते चार वखत आ प्रमाणे. १ संध्या वखते [सायंकाळे] २ मध्यरात्रीए, ३ प्रभाते तथा ४ मध्यान्ह वखते. ए चार काळवेळाए तो कोइपण दिवस स्वाध्याय करवो नहि. पण पडिलेहण विगेरे बीजी क्रिया करवानो निषेध नथी, अन्य धर्ममां पण काळने वखते संध्या, वंदन विगेरे क्रियाओ करवामां आवे छे, ब्राह्मणो हमेशां त्रण संध्याए मळीने त्रणसो चोवीस वार गायत्री मंत्रनो जाप पूर्ण करे छे दुष्ट काळवखते सर्व शास्त्रोमां सूत्रादिकनुं पठन पाठन सर्वथा निषेध करेलुं छे,